

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANA SANAT DALI
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI SANAT DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE
BULUNAN BAZI YAZMA ESERLERİN
TEZHİPLERİNİN İNCELENMESİ**

**Danışman
Yrd.Doç.Dr. Başak Burcu TEKİN**

**Hazırlayan
Nurcan SERTYÜZ**

KONYA - 2009

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

	Adı Soyadı	NURCAN SERTYÜZ
Öğrencinin	Numarası	064254001003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu TEKİN
	Tezin Adı	Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde Bulunan Bazı Yazma Eserlerin Tezhiplerinin İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Nurcan SERTYÜZ

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	NURCAN SERTYÜZ		
	Numarası	064254001003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu TEKİN		
Tezin Adı	Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde Bulunan Bazı Yazma Eserlerin Tezhiplerinin İncelenmesi			

Nurcan SERTYÜZ tarafından hazırlanan **KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN BAZI YAZMA ESERLERİN TEZHİPLERİNİN İNCELENMESİ** başlıklı bu çalışma 09/12/2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fevzi GÜNÜÇ

Başkan

Doç. Dr. Osman ERAVŞAR

Üye

Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu
TEKİN

Üye

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER	ix
FOTOĞRAF LİSTESİ	xi
ÇİZİM LİSTESİ.....	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Tanımı, Amacı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Kapsamı	2
1.3. Araştırmanın Yöntemi	2
1.4. Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar	5
2. TEZHİP SANATINA GENEL BAKIŞ	9
3. KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ ve TARİHÇESİ.....	19
4. KATALOG	27
5. DEĞERLENDİRME.....	169
5.1. Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde Bulunan Tezhipli Kitaplar	169
5.2. Zahriye Sayfaları.....	177
5.3. Ser Levhalar.....	178
5.4. Unvan Sayfaları	179
5.5. Sûre Başı (Fasıl Başı-Bölüm Başı).....	179
5.6. Hatime (Ketebe Sayfası)	179
6. SONUÇ.....	181
EKLER	183
KAYNAKLAR	195
ÖZGEÇMİŞ.....	201

ÖNSÖZ

Tarihi süreç içinde kadim medeniyetler ve tüm diğer toplumlarda, sanatın biçimlenmesinde inançların ve kutsal değerlerin büyük rol oynadığı görülür. Bu sebeple sanat tarihi, inançların ve dinlerin tarihiyle paralellik gösterir. İslâmiyet'in kabulüyle birlikte gelişme gösteren yazma eserler de hem kültürel, hem de estetik açıdan önem arz etmektedir. Tezhip sanatının en güzel örneklerine ise bu dönemlerde oluşturulan yazma kitap sayfalarında rastlarız. Başta Kur'an-ı Kerimler olmak üzere dini, edebi ve ilmi yazma eserler tezhip sanatı ile ayrı bir güzellik kazanmıştır.

Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan tezhipli yazma eserler şimdiye kadar tezhip sanatı açısından derli toplu bir şekilde ele alınıp değerlendirilmemiş olması nedeniyle araştırma konusu olarak seçilmiştir.

Eğitim hayatım boyunca, her zaman feyz aldığım kıymetli hocalarım Prof.Dr. F. Çiçek Derman'a, Yrd.Doç. İnci Ayan Birol'a, Yrd.Doç.Gülnur Duran'a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek Lisans çalışmam boyunca beni yönlendiren, danışman hocam Yrd.Doç.Dr. Başak Burcu Tekin'e, gerekli çalışma ortamı sağlayarak teşviklerini gördüğüm Prof.Dr. Fevzi Günüş hocama, bakış açımı genişleten ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Doç.Dr. Osman Eravşar hocama, kütüphane çalışmam ve bütün tez çalışmalarım boyunca yardımlarını esirgemeyen Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi müdürü Bekir Şahin Bey'e, kütüphane hakkında beni bilgilendiren Prof.Dr. Mikail Bayram Bey'e, İngilizce çevirilerine yardımcı olan İlknur Kosal hanıma, çizimler konusunda yardımcı olan Elmas Özekkaya'ya, Osmanlıca ve Arapça metin çevirilerine yardımcı olan Öğr.Gör. Ahmed Gedik'e,

Yrd.Doç.Dr. Fatih Özkafa'ya, Arif Şahin'e ve Mustafa Kayhan'a teşekkürlerimi de bir borç bilirim. Fikirlerinden istifade ettiğim Öğr.Gör. Dr. Zekeriya Şimşir'e ve Öğr.Gör. Kazım Küçükköroğlu'na ayrıca teşekkür ederim.

Nurcan SERTYÜZ

Konya 2009

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

	Adı Soyadı	NURCAN SERTYÜZ		
Öğrencinin	Numarası	064254001003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu TEKİN		
	Tezin Adı	Konya Yusuf Ağa Kütüphanesinde Bulunan Bazı Yazma Eserlerin Tezhiplerinin İncelenmesi		

ÖZET

Çalışma konusu olarak Konya ili Karatay ilçesi Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan tezhipli yazma eserler seçilmiştir. Konu seçiminde, Kütüphane envanterinde yer alan, farklı yüzyıllara ait çok sayıdaki tezhipli yazma eserin daha önce tezhipleri açısından incelenmemiş olması belirleyici olmuştur. Tezhipli yazma eserler üzerine literatürde katalog eksikliği sıklıkla dile getirilmektedir. Bu çalışma ile tezhipli eser katalogu ihtiyacının sınırlı kapsamda dahi olsa, giderilmesi amaçlanmıştır.

Kütüphanede 3185 adet yazma eser bulunmaktadır. Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde dijital otomasyon sisteminde yapılan taramada, yaklaşık 480 adet tezhipli olarak değerlendirilebilecek sayıya ulaşılmış, bu sayı yüksek lisans çalışmasının kapasitesini aşacağı düşünüldüğü için 51 örnek seçilmiş; seçim yapılırken yüzyıl ve konu ayırt edilmemiş, her yüzyıldan örnekler yer verilmiş; tezhipleri hakkında açıklamaların yer aldığı bir katalog hazırlanmış; tezhipli sayfalar motif, desen, renk ve işleme teknikleri açısından değerlendirilerek, dönemlerin bezeme üslupları ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Sonuç olarak tezin başlangıcında seçilen amaca uygun olarak, Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan tezhipli eserler hakkında bilgi ve değerlendirmelerin yer aldığı sınırlı kapsamda bir katalog oluşturulmuştur.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	NURCAN SERTYÜZ			
	Numarası	064254001003			
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı			
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu TEKİN			
	Tezin İngilizce Adı	The study of home hand writing Works which have been fond in the library of Yusuf Ağa in Konya			

SUMMARY

As a study subject, illuminated manuscripts in the library Yusufâğa in Karatay region of Konya were preferred. Since a large sum of illuminated manuscripts belonging to different centuries hadn't been examined previously in terms of gilding, this issue was effectual in the selection of subject. The lackness of catalogues on illuminated manuscripts is often expressed in the literature. It was intended to meet the need for illuminated manuscript catalogue although it was limited in scope.

There are 3185 pieces of manuscripts in the library. It was reached to the number of 480 as illuminated manuscripts through digital scanning in the automation system of the Region Library of Manuscripts. Besides this, only 51 samples were selected, since it was concerned that the number would have exceeded the Master of Arts study capacity. During the selection, centuries and topics were undiscerned; they were given as samples from every century; a catalogue was prepared with explanations about illumination of works and the styles of the centuries were come out by assessing the pages with illumination in terms of their motifs, patterns, colors and processing techniques.

To conclude, according to the selected goal at the beginning of the dissertation, a limited scope catalogue that involves information and assessments on the illuminated manuscripts in the library Yusufâğa has been created.

KISALTMALAR VE SİMGELER

bk.	: Bakınız.
b.	: Bin.
Ç.	: Çizim.
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.
Ek. F.	: Ek Fotoğraf.
F.	: Fotoğraf.
H.	: Hicrî.
IRCICA	: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi.
İÜK.	: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi.
KMM.	: Konya Mevlana Müzesi.
TİEM.	: Türk İslâm Eserleri Müzesi.
TSMK.	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi.
M.	: Milâdî.
mm	: Milimetre.
SÜ	: Selçuk Üniversitesi.
YY	: Yusuf Ağa Yazma Eser.

FOTOĞRAF LİSTESİ

- F. 1** . Yusuf Ağa Kütüphanesi ön cephesinden görünüm.
- F. 2-3** . Yusuf Ağa Kütüphanesi iç mekânından görünüm.ler.
- F. 4** . Yusuf Ağa Kütüphanesinin Selimiye Camiine açılan kapının camii tarafındaki kitabesi.
- F. 5** . Yusuf Ağa Kütüphanesinin Selimiye Camiine açılan kapının kütüphane tarafındaki kitabesi.
- F. 6-7** . Kütüphanenin iç cephesinde yer alan kitabeler.
- F. 8-9** . Kütüphanenin dış cephesinde yer alan kitabeler.
- F. 10-11** . YY 6626 (Katalog no: 1) Kur'an-ı Kerîm, 1a zahriye.
- F. 12** . YY 6626 (Katalog no: 1) Kur'an-ı Kerîm, 1a zahriye sayfasında yer alan anahtarlı zencerek kenar suyu deseni.
- F. 13** . YY 6626 (Katalog no: 1) Kur'an-ı Kerîm, 1a sahife gülü.
- F. 14-15** . YY 6626 (Katalog no: 1) Kur'an-ı Kerîm, 1b-2a ser levha.
- F. 16-17-18** . YY 6626 (Katalog no: 1) Kur'an-ı Kerîm, 1b sahife gülleri.
- F. 19** . YY 6626 (Katalog no: 1) Kur'an-ı Kerîm, 2a ser levha.
- F. 20-21** . YY 6626(Katalog no: 1) Kur'an-ı Kerîm, sahife gülleri.
- F. 22** . YY 6626 (Katalog no: 1) Kur'an-ı Kerîm, hatime sayfası.
- F. 23-24-25** . YY 5189 (Katalog no: 2) 1a zahriye sayfası.
- F. 26-27** . YY 7376 (Katalog no: 3) 1a zahriye sayfası.
- F. 28-29-30** . YY 5456 (Katalog no: 4) 1a zahriye sayfası.
- F. 31-32** . YY 5450 (Katalog no: 5) 1a zahriye sayfası.
- F. 33-34** . YY 5092 (Katalog no: 6) 1a zahriye sayfası.
- F. 35-36-37** . YY 6619 (Katalog no: 7) 2a zahriye sayfası ile 2b başlık.

- F. 38-39-40-41** . YY 5557 (Katalog no: 8) 1b-2a ser levha sayfası.
- F. 42-43-44** . YY 5287 (Katalog no: 9) 1a zahriye sayfası.
- F. 45-46-47** . YY 5287 (Katalog no: 9) 1b-2a ser levha.
- F. 48** . YY 5287 (Katalog no: 9) ketebe sayfası.
- F. 49-50** . YY 717/1 (Katalog no: 10) 1a zahriye sayfası.
- F. 51-52** . YY 717/1 (Katalog no: 10) 1b başlık tezhibi.
- F. 53-54** . YY 6637 (Katalog no: 11) 1b-2a zahriye.
- F. 55-56** . YY 6637 (Katalog no:11) 2b unvan sayfası, 60b bahis başlığı.
- F. 57-58** . YY 7487 (Katalog no: 12) 1b unvan sayfası.
- F. 59-60** . YY 6634 (Katalog no: 13) 1b unvan sayfası.
- F. 61-62-63-64** . YY 6634 (Katalog no: 13) şematik çizimleri, tezhipleri
- F. 65** . YY 4898 (Katalog no: 14) 1b çift kubbeli unvan sayfası.
- F. 66-67** . YY 5469 (Katalog no:15) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 68-69** . YY 700 (Katalog no: 16) 1b unvan sayfası.
- F. 70-71-72** . YY 6636/1 (Katalog no: 17) 1b mürekkep unvan sayfası.
- F. 73-74** . YY 7605 (Katalog no: 18) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 75-76-77-78** . YY 5336 (Katalog no: 19) 1b ve 523b kubbeli unvan sayfası.
- F. 79-81** . YY 4797 (4976) (Katalog no: 20) 1a zahriye sayfası.
- F. 80-82** . YY 4797 (4976) (Katalog no: 20) 1b unvan sayfası.
- F. 83** . YY 4797 (4976) (Katalog no: 20) 2a sayfa kenarı gülü.
- F. 84-85** . YY 9904 (Katalog no: 21) 1b unvan sayfası.
- F. 86-87** . YY 7122 (Katalog no: 22) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 88-89** . YY 9161 (Katalog no: 23) 1b ikلیل unvan sayfası.
- F. 90-91** . YY 5246 (Katalog no: 24) 1b unvan sayfası.

- F. 92-93** . YY 5505 (Katalog no: 25) 1b mürekkep unvan sayfası.
- F. 94-95** . YY 6640 (Katalog no: 26) 1b ikلیل unvan sayfası.
- F. 96-97** . YY 6640 (Katalog no: 26) 5b mürekkep unvan sayfası.
- F. 98-99** . YY 6639 (Katalog no: 27) 1b – 2a kubbeli ser levha.
- F. 100-101** . YY 4864 (Katalog no: 28) 1b ikلیل formlu unvan sayfası.
- F. 102** . YY 4864 (Katalog no: 28) kenar bezemesinden ayrıntı.
- F. 103-104** . YY 172/1 (Katalog no: 29) 1b ikلیل unvan sayfası.
- F. 105-106** . YY 6630 (Katalog no: 30) 1b unvan sayfası.
- F. 107** . YY 6630 (Katalog no: 30) 3b mürekkep unvan sayfası.
- F. 108–112–113** . YY 6633 (Katalog no: 31) 1a zahriye sayfası.
- F. 109–114–115** . YY 6633(Katalog no: 31) 1b unvan, kenar suyu.
- F. 110–116–117** . YY 6633 (Katalog no: 31) 273a zahriye sayfası.
- F. 111–118** . YY 6633(Katalog no: 31) 273b unvan sayfası.
- F. 119** . YY 4903 (Katalog no: 32) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 120** . YY 4871 (Katalog no: 33) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 121–122** . YY 546 (Katalog no: 34) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 123–124–125** . YY 6628 (Katalog no: 35) 1b mürekkep unvan sayfası.
- F. 126–127** . YY 283 (Katalog no: 36) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 128–129** . YY 578 (Katalog no: 37) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 130–131** . YY 25 (Katalog no: 38) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 132–133** . YY 6638 (Katalog no: 39) 1b ikلیل formlu unvan sayfası.
- F. 134** . YY 691 (Katalog no: 40) 1b ikلیل formlu unvan sayfası.

- F. 135–136** . YY 5317 (Katalog no: 41) 1b ikkil formlu unvan sayfası, 1b-2a sayfa kenarı halkârî bezemesi.
- F. 137** . YY 5317 (Katalog no: 41) 442a hatime sayfası.
- F. 138–139** . YY 393/1 (Katalog no: 42) 1b ikkil formlu unvan sayfası.
- F. 140–141–144–145** . YY 393/1 (Katalog no: 42) risale sonu hatime sayfası.
- F. 142–143** . YY 393/1 (Katalog no: 42) sayfa kenarı gül bezemesi.
- F. 146–147** . YY 194 (Katalog no: 43) 1b ikkil formlu unvan sayfası.
- F. 148–149** . YY 214 (Katalog no: 44) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 150–151** . YY 5474 (Katalog no: 45) 1b kubbeli unvan sayfası.
- F. 152–153** . YY 43/2 (Katalog no: 46) ikkil formlu unvan sayfaları.
- F. 154–155** . YY 43/2 (Katalog no: 46) 118b-119a minyatürlü sayfası.
- F. 156–157** . YY 4697 (Katalog no: 47) kubbeli unvan sayfası.
- F. 158–159** . YY 4697 (Katalog no: 47) ikkil formlu unvan sayfası.
- F. 160** . YY 4829 (Katalog no: 48) 1b ikkil formlu unvan sayfası.
- F. 161** . YY 6632 (Katalog no: 49) 1b ikkil formlu unvan sayfası.
- F. 162** . YY 6632 (Katalog no: 49) hatime sayfası.
- F. 163–164** . YY 7608 (Katalog no: 50) unvan sayfası.
- F. 165–166** . YY 7608 (Katalog no: 50) hatime sayfası.

- F. 167** . YY 7708 (Katalog no: 51) 1b unvan sayfası.
- Ek. F. 168–169** . YY 5187 1. bölüm ve YY 5188 2. bölüm.
- Ek. F. 170–171–172** . YY 6620, YY 6621, YY 6622.
- Ek. F. 173–174** . YY 4794 (4973).
- Ek. F. 175–176–177** . YY 4795 (4974).
- Ek. F. 178–179–180** . YY 4796 (4975).
- Ek. F. 181** . 6636/2, 167b unvan sayfası.
- Ek. F. 182** . 172/2, 18b kubbeli unvan sayfası.
- Ek. F. 183** . YY 7709.
- Ek. F. 184–185** . TSM. K. H.750, y.129b-130a'dan ayrıntı.
- Ek. F. 186** . TİEM. 1984, y. 1b-2a ser levha sayfası'ndan ayrıntı.
- Ek. F. 187–188** . İÜK. / A.Y. 6649, Kur'an-ı Kerîm.

ÇİZİM LİSTESİ

- Ç. 1 . YY 5456 (Katalog no:2) 1a zahriye sayfası ayrıntı.
- Ç. 2 . YY 5450 (Katalog no :4) 1a zahriye sayfası.
- Ç. 3 . YY 6619 (Katalog no: 6) 2a zahriye sayfası.
- Ç. 4-6 . YY 5287 (Katalog no:8) 1a zahriye sayfası.
- Ç. 5-7-8- 9-10 . YY 5287 (Katalog no:8) 1b-2a ser levha.
- Ç. 11 . YY 6637 (Katalog no:10) 1b-2a zahriye sayfası.
- Ç. 12 . YY 6637 (Katalog no:10) 2b unvan sayfası.
- Ç. 13 . YY 4898 (Katalog no:13) 1b çift kubbeli unvan sayfası.
- Ç. 14 . YY 5469 (Katalog no:14) 1b kubbeli unvan sayfası.
- Ç. 15 . YY 700 (Katalog no: 15) 1b unvan sayfası.
- Ç. 16 . YY 5336 (Katalog no: 18) 1b unvan sayfası.
- Ç. 17 . YY 5246 (Katalog no: 23) 1b unvan sayfası.
- Ç. 18 . YY 5505 (Katalog no: 24) 1b mürekkeb unvan sayfası.
- Ç. 19 . YY 6640 (Katalog no: 25) 5b mürekkeb unvan sayfası.
- Ç. 20 . YY 6639 (Katalog no: 26) 2a ser levha sayfası.
- Ç. 21 . YY 4864 (Katalog no:27) 1b ikkil formulu unvan sayfası.
- Ç. 22 . YY 4864 (Katalog no:27) kenar bezemesinden ayrıntı.
- Ç. 23 . YY 4903 (Katalog no:31) 1b kubbeli unvan sayfası.
- Ç. 24 . YY 4871 (Katalog no:32) 1b kubbeli unvan sayfası.
- Ç. 25 . YY 6628 (Katalog no:34) 1b mürekkep unvan sayfası.
- Ç. 26 . YY 283 (Katalog no:35) 1b kubbeli unvan sayfası.

- Ç. 27** . YY 691 (Katalog no:39) 1b ikkil formlu unvan sayfası.
- Ç. 28** . YY 4829 (Katalog no:47) 1b ikkil formlu unvan sayfası.
- Ç. 29** . YY 6632 (Katalog no:48) 1b ikkil formlu unvan sayfası.

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Amacı ve Önemi

Konya Selçuklulara başkentlik yapmış bir kenttir. Ayrıca Selçuklular döneminden itibaren Anadolu'da önemli bir ilim, kültür ve sanat merkezi olan Konya'nın kütüphanecilik tarihimize de eski ve oldukça zengin bir geçmişi vardır. Türk-İslâm dönemi kütüphanelerinin, Konya'da kurulmasına Selçuklular tarafından başlanmış, Karamanoğulları Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğu devirlerinde de bu gelenek devam etmiştir. Günümüze kadar gelen yazma kitap örnekleri de bunu doğrular niteliktedir. Osmanlılar döneminde Yusuf Ağa tarafından 1794–1796 yılları arasında kendi adına yaptırdığı kütüphanenin gerek bina, gerek koleksiyon bakımından kendine has bir özelliği bulunmaktadır. Kendinden önce ve kendinden sonra kurulan kütüphanelere ve özel koleksiyonlara ait kitapların bir araya toplandığı zengin bir envantere sahiptir.

Yusuf Ağa Kütüphanesi, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nden sonra yazma eser açısından en zengin kütüphanedir. Son yıllarda Anadolu'daki değişik kütüphanelerin yazma kitaplarını devralmasıyla kütüphanenin bağlı olduğu Bölge Yazma Eserler Kütüphanesiyle birlikte önemli bir konumuna gelmiştir.

Kütüphane'de bulunan farklı yüzyıllara ait, çok sayıdaki yazma eser cilt sanatı açısından incelense de (Arıtan, 1987) tezhip sanatı açısından incelenmemiştir. Çalışmamızın konusu, Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan yazma eserlerin tezhip sanatı açısından incelenmesidir. Böylece kütüphane koleksiyonu hakkında bir fikir edinelebilecek sonuca ulaşmaya çalışılacaktır.

Ülkemizdeki yazma eser kütüphanelerindeki kataloglarda yazma kitaplarla ilgili yüzeysel bilgiler verildiğinden, bunların tezhip özellikleri hakkında da yeterli bilgi bulmak mümkün olmamaktadır. Tezimin başlıca amacı, söz konusu eserlerin içerisinde tezhipleri bulunan örneklerle bir katalog oluşturarak; bunların tezhip özelliklerini ortaya koymak, kitapların istinsah tarihinden, motif, plan ve desen gibi üslûp özelliklerinden yola çıkarak, dönemi içindeki yerini belirlemektir.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmamız, Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan tezhipli yazma eserlerden oluşmaktadır. Tezhipli eserler seçilirken konu ve tarih ayırt edilmemiş, her yüzyıldan örneklerin aynı oranda bulunmasına dikkat edilmiştir. Kütüphane'den 2000 yılında çalınan ve şu an kütüphane de bulunmayan tezhipli eserlerden fotoğraf ve bilgilerine ulaşılabilen tek bir örnek bulunmaktadır. Bu örnek de kataloga dahil edilmiştir. Böylece kütüphanedeki tezhipli eserlerin geneli ile ilgili bilgi verebilecek 51 adet eser kataloga alınmıştır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Seçilen konu çerçevesinde öncelikli olarak hem tezyîni sanatların hem de kitap sanatlarının bir kolu olan tezhip sanatı ile ilgili literatür taraması yapılmış ve bu konu ile ilgili makale, tez ve görsel malzemelere ulaşılmıştır.

Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine bağlı bulunan Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde katalog için 51 adet tezhipli eser seçilirken de belli bir yöntem izlenmiştir. Kütüphanede, 3185 adet yazma, 8675 adet matbuu olmak üzere toplam 11860 adet kayıtlı kitap bulunmaktadır. Kütüphanede yazma ve matbu kitapların envanter kayıtlarının karışık sıralanmış olmasından dolayı 3185 adet yazma eserin tezhipli olanlarını tespit edebilmek için iki şekilde tarama yapılmıştır.

1- Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde dijital otomasyon sisteminde “Yusuf Ağa ve Tezhip” kelimesi girilerek sadece eserlerin envanter numaraları ve bilgilerinin bulunduğu listeye ulaşılabilmektedir. Eserlerin fotoğrafları burada olmadığı için bunlara kütüphane arşivindeki fotoğraflara tek tek bakılarak tespit edilmiştir.

2- “T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının Türkiye Yazmaları” isimli internet sayfasından“https://www.yazmalar.gov.tr/detayli_arama.php” “Yusuf Ağa”, “tezhip”, “tezhipli”, “nefis tezhipli”, gibi farklı isimlerle defalarca katalog taraması yapılarak bir önceki tespitlerle karşılaştırmalar yapılmıştır. Zaman zaman her iki taramanın bilgilerinde farklılıklar söz konusu olduğundan tespit edilen örnekler kütüphanede tekrar bakılmıştır. Eserlerin katalog bilgileri kütüphane kayıtlarından temin edilmiş olup, tezhipleri ile ilgili bilgilerin yeterli olmadığı görülmüştür.

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bu şekilde yapılan genel taramada, kütüphanenin katalog bilgilerinde tezhipli olarak belirtilen yaklaşık 480 adet eser bir listede tespit edilmiştir. Bu sayının bir yüksek lisans tezinin kapasitesini aşacağı düşünüldüğü için sayıda eleme yapılmıştır. Tezde kullanılacak eserlerin seçiminde kolaylık olması bakımından elemelerde iki aşamalı bir yöntem uygulanmıştır.

İlk aşamada 480 adet tespit edilen tezhipli eser listesinden birbirinin tekrarı olan ve daha az nitelikli işçilik gösterenler elenerek sayı 120'ye indirilmiştir.

İkinci aşamada ise tespit edilen 120 adet eser, özellikleri bakımından özgünlük taşıyan (nadir) örnekler; sıkça karşılaşılan örnekler olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Kütüphanede bulunan tezhipli eserlerin özellikleri hakkında genel bir bilgi sahibi olmamıza ve değerlendirme yapmamıza yardımcı olması amacıyla her yüzyıldan farklı örnekler ile incelenen eser sayısı 51'e indirilerek kataloğa seçilmiştir.

Üçüncü aşamada ise seçilen 51 eser tarihe sırasına göre sıralandırılarak katalog numaraları verilmiştir. Yazma eserlerden tezhipli olanları kütüphane envanter kayıtlarından tarih ve konu ayırt edilmeksizin tespit edilerek seçilmeye çalışılmış, seçim aşamasında özellikle desen, nitelik ve tezhip tarihi açısından ayrıcalıklı görülen örnekler tercih edilmiştir. Kataloğa alınan eserler motif, desen, paftalama biçimi, rengi ve işleme tekniği gibi üslûp özellikleri bakımından detaylı olarak incelenerek değerlendirilmesi yapılmıştır.

Seçilen 51 adet yazma eserin fotoğrafları yetersiz olanlardan tekrar genel ve ayrıntı fotoğrafları alınmış ve özellikleri bakımından vurgulanmak istenen kısımların çizimleri yapılmıştır.

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nden seçilen 51 eser üzerinden yapılan araştırmamız Giriş, Tezhip Sanatına Genel Bakış, Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Tarihçesi, Katalog, Değerlendirme ve Sonuç olmak üzere altı ana bölümden oluşmaktadır.

“Giriş” bölümünde “Konunun Tanımı, Amacı ve Önemi”, “Araştırmanın Kapsamı”, “Araştırmanın Yöntemi” ve “Konu ile İlgili Literatür” olmak üzere dört başlık yer almaktadır. Bu bölümde konunun tanımı, amacı ve önemi, araştırmanın kapsamı, araştırmada izlenen yöntem ve konu ile ilgili çalışmalar ortaya konulmuştur.

İkinci bölüm "Tezhip Sanatına Genel Bakış" olup, bu başlık altında tezhip sanatı hakkında genel bir bilgi verilmiş ve tarihçesinden kısaca bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde "Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Tarihçesi" başlığı altında kütüphane hakkında genel bir bilgi yer almaktadır.

Dördüncü bölüm tezin asıl konusunu oluşturan yazma eserlerin kimliklerinin bulunduğu, kronolojik sıra takip edilerek incelendiği, tezhipli sayfaların özellikleri hakkında detaylı bilgilerin bulunduğu katalog kısmıdır. Katalog bilgilerinin bir kısmı kütüphane envanter kayıtlarından tespit edilmiş olmasına rağmen yazma eserlerin baş ve son sayfalarından eserle ilgili bilgiler tekrar kontrol edilmiştir. Katalogda her eser aşağıdaki şablona göre ele alınmıştır:

Katalog no:
Envanter no:
Eser Adı:
Müellifi (Yazarı):
Müstensihi:
İstinsah tarihi: (Hicrî/Milâdî yıl olarak verilmiştir)
Dili:
Yazı nevî:
Hattatı:
Ölçüleri:
Tezhipli sayfalar:
Benzer örnekler:
Tezhip özellikleri:

Beşinci bölümde değerlendirme kısmı yer almaktadır ve bu bölüm altı alt başlık halinde ele alınmıştır. Birinci bölüm; kataloğa alınan 51 adet tezhipli eserin tarihlendirmeleri ile ilgili değerlendirmeyi içerir. Tezhiplerin yapılış tarihi ve müzehhipleri hakkında herhangi bir belge olmamasından dolayı eserler plan, desen, motif, renk ve işleme tekniği gibi üslûp özellikleri açısından ele alınarak genel bir değerlendirme

yapılmıştır. Diğer beş bölümde ise, zahriye sayfaları, ser levhalar, sûre başları, hatime (ketebe) sayfaları başlıkları altında eserler değerlendirilmiştir. Değerlendirme yapılırken kataloğun dışında ele alınan ve ekler kısmında gösterilen fotoğraflar ile değerlendirme desteklenmiştir.

Altıncı ve son bölüm olan “Sonuç” bölümünde ise, elde edilen veriler doğrultusunda yapmış olduğumuz değerlendirmeden edinilen sonuç ortaya konulmuştur.

1.4. Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Arberry, Arthur J. (1967). *The Koran Illuminated (A Handlist of the Korans in the Chester Beatty Library)*, Dublin: Hodges Figgis & Co Ltd.

Eserde; Chester Beatty Kütüphanesi’nde bulunan tezhipli Kur’an-ı Kerîmlerin yapım yeri, tarihi ve genel özelliklerinin bulunduğu katalog bilgileri yer almaktadır. Katalog örneği ve anlatım metodu açısından faydalanılmıştır.

Arıtan, Ahmet Saim (1987). *Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Ciltlerinin Özellikleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tezde, Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, Koyunoğlu Müze Kütüphanesi ile Yusufâğa Kütüphanesi’nde bulunan Selçuklu dönemi ciltlerinin genel özelliklerinin yanında desen ve kompozisyonlarının ayrıntılı tanımları yer almaktadır.

Ateş, Ahmet (Ocak 1952). *Konya Kütüphanelerinde Bulunan Bazı Mühim Yazmalar*. *Bellekten*, 16, (61), Ankara: 49-130.

Yusuf Ağa Kütüphanesinde bulunan yazma eserlerin ağırlıkta olduğu bu eserde tezhipler hakkında yeterli bilgi bulunmamakla beraber bazı örnekler ile ilgili açıklamalardan faydalanılmıştır.

Birol, İnci A ve Derman F. Çiçek (1991). *Türk Tezyîni Sanatlarında Motifler*. İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve San’at Vakfı Yayınları

Eserde; Türk tezyîni sanatlarının temelini oluşturan ve alfabesi olarak kabul edilen motifler, Türkçe ve İngilizce açıklamaları, çeşitleri ve çizimleri ile birlikte ele alınmıştır.

Birol, İnci A (2008). *Türk Tezyîni Sanatlarında Desen Tasarımı, Çizim Tekniği ve Çeşitleri.* İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı Yayınları.

“Türk Tezyîni Sanatlarında Motifler” kitabının devamı olarak hazırlanan bu çalışmadan tezyîni sanatların tarihçesi, desenlerin açıklamaları ve çizimlerinden faydalanılmıştır.

Cunbur, Müjgan (1963). *Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakfı.* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi 1(1), Ankara: 203–217

Yusuf Ağa Kütüphanesinin kuruluş aşaması, kitabesi, kütüphanede oluşan envanter hakkında genel bilgi ve vakfıyesi hakkında geniş bilgi yer almaktadır. Eserde, Kütüphanecilik tarihi açısından mühim bir örnek sayılan bu vakfiyenin bir kopyasının Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde 2850 numarada yer aldığı belirtilmiş, yapılan incelemede bu nüshanın matbu olduğu tespit edilmiştir.

Derman, F. Çiçek (2002). *Türk Tezhip Sanatının Asırlar İçinde Değişimi.* (Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) *Türkler, 12,* Yeni Türkiye Yayınları, Ankara: 289–299; (1999a).

Türk Tezhip Sanatının özelliklerini ve Osmanlı Tezhip Sanatının tarihi gelişimi açısından faydalanılmış önemli bir kaynaktır.

Gölpınarlı, Abdülbaki (1967). *Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu, 1-2-3,* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı

Eserde; Mevlana Müzesinde bulunan yazma eserlerin katalog bilgileri yer almaktadır. Tezhip ile ilgili detaylı bilgi bulunmasa da katalog örneği olarak bakılmıştır.

Tanımdı, Zeren (2004a). *Kitap ve Tezhibi.* (Hazırlayan: Halil İnalçık ve Günsel Renda). *Osmanlı Uygarlığı, 2,* İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı, 865–891.

Türk Tezhip Sanatının tarihi gelişimi, Ortaçağ'dan itibaren başlayarak Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemi ile birlikte örnekler ile ele alınarak açıklanmıştır. Tezhip tarihi ile ilgili olarak makaleden yararlanılmıştır.

Yörük, Doğan (2008). Osmanlı Devleti'nde Kütüphane yap-tırmanın Maliyeti: Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi Örneği (1794–1796), Kırgızistan-Türkiye “Manas” Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (19), 85–87.

Makalede; Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin kısa tarihçesi ile ilgili bil-giler yer almaktadır.

***Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları* https://www.yaz-malar.gov.tr/detayli_arama.php.**

Türkiye'deki kütüphanelerde bulunan yazma eserlerin fotoğraf ve katalog bilgilerine ulaşılan bu sitede Yusuf Ağa Kütüphanesi'ndeki eserlerin fotoğraf ve bilgilerinden yararlanılmış ve bu bilgiler doğrul-tusunda kütüphanedeki eserlerin incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

***Yusuf Ağa Kütüphanesi.* <http://www.yazmakutup.gov.tr/yusuf-aga/giris.html>**

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan sitede Türkiye' de bulunan yazma eser kütüphaneleri hakkında genel bilgilere ulaşılabilmekte ve kütüp-hanelerde katalog taramalarının yapılabilmektedir. Yusuf Ağa ve Kü-tüphane hakkında genel bilgilere ulaşılmıştır..

2. TEZHİP SANATINA GENEL BAKIŞ

Tezhip tezyînatın veya bezeme sanatının kâğıt üzerine uygulandığıdır. Tezhip kelimesi adını en önemli ana malzemesi olan altından almıştır. Tezhip, Arapça altın demek olan “zehep” kelimesinden türemiştir. Yazma kitaplar, levhalar, murakkalar üzerine ezilerek fırçayla sürülecek hale getirilmiş olan altının ve çeşitli renklerin kullanılmasıyla gerçekleştirilen bir süsleme sanatıdır (Arseven, 1975: 1982; U. Derman, 2008: 3197).

Tezyînat ise bir çok dekoratif sanat ve zenaatları içinde barındıran bir terimdir. “Tezyînat”, Arapça ziynet kelimesinden türemiş olup, “süs” manasına gelir. “Tezyînat” bunun çoğulu yani bir şeyin üzerine yapılan “süslemeler” demektir (U. Derman, 2008: 3199). Bu sebeple tezyînat sanatlarına günümüzde süsleme veya bezeme sanatları da denir ki, Avrupa dillerindeki ismi dekoratif sanatlardır (Biol, 2008: 30-31). Tezyînat sanatların genel olarak iki ana konusu vardır. Bunlardan birincisi desenlerin yapı malzemesi olan motifler, ikincisi bu malzemenin desen içinde nasıl kullanılacağını anlatan desen tasarımıdır (Biol, 2008: 30-31). Bezemelerde kullanılan motifler; kaynağı, tarihi gelişimleri, kullanış şekilleri ve üslûplaştırılmaları açısından büyük önem taşımaktadırlar ayrıca bu motifler, desen ve uygulama teknikleri bakımından da her dönemin kendine has özelliklerini belirleyen önemli kaynaklardır. Kitap bezemesinde kullanılan süsleme unsurlarına diğer tezyînat alanlarında da benzer şekilde karşılaşmak mümkündür. Bu nedenle tezhip sanatı ve diğer tezyînat sanatları arasında her zaman bir üslûp birliği görülmektedir.

Tezhipli eserlere “müzehhep” eser, tezhip yapan erkek ise “müzehhip”, hanım ise “müzehhibe”; tezhip yapılan yere “nakkaşhâne” veya “nakışhâne” denir. Kitap sanatlarında en yoğun tezhiplere Kur’an-ı Kerim, mesnevi ve dua kitapları gibi dini yazmalarda bulunur. Bunun yanında edebi eser olan divanlarda, ilmi yazmalarda, Hilye-i Şeriflerde (Hilye-i Saadet), murakkalarda, kıt’alarda, levhalardaki celi yazı kenarlarında da tezhip sanatı ile karşılaşılır. Bilhassa Kur’an-ı Kerim-

lerin yazılmış şekli olarak bilinen mushafların zahriye¹ (sırt) sayfaları, ser levhaları² (baş sayfalarda ki levhada), unvan sayfaları³, sûre başla-

¹ Yazma kitaplarda en önemli süslemeler, eserin “Zahriye” denilen tanıtım sayfalarında bulunur. Zahriye’nin lûgat manası, Arapçada zahr; sırt, arka kelimesinden gelmektedir. Kâğıt ve saire’nin arka tarafı, gerisi, bir kâğıdın arka tarafına yazılan yazı, şerh manaları için kullanılan bir kelimedir. Zahriyeler müzehhiplerin bütün hünerini gösterdiği, esere veya eserin sahibine verilen değeri gösteren ve en yoğun tezhibin bulunduğu sayfadır. Genelde tek sayfa olarak yapılsa da özellikle 15. ve 16. yüzyıllarda bazen karşılıklı iki sayfa, nadirde olsa dört hatta yedi sayfaya kadar çıkan zahriye sayfaları görülmektedir. Yazma eser ilmi ise, tezyînatın içinde veya dışında, kimin için hazırlandığını, hangi kütüphaneye yazıldığını belirten bir metin bulunur ki buna “temellûk” kitabesi denir. Eğer yazma eser mushaf ise bu kısımda ayet de yer alır. Zahriye sayfaları bazen yazısız olarak tamamen tezhiplenmişlerdir. Bunlar tam sayfa halinde veya madalyon, şemse, mekik, oval, daire, kare formlarda tezhiplenmiştir. Zahriyeler Kur’an-ı Kerîm’in metninin haricinde bir tezyînat sayfası olduğundan her dönem görülmez. Eserin durumunu, yazım şartları ve ekonomik yönünü belirlediği zahriyeler devirlere göre de değişiklik göstermektedir. Mesela 15. yüzyıl Fatih dönemi eserlerinin zahriye sayfaları karşılıklı iki ya da tek sayfa olduğu gibi genellikle mekik, oval ya da yuvarlak madalyon şemse biçiminde görülmektedir. 16.yüzyılda ise tek sayfa, fakat plan ve tezyînat itibariyle mükemmel derecede olduğu görülür. Büyük emek ve masraf gerektiren zahriye tezhibi, 17. yüzyıldan başlayarak yapılmaz olmuş, daha sonraki ender işlenen örnekleri de eski inceliğini kaybetmiştir. 19. yüzyıl yazma eserlerinde zahriye sayfalarına rastlanılmamıştır (Ç. Derman, 1999a: 108–109; Ç. Derman, 2002: 289–299; Binark, 1975: 32; Birol, 2003; U. Derman, 1996).

² Ser, baş anlamındadır, yazı da başlık anlamına gelen “ser-levha” (baş levha), zahriye sayfasından hemen sonra gelen, yazılı sahanın sınırlı tutulduğu, etrafına yoğun tezhibin yapıldığı ve metnin başladığı ilk sayfadır. Yapılan ser levha tezhibi, eserin tezhip bütünlüğünü korumak amacıyla renk, desen ve motif bakımından zahriye tezhibinin devamı niteliğinde olmalıdır. 14. yüzyıla kadar ser levha tezhipleri sadece sağ başlangıç sayfasının tezhiplenmesi şeklindeydi. Özellikle Kur’an-ı Kerîm’lerde karşılıklı sağ ve sol sayfaları tezhiplene geleneği 14. yüzyılda başlar ve gelişir. Kur’an’larda Fatih ve Bakara sûrelerini içine alacak şekilde yapılan ser levhalar karşılıklı simetrik ve çift olmalıdır. 16. asırda en zengin ve mükemmel örneklerine rastladığımız ve çoğunlukla dikdörtgen olan ser levhalar, ileriki asırlarda kalitelerinde azalma göstermiştir (Ç. Derman, 2002: 292; Birol, 2003).

³ Yazma eserlerde metnin başlangıcından; cüzlü mushaflarda cüz başlarında sûre’nin başlangıcında, sayfanın ilk sağ kısmına metnin üstüne tek taraflı yapılan ve tıgla niha-yetlenen tezhipli bölüme “unvan sayfası” denir. Bazı ilmi veya edebi yazmalarda metin, ser levha yapılmadan unvan sayfası ile başlar. Unvan sayfası yazma eserler içinde bir bakıma ser levha görevini üstlenirse de bunları birbirinden ayıran bazı noktalar vardır. Mesela unvan sayfasında cetvel ile çevrilmiş metnin üstüne tek taraflı, yoğun tezhip yapılmıştır. Hâlbuki ser levha mutlaka karşılıklı çift sayfadan meydana gelir ve üç tarafı yoğun tezhiplene bezenir. Daha çok mushaflarda kullanılsa da padişaha sunulmak üzere hazırlanan din dışı eserlerde de rastlanmaktadır. Unvan sayfaları, sûre başı tezhibi gibi metnin aralarında değil de, metnin başında üst kısımda yer aldığı için tez-

rı⁴, güller, ketebe veya hatime sayfası⁵ en yoğun ve en özenilerek yapılan tezhiplerin bulunduğu sayfalardır. Kullanılan klasik tezhip tekniklerini ise ; Zemini boyalı klâsik tezhip⁶, Zer-ender-zer⁷, Halkârî⁸,

hip tığlarla tamamlanmıştır. Unvan sayfaları bezeme şekline göre dört grupta toplanmıştır. Bunlar ikilil, kubbeli ve mürekkep formlu unvan sayfalarıdır. Bu grup isimler ser levha için de geçerlidir (Ç. Derman, 2002: 292; Birol, 2003).

⁴ Kur'an-ı Kerîm'lerde sûre başlarına veya edebi-ilmi kitaplardaki konu başlarına yapılan bezemelere "sûre başı" veya "fasıl başı" tezhibi denilmektedir. Sûre başları mushaflarda genellikle ser levha sahifesinden sonra gelir ve ser levhalar kadar yoğun tezhiplenmemiştir. Sûre başlarının en belirgin özelliklerinden biride; metin aralarında da olabileceği için sadece unvan sayfası çeşitlerinden ikilil form ile tezhiplenir ve dış sınırında tığ bulunmaz. Özellikle dini eserlerdeki sûre başına karşı, din dışı eserlerde fasıl başı (bölüm başı) bezemesi görülür. Örneğin, Divan gibi eserlerde de bölüm başı tezyînatına rastlanmaktadır. Bunlar talik yazı ile yazılmış sayfanın başında değil, manzumenin baş kısmında yer almıştır. Bu tezyîni alan içerisinde şii-rin adı, sıvama altın zemin üzerine üstübeçle yazılı olup, dikdörtgen şeklin tam orta kısmında yer almıştır. Bu yazılı alanların etrafı ise devrinin desen özelliğinde çeşitli motif grupları ve paftalarla tezyîn edilmiştir.

⁵ "Hatime" ya da "ketebe" diye adlandırılan sayfa, yazma eserin son bulunduğu, imza sayfasıdır. Hatimenin sözlük manası, bitişdir. Bu sayfada, hattatın ismi, dua, varsa müzehhibin adı ve nüshanın yazıldığı tarih belirtilir. Bu sayfada ketebe, tam sayfada yer aldığı gibi, yalnızca bir bölümde de bulunabilir. İmzanın yer aldığı hatime sayfasının tezhibi ile yazma eserin bezemeleri sona erer. Bu sayfalarda tezhip, diğer sayfalara oranla daha hafiftir ve eserin önemine göre bezenir. Tezyînatı yapan kişi bu sona erişi sembolize etmek istercesine, tezhipli sayfanın alt kenarına doğru üçgen (muska koltuk) formunda yapar. Üçgenin sivri ucunda nihayetlenen yazıların her iki tarafında kalan üçgen sahaya, zamanın tezhip anlayışı ve eserin seviyesine göre tezhip yapılır. Bazen da sayfanın boş kalan alt kısmı çeşitli formlarda süslenecek yazma eserin tezhibi tamamlanmıştır (U. Derman, 2008: 1685; Birol, 2003).

⁶ Zemini boyalı klâsik tezhip tekniği; Klâsik tezhip sanatında görülen en eski tezhip tekniğidir. Eski müzehhipler tarafından "düz tezhip" olarak da adlandırılır. Bu tekniğe, alan paftalara ayrılarak desen zemini tamamen boyanır ve kâğıt zeminden ayrılır. Tarihte zemin rengi olarak en çok bedahşi lâcivert (lapis lazuli) kullanılır. Desenlerde pafta içlerine siyah, acı yeşil (daha çok Fatih devri tezhiplerinde rastlanır.) , gibi renklerde kullanılır.

⁷ Zer ender-zer tekniği; Altın zemin üzerine, değişik renk ve tonda altın kullanılarak yapılan tezhip tekniğidir. Altın üzerine altınla yapılan tezhip anlamına gelse de altın üzerine farklı renkte boyalar da kullanılarak yapılan örnekleri de vardır. Fatih döneminde örneklerine fazla rastlanılmamakta özellikle Beyazıt Dönemi ile birlikte kullanımı artmıştır.

⁸ Halkârî; Klâsik tezhip tekniklerinden, zemini boyalı klâsik tezhipten sonra gelen ve çok kullanılan ince tarama veya gölgeli altın sürme tekniği ile yapılan bir boyama tekniğidir. Halkârî yazma eserlerde ve levhalarda kenar suyu bezemesi olarak kullanıldığı gibi lake işçiliğinde de sevilerek tercih edilmiştir (Ç. Derman, 1997: 365-367).

Çift tahrir (havalı veya negatif tezhip)⁹ (Birol, 2003) olarak sıralayabiliriz.

“Türk sanatı geleneğe dayanır, yani geçmişi, bugünü ve geleceği olan köklü bir sanattır. Bu bakımdan keskin çizgilerle birbirinden ayrılması mümkün olmayan dönemlerin, birbirlerini etkilemeleri, birbaşka deyişle, her sanat dalının beğenilen unsurlarının sonraki dönemlerde benimsenerek tekrar edilmeleri ve geliştirilmeleri daima görülmüştür” (Günüç, 1996: 1). Türk sanatının bugüne kalan ilk yazma örnekleri , M.S 8. yüzyılda kurulan ve sanat alanında büyük gelişmeler göstermiş olan Uygurlar’a aittir. Uygur Sanatı, Türklerin İslam dinini benimsemesinden önceki parlak bir dönemi temsil etmektedir. Bilindiği gibi Türk kültüründe ilk olarak Uygurlar zamanında tezhip¹⁰, minyatür, güzel yazı gibi kitap sanatları önemli bir konuma gelerek eserler üretilmiştir (Birol, 2008: 32-33; Günüç,1987; Mülâyim, 1993: 199). Budizm ve Maniheizmin Uygur resim sanatının gelişmesindeki büyük rolü nedeniyle dini metin ve yazmalar çeşitli minyatürlerle ve tezhiplerle süslenmişlerdir ki, günümüze gelebilen bu minyatürlerin çoğu dağınık kitap sayfalarından örnekler olup, 9–10. yüzyıllara tarihlenmektedirler (Birol, 2008: 34; İnal, 1995: 7-8).

10. yüzyılda İslamiyetin kabulü ile ne Türk ne Arap sanatı eski özelliklerini tam olarak koruyabilmiş, “Türk-İslâm sanatı” adıyla ge-

⁹ Çift tahrir, havalı veya negatif tekniği; Tezhip sanatı terminolojisinde, tercihe göre değişen ve üç farklı isimle anılan bir boyama biçimidir. Özelliği, olağan üstü fırça hâkimiyeti ile motif anatomisi gerektiren bu teknikte motif detaylarını gösteren çizgilerin, arada eşit zemin boşluğu bırakılarak boyanması ile yapılır. Bırakılan boşluk sebebiyle aynı üslûp için “havalı” tabiri de kullanılır. Boyama tekniği olarak, motif ayrıntıları önce iki taraflı tahrir çekilmek sûreti ile sınırlandırılır ve sonra içi doldurulur. “çift tahrir” denilmesi de bundandır. Açık renkli zemin koyu renkle (çoğunlukla lâpis rengi), koyu renk zemin üzerine de açık renk ya da altın mürekkebiyle uygulanan bu teknik genellikle tığ, küçük alan bezemeleri ve büyük alan bezemelerinde yer alan iri motiflerden sonra kalan alanda ikinci ya da üçüncü bir grup bezeme türü olarak, boşlukları kaynaştırarak doldurması için tercih edilmiştir (N. Özcan, 1998: 246; Tuncel, 2003: 149).

¹⁰ Tezhip sanatının kâğıt üzerine yapıldığını ve ilk hükümdar saraylarında nakkaşhane geleneğinin Uygurlarda mevcut olduğunu düşünürsek Türkler’de tezhip sanatının Uygurlarla başladığını söyleyebiliriz. Altının dahi o dönemde kullanıldığı, Uygurların altın mahlülü ile bir tür sarı toprağı karıştırarak yaptıkları boyanın altın varaktan daha fazla parladığı ve mühre olarak da yeşim taşının kullanıldığı bilinmektedir (Birol, 2008: 32–33–35-; Aşıcı,1995: 7).

nelleştirilen yeni ve ortak bir sanat dili doğmuştur (Mülayim, 1993: 206). Tüm İslam dünyasında çoğaltılması ve saklanması zorunluluğu nedeniyle Kur'an-ı Kerim yazmaları önemli bir yere sahip olmuştur. Kitap yapımı büyük özen ve saygı gerektiren bir uğraşa dönüştüğünden kâğıdından hattına, tezhibinden cildine kadar sürekli bir gelişme göstermiştir (Tanındı, 2004b 74). Tarihi gelişim çizgisi içinde bazı teknik ve bölge farklılıkları sonucu Bağdat, Musul, Herat, Tebriz, Kazvin, Şiraz, Konya, Amasya, Diyarbakır, Harput, Sivas, Bursa, Edirne ve İstanbul gibi değişik tezhip ekolleri ortaya çıkmıştır (Ersoy, 1998: 9). Sayfaların tezhipte süsleme geleneğinin bir başka koldan 9.-10. yüzyıllarda Yemen'de San'a ve Tunus'ta Kayrevan Ulu Camilerinde ortaya çıkarılan ve o dönemde istinsah edilen bu kutsal kitaplarla başladığı da belirtilmektedir (Aktaran: Tanındı, 2004a: 865). Merv, Şam, Kahire, Bağdat, Kurtuba gibi Ortaçağ bilim merkezlerinde kütüphaneler kurulmuş, aynı zamanda kitapların istinsah edildiği yerler de olan kitapçı dükkanları çoğalmıştır. Böylece katipler, müzehhipler, mücellitler ve musavvirler için verimli bir çalışma ortamı doğmuştur (Aktaran: Tanındı, 2004a: 865).

İslâm dünyasında siyasetin olduğu kadar bilimin ve sanatın merkezi olan Bağdat'da yöneticilerin himayesinde Orta Asyadan gelen Uygurlu sanatkârların ve kâtiplerin çalıştıkları da bilinmektedir (Birol, 2008: 37). Bu eserlerde, ilk iki sayfa da gözlemlenen unsurlar, sıvama daireler, iç içe geçmiş kareler, zencerek de denilen geçme ince ara suyu dizileriyle sayfa kenarına doğru uzayan ve palmiyeyi hatırlatan bitki biçimleridir. Ayrıca, ince ara suları ile çevrelenen sûre başları altın, az kırmızı ve yeşil renklerle boyanarak tezhiplenmiştir (Tanındı, 1999: 120). Bu yüzyıllarda yapılan mushaflarda geometrik süsleme unsurlarının yanı sıra rûmî ve münhani motiflerine de rastlanmaktadır. Ayrıca bu mushaflarda Bizans sanatından esinlenerek yapılan ve hatâyî helezonu üzerine yerleştirilen asma yaprakları, üzüm ve nar motifi gibi bitkisel motiflerde vardır (Tanrıver, 2007: 21). Kur'an-ı Kerim'in bir kısmının yazı sahası altın ile cetvelenip kenar suyu işlendiği için, sûre başları, cedvel dışına ve cedvele bitişik olarak, bazen damla bazen de daire formlu bir gül olarak sayfanın hâşiye kısmına yapılmıştır (Tanrıver, 2007: 23). Cedvele bitişik yatay konumda yapılan bu gülle-

re 14.yüzyılın sonuna kadar ortaya konulan bütün tezhipli eserlerde yine aynı şekilde cedvele bitişik fakat daha da geliştirilmiş biçimde karşılaşılmaktadır.

Büyük Selçuklu İmparatorluğu yıkıldıktan sonra uzun bir süre egemenliğini sürdüren Anadolu Selçukluları (11.-13. yüzyıl) tezhip sanatını da beraberlerinde Anadoluya getirmişlerdir. Selçukluların ortaya koydukları sanat eserlerinin en önemli özelliği sadeliğidir ve daha sonra bu özellik Osmanlı tezhip sanatının en önemli karakterlerinden biri olmuştur (A. R. Özcan, 1993: 255). 12. yüzyıl sonlarına doğru güçlenip 13. yüzyıl boyunca merkezi bir idare sağlayabilen Selçuklu devleti yöneticileri adına, sarayda hazırlandığını bildiğimiz ve günümüze ulaşabilen tezhipli yazma sayısı oldukça azdır. Ancak tezhipli yazmaların yoğun bir şekilde hazırlanması 1270'li yıllardan sonra başlar ve 14. yüzyıl boyunca sürer (Algaç, 2000: 202) 13. yüzyıl ve 14. yüzyıl boyunca Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde Konya merkez olmak üzere Anadolu'da gelişen tezhip sanatının motif, renk ve kompozisyon özellikleri göz önüne alındığında bunların daha önce İran'da yapılmış olan Büyük Selçuklu yazmaları ve Bağdat'da üretilmiş olan yazmalardan etkilendiği görülmektedir (Algaç, 2000: 196). Bu yüzyıllarda hazırlanan Kur'an ve ilmi kitapların hemen her türünde tezhip örneklerine rastlanır. En çok tezhip edilen diğer bir eser ünlü düşünür ve mutasavvıf Mevlânâ'ya ait olanlardır. "1278 yılında Sadettin Köpek medresesinde, istinsah edilen Kur'an, müzehhip Muhlis b. Abdullah el-Hindî tarafından bezenmiştir. Aynı yıl içinde kâtip Muhammed b. Abdullah el- Konevî tarafından istinsah edilen Mesnevî de aynı müzehhip tarafından, daha gösterişli bir şekilde tezyin olunarak Konya Mevlânâ Müzesine vakfedilmiştir (KMM. 51) (Biol: 2008: 40).

Selçuklu eserlerinde en zengin tezhip, kitapların zahriye kısmında, serlevhalarda, sûre başlarında, ünvan sayfalarında, sayfa kenarlarında cedvele bitişik yatay veya dikey konumda hazırlanmış güllerde, kitabın son sayfası olan hatime(ketebe) bölümünde yer alır. Selçuklu sanatının hemen hemen her alanında görülen geometrik şekiller ile birlikte kullanılan rûmi motifleri 13.yüzyılın sonlarında en parlak dönemini yaşayan Selçuklu tezhip sanatının en belirgin unsurları olmuştur. Bu yüzyılın sevilen ve en fazla kullanılan bezeme türü ise kenar per-

vazlarda kullanılan zencerekler ve düğümlerdir. Münhani motifi ise 13. ve 14. yüzyıl boyunca adeta saltanat sürmüş, zencerekle birlikte devrin simgesi olmuştur (Biol, 2008: 196-197). Selçuklu tezhiplerinde çok yoğun kullanımından dolayı Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, bu üslûba “Selçuklu Münhanileri” adını vermiştir (Akar ve Keskiner, 1978: 19). 14. yüzyıl başlarından itibaren oldukça stilize olmuş penç, hatâyî ve yaprak motiflerinin kıvrık dallar üzerine yerleştirilerek kullanıldığı görülür (Biol ve Ç. Derman, 1991: 17; Algaç, 2000: 186). Bu yüzyılda yapılan tezhipli yazmalarda yer alan hatâyî grubu motiflerin, rûmî ve münhani motiflerinde olduğu gibi tonlama tekniği ile boyanmış olması motifler arasındaki benzerliğin en önemli nedenidir.

14. yüzyıl Anadolu Beylikler devri tezhip sanatı motif ve biçim bakımından Selçuklu ve çağdaşı olan Memlûk ve İlhanlı tezhipleri ile benzerlikler gösterir (Tanındı, 1991: 42-44). Özellikle Karamanlı Beyliği’nin tezhip tasarımında Selçuklu ve Memlûk karışımı çizgiler görülür. Dönemin ünlü müzehhiblerinden biri olan Yakup bin Gazi el-Konevi’nin yapmış olduğu tezhiplerin sayfa tasarımları, renkleri, bezeme motifleri ve işçilik kalitesi Memlûk ve İlhanlı tezhip tasarımlarına benzemektedir (KMM. 12) (Tanındı, 1991: 42-44; Tanındı, 2004a: 871). 14. yüzyıldaki Anadolu Beylikler Dönemi tezhip sanatı, Klasik Osmanlı dönemi tezhip sanatının hazırlık dönemini oluşturmuştur.

Erken Osmanlı dönemi sanatı, İmparatorluktan ziyade bir Batı Anadolu Beyliğinin özelliklerini taşımaktadır (Atıl, 1999; 448). Osmanlı dönemi tezhip örneklerinin tarihi bilinen ilk örneği Ahmed-i Dâî’nin kendi hattıyla 1413-14 yılında istinsah ettiği Dîvân’ının ilk iki sayfasında görülür (Bursa İK. Orhan 1196) (Tanındı, 2004a: 872). 1434-35 yılında istinsah edilerek Sultan II. Murad’a sunulan müzikle ilgili bir kitabın tezhipleri ise zengin tasarımlı ilk örnektir (TSM. R 1726) (Aktaran: Tanındı, 2004a: 872). Bu yazma eserdeki bezeme motiflerinde Memlûk, Timurlu dönemi, Herat ve Şiraz mekteplerinin tesiri hissedilmekle beraber zamanla bu farklı tesirlerin özümsemesi ile yeni bir tezhip üslûbu meydana gelmiştir (Ç.Derman, 1999a:110).

Osmanlı tezhip sanatında ekol Fatih Sultan Mehmed’in İstanbul’un Fethinden sonra Topkapı Sarayı’nda bir nakışhane kurması ve başına

sernakkaş olarak Özbek asıllı Baba Nakkaş getirmesi ile başlatılabilir. “Kitap Sanatlarında, Selçuklu, Timurlu ve Uzakdoğu etkilerini özümseyen Fatih devri üslûbu, sarayda kurulan bu nakkaşhane sayesinde rahat ve tutarlı bir ortam bulmuştur. Fatih ile birlikte Herat, Semerkant ve Tebriz gibi doğudaki ilim ve sanat merkezlerinin yerini İstanbul almış ve İslam dünyasının siyasi ve kültürel başkenti olmuştur” (Mülayim, 1995: 140). Osmanlılar’da yeni bir tezyînî üslûbun sahibi olarak devrine damgasını vuran Baba Nakkaş’ın motiflerinin başlıca özelliği, motiflerin yaprak uçlarının yuvarlak ve kendi üstüne kıvrılmış olmasıdır. Fatih devrinde Edirne den ve Anadolu’nun çeşitli yerlerinden getirilen Türk müzehhiplerinin yanında Şiraz, Tebriz, Herat gibi tezhip sanatının önemli merkezlerinden getirilen sanatkârların da çalıştığı bilinmektedir. Fatih devri tezhibi farklı bölgelerden gelen bu ustaların ellerinde yeni ve parlak bir devreye adımını atmıştır (Ünver, 1958: 5; Ç. Derman, 1999b: 487; Birol, 2008: 43; Çelebi, 2003: 40).

II. Bayezid (1481-1512) dönemi tezhip sanatı 16. yüzyıl tezhibine adım atıldığı bir geçiş dönemi niteliğindedir. Bu dönemde hattat Şeyh Hamdullah’ın eserler vermesi, sanatı olumlu yönde etkilemiştir. Bugünkü bilgilerimize nazaran, Çin Bulutu’nun Osmanlı-Türk tezhibine H 899 / M1494 yılında II. Bayezid devrinde (TIEM-402, Şeyh Hamdullah Mushafı) girdiği anlaşılmaktadır (Mahir, Şubat 1990: 6). Türkmen ve Tımurlu sanatları alışverişi ile kazanılan bu motif daha sonraki yıllarda ana motiflerden biri olmuş ve zengin bir kullanım alanı bulmuştur (Birol ve Ç. Derman, 1991: 169). Kanunî devrinde ortaya çıkacak olan saz üslûbunun yapraklarını anımsatan yapraklar ile Kara Memi’nin habercisi olan çiçekler de bu dönemin tezhiplerinde görülmektedir (Mahir, Şubat 1990: 8). Ayrıca Osmanlı padişahlarının fermanlarında yer alan tuğralarında Sultan II. Bayezid döneminde başlayarak tezhiplendiği görülür. Sultan II. Bayezid’in fermanında olduğu gibi ilk ferman örneklerinin tuğralarında beyzelerin herbirinin içi farklı renk ve desende tezhiplenmiştir (TSM A. E 5527/2) (Tanındı, 2004a: 869-870).

Tezhip sanatının gelişmesinde bir diğer önemli dönüm noktası da, Yavuz Sultan Selim’in 1514’de kazandığı Çaldıran zaferiyle Tebriz, Herat ve Şiraz’dan İstanbul’a gelen ve bir kısmı Türkmen asıllı olan

sanatkârların Osmanlı sanatına getirdiği yeniliklerdir ki, özellikle çintemani olarak bilinen motifin Yavuz Sultan Selim devrinde bu sanatkârlar tarafından getirildiği kabul edilir (Biol ve Ç. Derman, 1991: 169). 16. yüzyılın ikinci yarısındaki Kanunî Sultan Süleyman devrinde (1520-1526) Yavuz Sultan Selim tarafından Tebrizden İstanbul'a getirilen ve Saray Nakkaşhânesinin sernakkaşı olan Şah Kulu'nun boyanmamış renksiz kağıtlar üzerine ustaca kullandığı fırçasıyla meydana getirdiği resimler, "saz üslûbu" veya "saz yolu" olarak adlandırılır (Mahir, 1986:113-130). Altın ve siyah mürekkep kullanılarak yeni bir tarz ile ele alınan hatayî grubu ve hayvan motiflerinin ustalıkla bezenildiği bu üslûp 18. yüzyıla kadar Türk İslâm sanatı içerisinde benimsenmiş ve tezyinatın her alanında sevilerek kullanılmıştır (Atila, 2002: 67). Şahkulu'ndan sonra onun talebesi olan Kara Memi Saray Nakkaşhanesinin sernekkaşıdır. 16. yüzyılın ünlü müzehhibi Kara Memi, bahçe çiçeklerinin (gül, lâle, karanfil, bahar dalları v.b. gibi) kısmen üslûplaştırılarak tezhibe dahil edilmesinde ilk adımı atan ve tezyinatın her alanında bolca kullanılmalarına vesile olan bir sanatkârdır (Ünver, 1951; Ç. Derman, 1999b: 488-489; Biol).

17. yüzyıl Osmanlı tezhip sanatı için genel kabul "1600-1650" yılları arasındaki klasik üslûp özelliğinin kısmen devam ettirildiği yönündedir. 18. yüzyılda Batı'nın barok ve rokoko tarzlarının süsleme beğenisi ön plana çıkmıştır. Tezhip ve lâke ustası olan "Ali Üsküdarî" ve çiçek ressamı olarak bilinen "Abdullah Buhari"nin yapmış olduğu eserler Osmanlı beğenisinin 18. yüzyılda son temsilcisi olmuştur. (Ç. Derman, 2002: 295; Ç. Derman, 1999b: 490; Biol ve Ç. Derman, 1991: 19; Duran, 1999: 126; Duran, 2008 ; Tuncel, 2003).

Osmanlı'nın "Batılılaşma Süreci" olarak bilinen (1789–1922) dönemin tezhipleri motif ve kompozisyonları dikkate alınarak üç grup halinde değerlendirilebilir. 1- Klâsik motif ve kompozisyonu devam ettirenler. 2- Batılı (rokoko-barok v.b.) motif ve yeni kompozisyon anlayışında olanlar. 3- Batılı ve klâsik unsurların birlikte kullanıldığı, kısaca ikili grup örneklerdir (Tekin, 2007: 319). "19. yüzyıl el yazmalarında, tezhibin en yoğun karşımıza çıktığı eserler Kur'an-ı Kerim ya da Dela'ül Hayrat gibi dini içerikli olan yazmalardır" (Tekin, 2007: 333). "İlk defa ne zaman kullanıldığı bilinmeyen zer-ender-zer tekniğinin de 19.

yüzyıl bezemelerinde diğer yüzyıllara göre daha fazla uygulandığı görülmür. Ucu küt iğne ile kâğıdı delmeden üç nokta şeklinde yapılan ve iğne perdahtı adı verilen parlatma şekli de bu yüzyılda sevilerek kullanılmıştır (Ç. Derman, 1999a: 114 ; Ç. Derman, 1999b: 490)”.

19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başlarında tezhip sanatının devamlılığı ve bu sanatın eğitimi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. 1882’de kurulan “Sanayi-i Nefise” Mektebi’nde tezyînî sanat eğitimi yeniden başlamış, kısa bir aradan sonra 1915 yılında, Bâb-ı Âlî caddesi üzerindeki tarihi Sıbyan Mektebi binasında “Medreset’ül Hattatîn” adıyla faaliyete geçmiştir. Burada, Yeniköylü Nuri (Urunay) Bey (...-1935), ve Bahaeddin (Tokatlıoğlu) Efendi (1866–1939) gibi hocaların gayretiyle eğitim devam etmiştir. Medreset’ül Hattatîn geleneksel sanatlarımızın günümüze kadar devamında büyük rol oynamıştır (Birol, 2008: 51).

20. yüzyıl tezhip ustaları tasarımda ve bezeme elemanlarında gelenekselliğe önem vermişlerdir. Son dönem Türk tezhip örneklerinin görkemlisi Hasan Rıza hattıyla 1329/1911 yılında yazılan Kur’an’da müzehhip Bahaeddin Efendinin tezhiplerinde görülür (TSM, Y.Y. 325) (Tanındı, 2004a: 891).

Tezhip sanatının kaybolmaması ve günümüze aktarılması konusunda İsmail Hakkı Altunbezer (1882–1944), Rikkat Kunt (1903–1986), Muhsin Demironat (1907–1983) ve Dr. Süheyl Ünver (1898–1986) gibi değerli hocaların kişisel gayretleri ve onların yetiştirdikleri öğrencilerin önemli bir rolü olmuştur. 20. yüzyılın tezhip sanatı motif ve desen bakımından 16. yüzyılın klasik devri örnek alınarak oluşturulmuştur.

3. KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ ve TARİHÇESİ

Konya'nın kütüphanecilik tarihimizde eski ve oldukça zengin bir geçmişi vardır. Yusuf Ağa'nın 1794–1796 yılları arasında kendi adına yaptırdığı kütüphane Konya'daki önemli Osmanlı dönemi eserlerindedir. (Cunbur, 1963: 203). Yusuf Ağanın ayrıca kurduğu ikinci kütüphanenin İstanbul Üsküdar Mihrişah Sultan Camii içinde bulunduğu bilinmektedir (Cunbur, 1963: 207).

“Kütüphanenin kurucusu Yusuf Ağa; Girit'in Hanya Sancağına bağlı Selina nahiyesinin İsbaniko köyünde doğmuştur. Babası İsmail Efendi, büyük oğlu Yusuf'u altı yaşında Girit Serhat Ağası Süleyman Ağa'ya manevi evlat olarak vermiştir. Yusuf'un yetişmesinde birinci derecede amil olan Süleyman Ağa yeniçeri ağası olunca, Yusuf'u kendisine sırasıyla mühürdar tayin etmiş, kaymakamlığı döneminde hazinedar ve kethüda yapmıştır” (Cunbur, 1963: 206). Bir süre Gelibolu Baruthane Nazırlığı, Ruznamçe-i Evvel ve Sadrazam Kethüdalığı ile Darphane Eminliği ve Kapıcılarbaşılık gibi görevlerde bulunmuştur (Yazma Eser Kütüphaneleri, t.y; Yörük, 2008: 87). 1786 (1201 H) yılında I. Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultan'ın kethudası iken Darphane Emini olan Yusuf Ağa, 1789 (1203 H) yılında III. Selim tarafından Valide Sultan Mihrişah'ın kethüdalığına getirilmiş ve Mihrişah ölünceye kadar bu vazifede kalmıştır 1805 (1220 H) (Osmanlı Araştırmaları, t.y; Yazma Eser Kütüphaneleri, t.y.).

İstanbul'da Kabakçı Mustafa İsyanı sırasında 1806 (1221 H) Hac yolunda bulunan Yusuf Ağa Vahhabilerin Mekke'yi istilasına sebebiyle hac farızasını yapamadan geri dönmüştür. Konya'da iken III. Selimin tahttan indirildiğini, IV. Mustafa'nın hükümdar olduğunu ve idamı isteneceklerin arasında kendisinin de bulunduğunu öğrenmiş ve yakınlarının ricası üzerine IV. Mustafa, Yusuf Ağa'yı affederek Bursa'da ikâmete mecbur etmiştir. Köse Mustafa Paşa gibi düşmanlarının padişaha tesir etmesiyle idam fermanı istenmiş, Bursa'da namaz kılariken başı vurulmuş, İstanbul'a getirilmiş ve malları da yağma edilmiştir (Osmanlı Araştırmaları, t.y; Yazma Eser Kütüphaneleri, t.y.).

“Konya kütüphaneleri arasında, özellikle Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin gerek bina, gerek koleksiyon bakımından kendine has bir yeri

bulunmaktadır. Kütüphanenin vakfiyesi ise, Türk kütüphane hizmetlerinin, yönetim ve düzeninin tarihi tespit edilirken üzerinde durulması gereken bir belge niteliğindedir” (Cunbur, 1963: 203). Yusuf Ağa Kütüphanesi’nde üç adet olduğu tespit edilmiş olan vakfiyelerden yalnızca bir tanesi mevcuttur (Osmanlı Araştırmaları, t.y.).

II. Selim’in şehzadeliği sırasında inşa ettirilen Yusuf Ağa Kütüphanesi binası, Selimiye Camii’nin güney batı duvarına bitişik olarak yapılmıştır (F. 1-3). Yusuf Ağa, Darphane Emni ve II. Selimin annesi Mihrişah Sultan’ın Kethüdası olduğu sırada bu kütüphaneyi yaptırmıştır. Bina eminliğini, kütüphanenin kuzey dış duvarındaki inşa tarihini kapsayan mermere hakkedilmiş kitabeden öğrenildiğine göre, Mehmed Sadık Efendi yapmıştır (F. 9). Dış ve iç yüzünde bulunan altı kitabeden anlaşıldığına göre bina 17 Ocak 1795 (25 Cemaziyelahir 1209) yılında inşa edilmiştir (F. 1-9). Bu kütüphane, Osmanlı döneminde Konya’da kütüphane olarak yapılan ve günümüze kadar gelebilen tek örnektir (Osmanlı Araştırmaları, t.y; Cunbur, 1963: 207; Yörük, 2008: 87).

Kütüphane kesme taştan, kare planlı olup, üzeri sekiz köşeli bir kasağa oturan kurşunlu bir kubbe ile örtülmüştür. Kütüphanenin üç yanında iki dizi halinde iki renkli taştan yapılmış altı üstlü 22 penceresi bulunmaktadır. Kütüphane tek katlı olup iç mekânı bir okuma salonu ile memur odasından meydana gelmiştir. İçinin uzunluğu ve genişliği 10.80 metredir. Toplam kullanım alanı 110 metre karedir. Bu gün pencereden bozma bir kapıdan içeri girilmektedir. Asıl kapısı kütüphanenin içinden Selimiye Camii’ne açılmaktadır. Bu kapının hem camiye bakan yüzünde hem de kütüphaneye açılan iç yüzünde birer kitabe yer almaktadır (Osmanlı Araştırmaları, t.y; Yazma Eser Kütüphaneleri, t.y.) (F. 4-5).

Yusuf Ağa Kütüphanesi, Konya’nın Cumhuriyet öncesi kütüphanelerinden bu güne kalabilen Arap alfabesi ile yazılmış yazma ve matbu kitapları kapsayan başlıca araştırma merkezidir (Cunbur, 1963: 203). “Yusuf Ağa Kütüphanesi’nin yapımına başlandıktan 83 gün sonra düzenlenen vakfiyesine göre Yusuf Ağa kendi malı olan toplam 750 cilt kitabı kütüphaneye vakfetmiştir. Buradaki kitapların korunması ve okuyucuya sunulması için de hâfız-ı kütüp tayin etmiştir” (Yörük, 2008: 87).

Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan kitaplar Yusuf Ağa'nın vakfettiği kendi kitaplarının yanında, Konya il ve ilçelerinden getirilen yazma eserlerin de kütüphaneye dahil edilmesi ile daha da zenginleştirilmiştir. Bunların içinde Sadrettin Konevi, Zaferiye Medresesi Kütüphanesi, Hadımi Kütüphanesi, Müftü Abdullah Efendi Kütüphanesi, Mümtaz Bahri Kuru'nun kitapları da bulunmaktadır. Bu kütüphane 1927 yılında kapatılmış ve içerisindeki kitaplar Mevlâna Dergâhı Kütüphanesi'ne gönderilmiş, Dergâh'ın kitaplığı ile birleştirilmiş ve bina Memurlar Kooperatifi'ne tahsis edilmiştir. 1946 yılından sonra Maarif Vekâleti Kütüphaneler Müdürlüğüne (Konya İl Halk Kütüphanesi) geçen Kütüphane 1949 yılında yeni tesis ve modern usuller ile hizmete girmiştir (Osmanlı Araştırmaları, t.y; Yazma Eser Kütüphaneleri, t.y.).

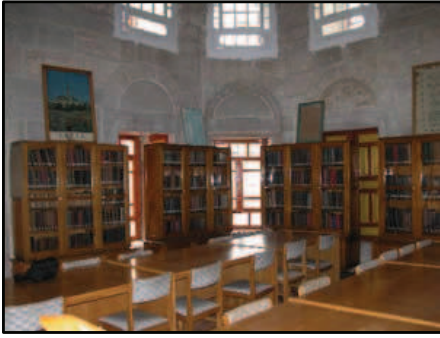
Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde 3.185'i yazma 8.631'i matbu olmak üzere toplam 11.816 adet kitap mevcuttur. Bu rakam 1.332.026 sayfaya tekabül etmektedir. Ayrıca 216 eserin de mikrofilmi bulunmaktadır (Yazma Eser Kütüphaneleri, t.y.).

Eserlerin kütüphane kayıtlarında sadece “devir” ya da “bağış” olduğu belirtilmiş; Yusuf Ağa Kütüphanesine hangi koleksiyondan ya da kütüphaneden geldiği belirtilmemiştir.

F. 1¹¹

F. 2¹²

F. 3

¹¹ Yusuf Ağa Kütüphanesinin ön cepheden görünümü

¹² Yusuf Ağa Kütüphanesi iç mekânından görünüm (F. 2-3).

¹³ **Kütüphanenin Selimiye Camiine açılan kapısının cami tarafındaki kemerin yukarısında**, Şair Rıfat'ın yazdığı, “Bu kütüphaneyi ihlâs ile Yusuf Ağa - kıldı ihyây-ı ulûm etmeye tesîs ü binâ – Sa’y-ı hayrâtdan oldur ki hemân maksûdu - ilme hizmet ile Haktan ede tahsil-i rizâ - İstifâde eden erbâb-ı fezâilden hem - dâimâ arz-ı niyaz ile ider böyle ricâ - Ya ilâhî kılâsın sa’yini meşkûr deyü - Edeler rıfat’ı dâreyini için hayr dua, sene 1209” inşa kitabesi bulunmaktadır.

¹⁴ **Kütüphanenin Selimiye Camiine açılan kapısının kütüphane tarafındaki kemerin yukarısında,** “Cenab-ı kethüdâ-yı Valide Sultan-ı zîşân kim- odur kavlı-i kitâb üzere atâ-bahş-i kerimâne – Kalem ber vech-i itkân edemez evsâfını tefsir – Hadîs-i methi sığmaz safhate takrir’ü ityâna – Küşâde kıldı miftâh-ı saâdetle himem-i bâbın – olup mazhar-ı futûhât-ı atâ-yı Rab-i Mennân’a – Hulâsa nakd ü vakt-i himetin hayratâ sarf eyler – Ne üvân-ı şereftir böyle efvâr-ı semîhâne – Ona celb-i rızâul-lâh a’lâ-yı makâsıddır. – Bunu tasdik için burhân-ı kâfi bu kütüphâne – Hezârân tuhfeler vaz ettiğim kencireveş onda – Sanırım her biri bir dürr-i muhtâr-ı mülûkâne – Sevad-ı safhasından eyleyen tenvir ebsârı – Uyun-i rağbetiyle bakmaya kuhl-i sa-fâhâne – Hemişe böyle ihyâ-i ulûm etmekdedir rutfu – Şifa-yı sadr olur feyz-i atâsı ehl-i irfâna – Celâleddin fuyûzatiyla Konya dar-ı ilim amanâ – Nevâdir nushalar kemyale idi tadrîs-i hahâne – O rütbe bâdi şâdi-i üstâ dâni asroldu – Ki vassâf olsada kâdir değil tavzîh ve tibyâna – Hem oldu mâye-i behcet bu güne ekmel hıdmet – Mubarek ruh-ı pâk-i bâni-i câmi-i Selim hâne – mutavver eyleme küftârın ey dil muhtasar maksûd – Meâni-i duâ telhîs olunsun nükte-i subhâna – Mükerrerrem nusha-i zâtın vikâye dâim – misâl-i levh-i mahfûz ola mazhar hıfz-ı yezdâna – Dü mısır ây ile bahr-i raik-ı tabimda ey Vehbi – iki tarih buldum her biri mânend-i dürdâne – Ulûm erbâbına bünyad-ı cûd Yusuf Ağadır – 1209 Zihî dâr-ı muallâ-yı maârif bu kütüphâne”, şeklinde biten şair Vehbinin yazdığı kitabe bulunmaktadır.

F. 6¹⁵

F. 7¹⁶

F. 8¹⁷

¹⁵ **Kütüphanenin iç yüzünde yer alan kitabe'de** celî sülüs yazı ile yazılmış “Fihâ kütübün kayyime” ibaresi yer almaktadır.

¹⁶ **Kütüphanenin iç yüzünde yer alan kitabe'de** celî sülüs yazı ile yazılmış “Maşallah 1210” ibaresi yer almaktadır.

¹⁷ **Kütüphanenin dış yüzünde yer alan kitabe'de** celî sülüs yazı ile yazılmış “Fihâ kütübün kayyime” ve “Maşallah 1210”, iki kitabe daha bulunmaktadır.

F. 9¹⁸

¹⁸ **Kütüphanenin dış yüzünde yer alan kitabe’de** Celi sülüs yazı ile yazılmış “Bis-millahirrahmanirrahim” ve altında ise “Ketebehû Muhammed Sadık Emin. Sene 1210 bena...” ibaresi yer almaktadır.

4. KATALOG

Katalog No: 1

Envanter No: YY 6626¹⁹

Eser Adı: Kur'an-ı Kerîm.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 10 Cemaziyelevvel 536 / M. 10 Aralık 1141.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Kûfi.

Hattatı: Abdülhâlık el- Muderî.

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 402x264 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 295x165 mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası, 1b-2a ser levha sayfaları, 427a hatime sayfaları, sûrebaşları ve sayfa kenarlarında daire formulu güller.

Benzer örnekler: İÜK / A. 6649, Kur'an-ı Kerîm, 226a (hatime sayfasından önceki sayfada yer alan tam sayfa tezhibi) (F. 187–188).

Tezhip özellikleri: Yazma eserde sadece serlevha ve zahriye sayfalarının yazı kenarı cetvelle sınırlandırılmıştır. “12. yüzyıl Selçuklu tezhibi karakterini yansıtan bu eserin 1a zahriye sayfasında tam sahife tezhip görülür (F. 10). Eser oldukça yıpranmış bir vaziyette olup, kötü şekilde tamir edilmeye çalışılmıştır” (Aksu, 1992: 126–127) Kalın bir zencerek bordür ile tezhipli kısım sınırlandırılmış (F. 12), ince beyaz cetvellerin içinde beş bölüm halinde yazılar yazılmış, yazı araları rûmi motifleri ile bezenmiştir. Hat yazıları altın olup siyah ve beyaz renk ile tahrirlendiği görülür. Sayfada altının yanında kullanılan renkler siyah, beyaz, sütlü kahverengi, gece mavisi ve yeşildir (Barışta, 1993: 127-128). Bölüm araları ise cetvele bitişik olarak çizilmiş münhani motifleri ile doldurulmuştur (F. 11). Sahifenin dış ve orta kısmında ise bir gül motifi yer almaktadır (F. 13). Gül motifinin orta kısmında peç motifi, onun etrafını ise münhani eğriler ile yapılmış kenar suyu çev-

¹⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde şu an bulunmayan bu eserin 2000 yılında çalındığı tesbit edilmiştir (Aras, 24.06.2000; Güzel, 2007).

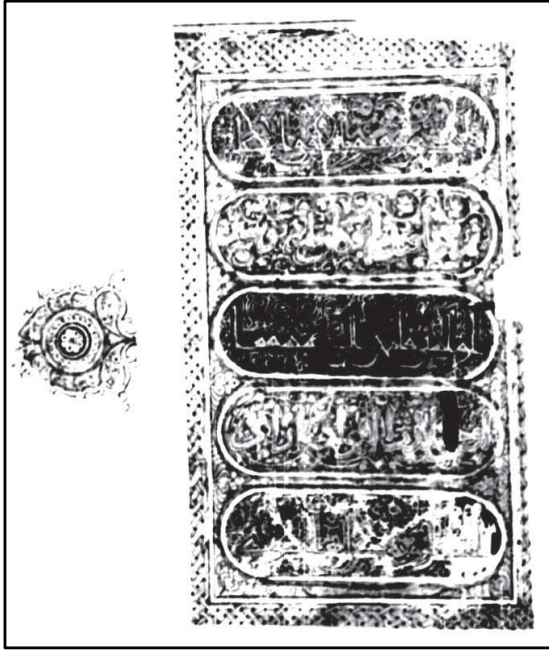
relemektedir. Daha sonra ise rûmî formunun ilk örnekleri görülmektedir. En son mavi ile kalın bir kuzu çekilmiştir (Aksu, 1992: 126–127)

Serlevha sahifesi, cetvel ile çevrelenmiş alan içinde, alt ve üst kısmında enine gelişen dikdörtgen form oluşturmaktadır (F. 14–15–19). Bu dikdörtgenin üst bölümünde kûfî yazı ve rûmî dallar ile iki başta zencereklerden meydana gelen geometrik tasarım mevcuttur. Zeminler siyah ve kahverengidir. Cetveller beyaz üzerine siyah noktalıdır. Sahife başında yedi tane gül bulunmaktadır (F. 16–17–18–20–21). Bu güllerin motifleri rûmî bezemelidir, üstteki gülün içinde ise mührü Süleyman motifi görülmektedir (Barışta, 1993: 128).

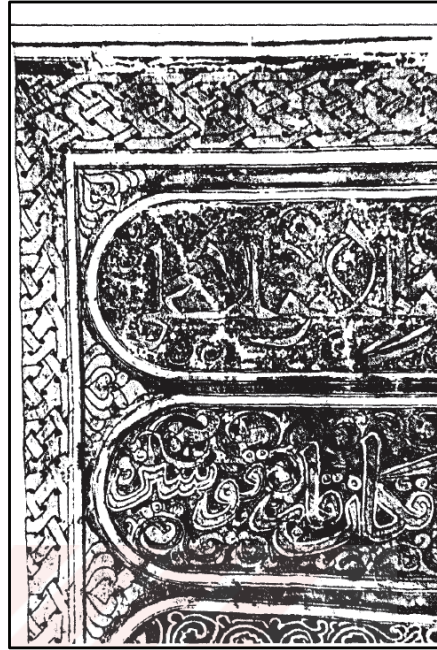
Karşılıklı olarak düzenlenmiş ser levha sahifesinin, ikincisinde ise farklı olarak, Fatiha sûresi ayrılarak, ortada cetvel içinde bir süsleme yapıldıktan sonra Bakara sûresi başlamıştır. Bu sahifede de yedi tane gül bulunmaktadır. Enine gelişen dikdörtgen formlar aynı motiflerle bezenmiştir. Bazı sûrebaşları kûfî yazı ile yazılarak etrafı cetvelenmiş, içinde sadece beyn-es-sütûr uygulanmış olup cetvelin dışında cetvele bitişik sade güller bulunmaktadır. Hatime sahifesinde²⁰ fazla süsleme yoktur (F. 22). Sûrebaşları ile benzer şekilde bezenmiştir. Hatime yazısının bulunduğu dikdörtgen alan altın cetveller ile çevrelenerek içinde beyn-es-sütûr uygulanmış ve sayfa kenarında cetvele bitişik sade güller bulunmaktadır. Güllere lâcivert renk ile kuzu ve tığ uygulanmıştır.

²⁰ Kur'an'ın hatime sayfası 10 Aralık 536 H (1141 M Pazartesi günü) yazılışının bittiği Ebul Feyz Bin Abtülhalik el Muderî isimli bir hattat tarafından kaleme alındığı belirtilmektedir. 427. sayfadaki kayıt şöyledir: “Ferahamin ketebahi yevmil isneyn ettesi min cemaziel ula sene sitte ve selasiyne ve hamse mie. El abtü zayif el müznip Ebul Fevz bin Abdülhalik el Muderî. Rahimallahü el katip vel kari vel kalehu amin”. Kur'an'ın tezhibini yapan hakkında bir açıklama bulunmamaktadır (Barışta, 1993: 126).

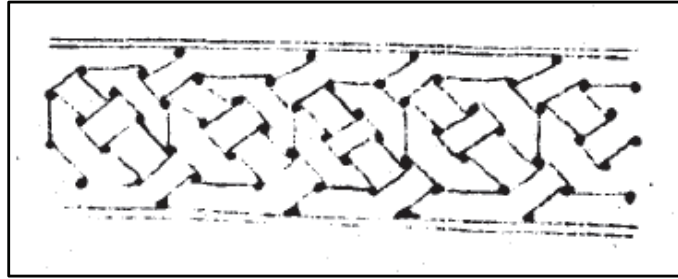
F. 10²¹

F. 11

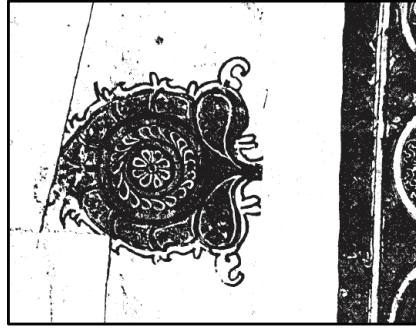
F. 12²²

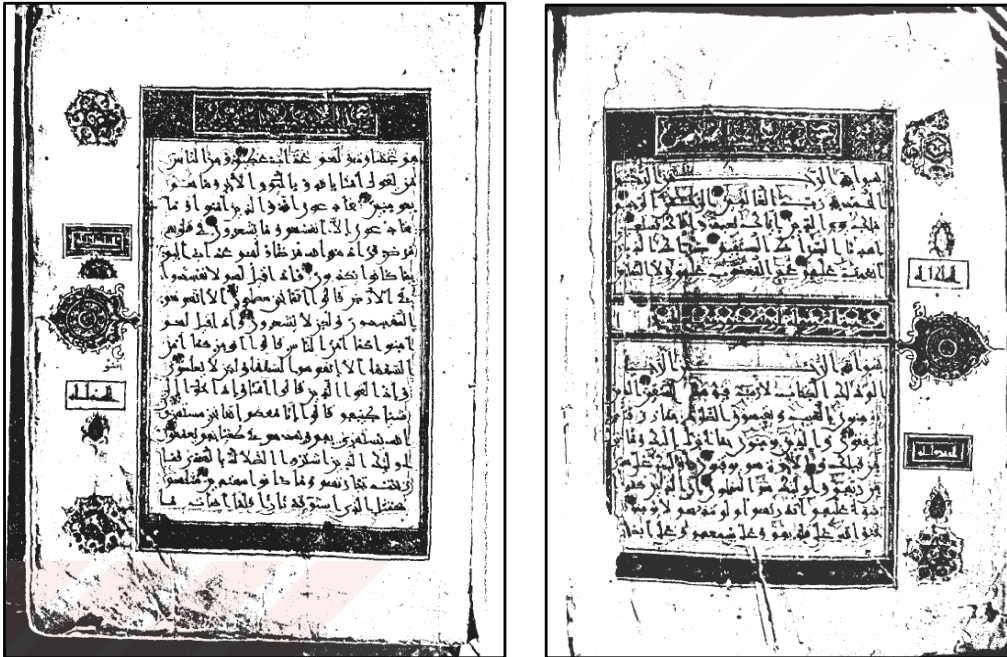
²¹ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, 1a zahriye sahifesi ve ayrıntısı (F. 10-11), (Aksu, Şubat 1992: 135-136).

²² Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, 1a zahriye sahifesi'nden anahtarlı zencerek kenar suyu ayrıntısı (F.12), (Aksu, Şubat 1992: 135-136).

F. 13²³

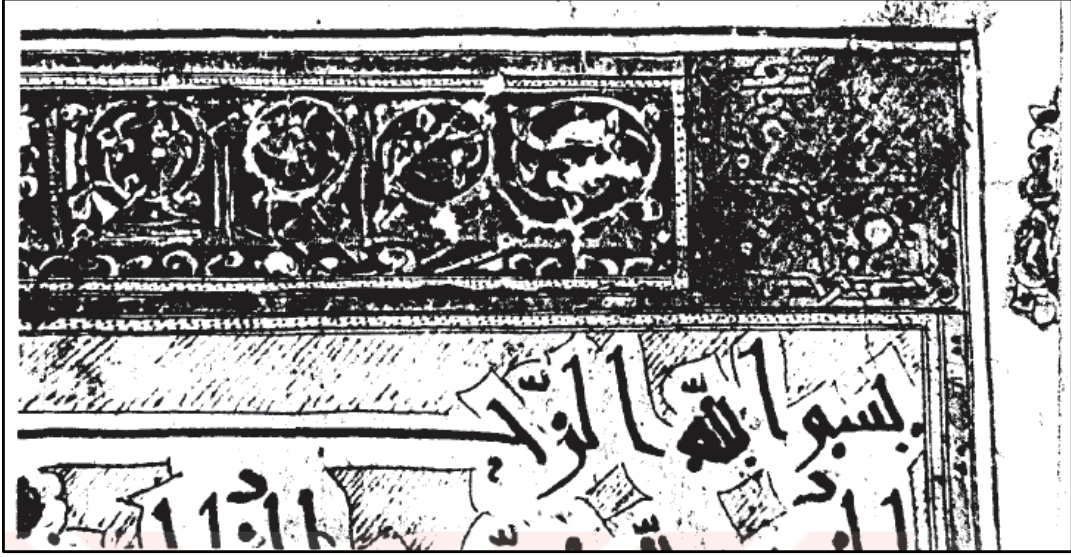
F. 14²⁴

²³ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, 1a sahife gülü (F.13), (Aksu, Şubat 1992: 135–136).

²⁴ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, 1b-2a ser levha sahifeleri (Aksu, Şubat 1992: 135–136)

F. 15²⁵

F. 16²⁶

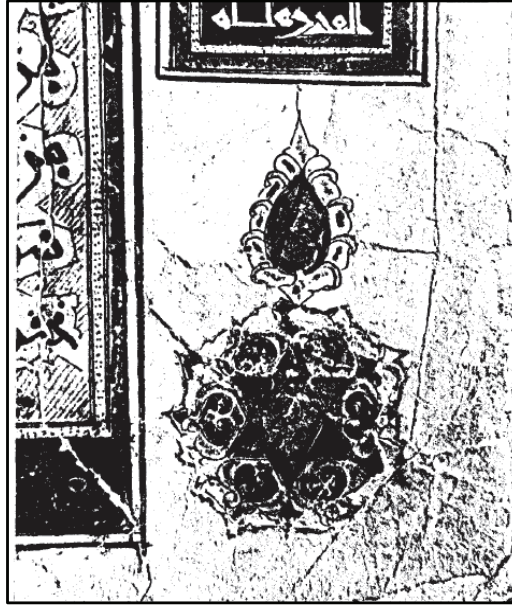
²⁵ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, 1b sahifesi geometrik süsleme detayı

²⁶ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, 1b sahife gülleri. (F.16–17–18) (Barışta, 1998: 8).

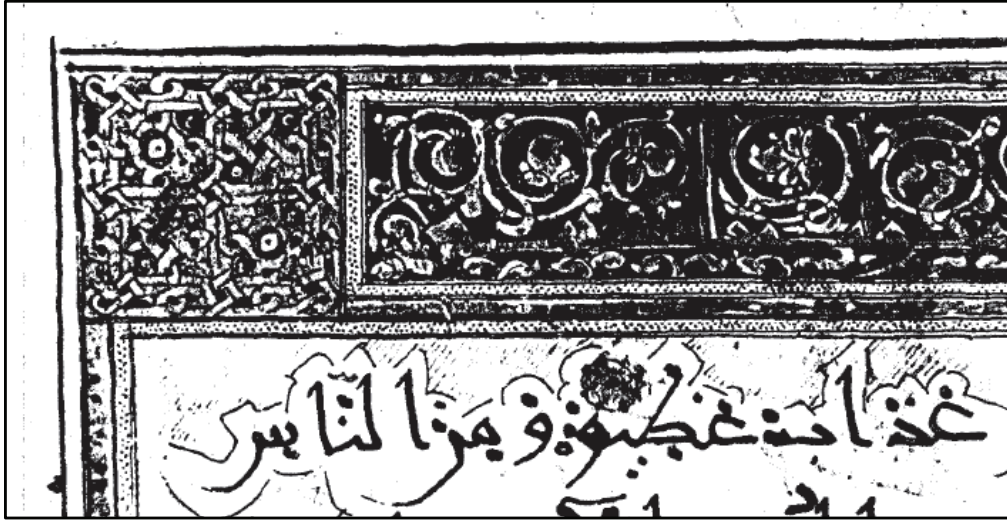
F. 17

F. 18

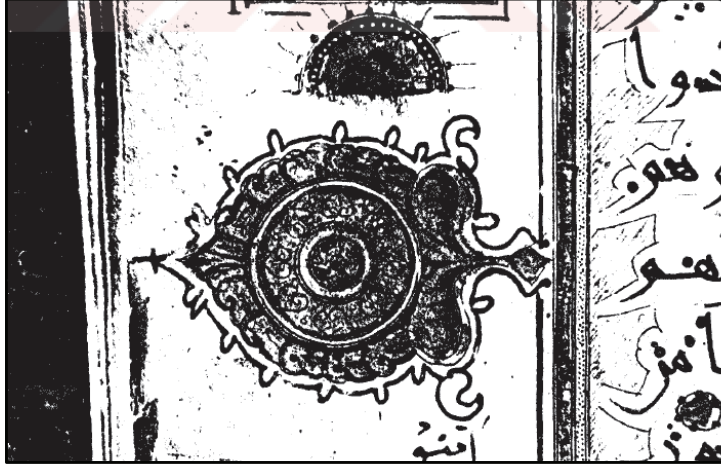

F. 19²⁷

²⁷ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerim, 2a ser levha sahifesi detay, (F. 19).

F. 20²⁸

F. 21²⁹

²⁸ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, 2a sahifesi gülü detay
²⁹ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, sahife gülü detay (Barışta, 1998: 25).

³⁰ Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6626 Kur'an-ı Kerîm, hatime sayfası

Katalog no: 2

Envanter no: YY 5189

Eser adı: El- Lûbab min Ulûmi'l Kitap - 4.cilt.

Müellifi (Yazarı): Ebü'l Hasan Ali b. Âdil el-Hanbelî.

Müstensihi: Muhammed Ebü's-Suûd.

İstinsah tarihi: H 882 / M 1477-78.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 315x210mm – cetvelle sınırlı yazı sahası, 220x150mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası.

Benzer örnekler: YY 5187-1.cilt (bk. Ek. F. 168), YY 5188-2.cilt (bk. Ek. F. 169), envanter numaralı eserlerin 1a zahriye sayfaları ile üslûb bakımından gösterdikleri benzerlikten dolayı aynı zamanda yapıldığı düşünülmektedir. Dört cilt halinde birbirlerinin devamı olarak hazırlanmış ve farklı cilt kapakları içine yerleştirilmiş bu eserlerin sadece üç cildi kütüphanede bulunmaktadır. Envanter numaraları farklı olduğu için tarihi belli olan dördüncü cildi kataloğa alınmış ve diğerleri değerlendirme kısmında belirtilmiştir.

Ayrıca YY 7376 (Katalog no: 3), YY 5456 (Katalog no: 4), YY 5450 (Katalog no: 5) ve YY 5092 (Katalog no: 6) ile üslûp benzerliği bulunmaktadır.

Tezhip özellikleri: Dikdörtgen alan içerisinde hazırlanan ve geometrik üslûpta tasarlanan 1a zahriye sayfası üç bölümden oluşmuştur; Üst ve alt kısımlar yatay dikdörtgen, orta kısım kare formda düzenlenmiştir. Bu kısımlar kendi içerisinde altın cetveller ve beyaz kuzu yardımı ile birbirini alttan ve üstten ayıran yarım dairelerin, yumuşak dönüşlü çizgilerin birleşmesinden oluşan geometrik paftalara ayrılmıştır. Zemini boyalı klâsik tezhip tekniğinin kullanıldığı paftaların içinde lâcivert zemin üzerine beyaz üstübeç mürekkep ile celi sülüs yazılar³¹

³¹ 1a, zahriye sayfasında bulunan yazılar; 1- Baş kısmı; Errâbiu minel bab (Bablardan dördüncüsü, dördüncü konu) 2-Göbek kısmı; Lişseyhül imam el allâmeti Abü'l Hasan Ali bin Adil El Hambelî, tegammedehûllahû birahmetihi (Şeyhül imam el allâme "Abü'l Ha-

ve bitkisel motifler bir arada kullanılmıştır. Zer-Ender-zer tekniğinin uygulandığı paftalarda da bitkisel motifler bulunmaktadır. Dikdörtgen levhanın sol tarafında, Memlûk devri tezhiplerinde sıkça karşılaştığımız cetvele bitişik yarım daire şeklinde bir pafta yer almaktadır (F. 25). Paftalarda, sadece rûmî motiflerden oluşan 1/2 simetrik desen hazırlanarak, lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği uygulanmıştır. Söz konusu bu sayfanın dışında, üst ve alt kısımlarında iki adet yatay konumda ve gül formunda hazırlanmış küçük tam daireler görülmektedir. Bu dairelerin içleri bitkisel motiflerle doldurularak, zer-ender-zer tekniğiyle işlenmiştir. Sayfa kenarları lâcivert kuzudan sonra yine lâcivert renkli bubcuklar, kısa ve uzun sade tığlarla nihayetlendirilmiştir.

F. 23

san Ali bin Âdil el Hanbelî"ye aittir. Allah ona rahmetiyle muamele etsin (Allah rahmetini bollastırın, arttırsın) 3-Etek kısmı; Min ulûmi'l-kitap (ilim kitaplarındandır)

F. 24

F. 25

Katalog no: 3

Envanter no: YY 7376

Eser adı: Kitabü Şerhi'l-Mevâkıf fî Usûli'd-dîn.

Müellifi (Yazarı): Seyyid Şerif Ali b. Muhammed el-Cürcanî (doğ.H 740 / M 1340 - öl.H 816 / M 1413).

Müstensihi: Muhammed eş-şehîr bi-? .

İstinsah tarihi: H. 965 / M 1557–58.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 275x138 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 195x115 mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası.

Benzer Örnekler: YY 5189 (Katalog no: 2), YY 5456 (Katalog no: 4), YY 5450 (Katalog no: 5), YY 5092 (Katalog no: 6) ile üslûp benzerliği bulunmaktadır.

Tezhip özellikleri: 1a zahriye sayfası, dikdörtgen plan içerisinde tek sayfa olarak ele alınmış ve sayfa sarı altın cetveller ile iki kısma ayrılmıştır. Zahriye sayfasının üstünde yer alan yatay dikdörtgen başlıkta altın cetveller kullanılarak düğümlü paftalar oluşturulmuştur (F. 26). Paftaların içinde ortada lâcivert zemin üzerine altın ile yazılmış bir sülüs yazı yer almaktadır. Başlığın iki yanında kalan ve düğümün devamı olan yarım daire paftaların içinde, lâcivert zeminli rûmî motifleri vardır ve düğümlü paftanın dışında kalan üçgen alanlarda ise bitkisel motifler zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir.

Dikdörtgen zahriyeyi tamamlayan ve başlığın altında yer alan kare alanda ise ortasında, dilimli daire madalyon şemse formu ve dört köşesinde çeyrek daire paftalardan meydana gelen köşebentler bulunmaktadır. Madalyonun ortasında bulunan daire alanı içinde lâcivert zemin üzerine altın ile yazılmış sülüs yazılar ve yazı aralarında kalan boşluklarda ise bitkisel motifler yer almaktadır. Madalyonun dışında, yazıdan sonra gelen gonca gül motifinin tekrarlanmasından oluşan sekiz adet dilimli paftadan lacivert zeminli olanı klâsik tezhip tekniği;

altın zeminli olanı ise zer-ender-zer tekniği ile işlenmiştir. Aynı desen ve işleme tekniği dört köşede çeyrek daireler içinde lâcivert zeminli olarak uygulanmıştır. Sayfanın dışında ise bir adet daire formunda cetvele bitişik olarak tasarlanmış zahriye gülü yer almaktadır. Madalyon şemse sınırı, köşebentler ve sayfa kenarları lâcivert kuzu ve kısa tığlarla nihayetlendirilmiştir. Ayrıca yazılı alanlarda uzun yıllar sonucu oluşan tahribat sebebi ile yazıların okunaklı olmadığı da görülmektedir (F. 27).

F. 26

F. 27

Katalog no: 4

Envanter no: YY 5456

Eser adı: İhyaû ulumû'd-din. 3.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Gazâli, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (doğ.H 450 / M 1058 - öl.H 505 / M 1111).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 274x180 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 185x115 mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası.

Benzer Örnekler: YY 5189 (Katalog no: 2), YY 7376 (Katalog no: 3), YY 5450 (Katalog no: 5), YY 5092 (Katalog no: 6) ile üslûp bakımından benzerlik göstermektedir.

Tezhip özellikleri: 1a zahriye sayfasında dikdörtgen alan altın cetveller ile sınırlandırılarak iki bölüme ayrılmış, sayfanın üst tarafında yer alan yatay dikdörtgen başlık yine altın cetvel ve beyaz iplikler ile düğümlü paftalara bölünmüştür. Paftaların ortasına lâcivert zemin üzerine beyaz üstübeç mürekkep ile sülüs yazı³² yazılmış ve yazının tahrirleri altın ile çekilmiştir. Yazı aralarında yer alan bitkisel motifler altın ile bezenmiş, paftanın dışında kalan köşebentlerde ise bitkisel motifler zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir (F. 29). Dikdörtgen zahriyeyi tamamlayan ve başlığın altında kalan kare alanda ise, ortada dilimli madalyon şemse formu ve dört köşesinde ise madalyon şemsenin dörtte biri ile oluşturulmuş köşebentler bulunmaktadır. Madalyonun ortasında siyah mürekkep ile yazılan sülüs yazı³³ ve

³² Başlık kısmında yer alan ibare'de eser adı zikredilmektedir. "Essâlisü min İhyâi- ulûmiddîn (ihyâu-ulûmiddîn'in üçüncüsü)"

³³ Madalyon içerisinde müellifin ismi zikredilmektedir. "Tasnîfü-ş Şeyh el-İmâm el-Âlim hucetü'l-İslâm Muhammed bin Muhammed bin Muhammed bin Muhammed el-Gazâlî radiyallahu anhu. (Şeyh el-İmâm el-âlim hucetü'l-İslâm Muhammed bin

yazı arasında kalan boşluklarda kâğıt zemin üzerine pembe renk ile tarama tekniği uygulanarak yapılan beyn-es-sütûr yer almaktadır (F. 30). Madalyonun etrafında bulunan dilimli paftalarda bitkisel motifler ile çizilen desen, klâsik tezhip ve zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir. Aynı desen ve işleme tekniğine köşebentlerde de rastlanmaktadır. Başlık ve kare alan arasında beyaz üzerine siyah ile “-” motifi kullanılarak ince bir ara suyu yapılmıştır. Zahriyenin sol üst kenarında daire formunda cetvele bitişik yatay konumda tasarlanmış bir adet zahriye gülü bulunmaktadır. Madalyon şemse, köşebentler ve sayfanın dış kenarları, lâcivert kuzu ve sade tığ uygulamaları yapılarak tezhip nihayetlendirilmiştir (F. 28; Ç. 1).

F. 28

Muhammed bin Muhammed bin Muhammed el-Gazâlî (radiyallahu anhu)'nin tasnîfi.”

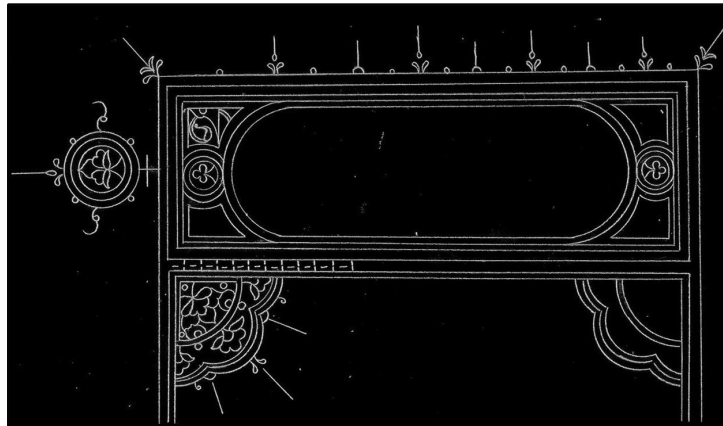
F. 29

F. 30

Ç. 1

Katalog no: 5

Envanter no: YY 5450

Eser adı: Kitâb el-Es'ile ve'l-Ecvibe.

Müellifi (Yazarı): Ebû Mansur Haşr b. Bekr b. Mihrân.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H 911 / M 1505–1506.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 265x170 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 200x125 mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası.

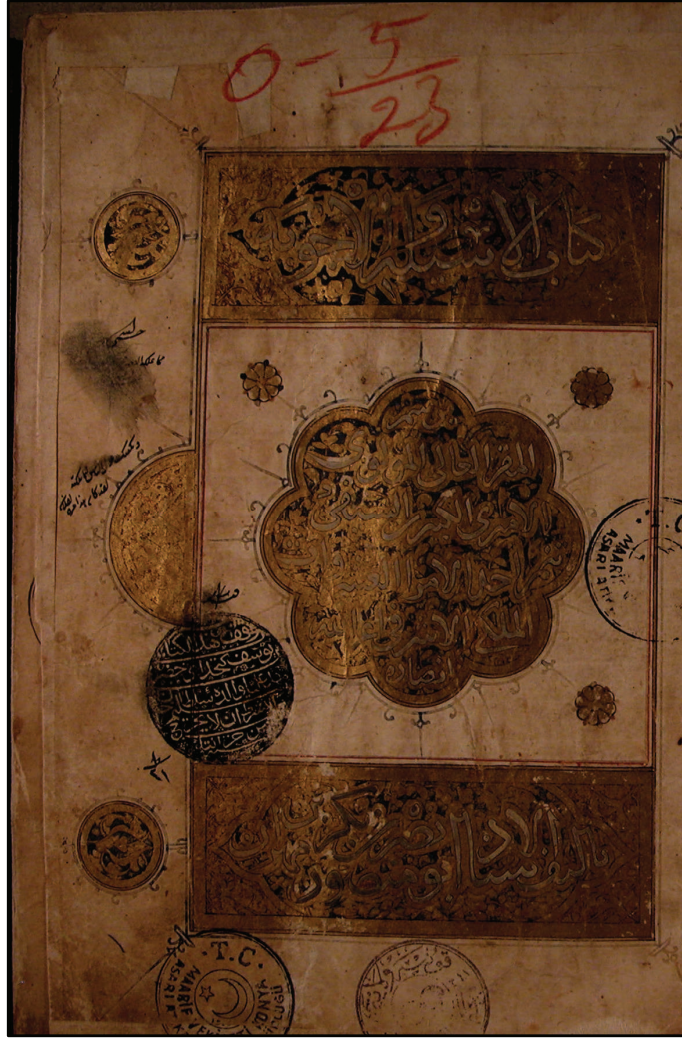
Benzer Örnekler: YY 5189 (Katalog no: 2), YY 7376 (Katalog no: 3), YY 5456 (Katalog no: 4), YY 5092 (Katalog no: 6) ile üslûp bütünlüğü bulunmaktadır.

Tezhip özellikleri: 1a zahriye sayfası, dikdörtgen plan içerisinde tek sayfa olarak ele alınmış ve sayfa altın cetveller ile üç bölüme ayrılmıştır (F. 31). Zahriye sayfasının üstünde ve altında altın cetveller ile sınırlandırılmış iki adet yatay dikdörtgen başlık yer almaktadır. Başlıkların her ikisi de aynı ölçüde ve aynı şekilde paftalanarak alanların içine farklı yazılar yazılmıştır. Başlıklar dört tarafında köşebentler oluşacak şekilde dilimli paftalanarak ortada kalan geniş alan içine sülüs yazı yazılmış ve altın zemin üzerine de beyaz üstübeç mürekkebi ile yazılan yazılar siyah is mürekkebi kullanılarak tahrirlenmiştir. Yazının dışında kalan boşluklarda beyn-es-sütûr tekniği uygulanmış olup, koyu lâcivert zeminde altın ile bitkisel motifler klâsik tezhip tekniğinde işlenmiştir. Yazı sahasının dışında kalan köşebentlerde ise çoğu silinmiş olmasına rağmen rûmî ve bitkisel motifler ile zer-enderzer tekniğinin uygulandığı görülmektedir.

Altın cetvellerle sınırlandırılan sekiz dilimli madalyonun içinde, yazı ve bitkisel motifler bir arada, yani başlıklarda olduğu gibi aynı tarzda uygulanmıştır.

Madalyon, soluk lâcivert bir boya ile işlenen kuzu ve sade tığlarla son bulmuştur. Madalyonun dışında, dört köşede altın ile işlenmiş basit penç motifleri vardır. Sayfanın dışında ise cetvele bitişik yarım daire şeklinde bir pafta yer almaktadır, bu pafta içinde altın kullanılarak bezenmiş motiflerde vardır fakat sayfa üzerinde ki motifler net olarak görülememektedir (F. 32, Ç. 3). Sayfa dışında başlıkların her iki yanında bulunan daire gül formunda ki rozetler yatay konumda dışa doğru şekillendirilmiş ve içleri rûmî motifler ile doldurulmuştur. İşleme tekniği olarak zemini boyalı klâsik tezhip tekniği kullanılan bu motiflerin zemini lâcivert renk ile, rûmîleri ise altın ile boyanmıştır.

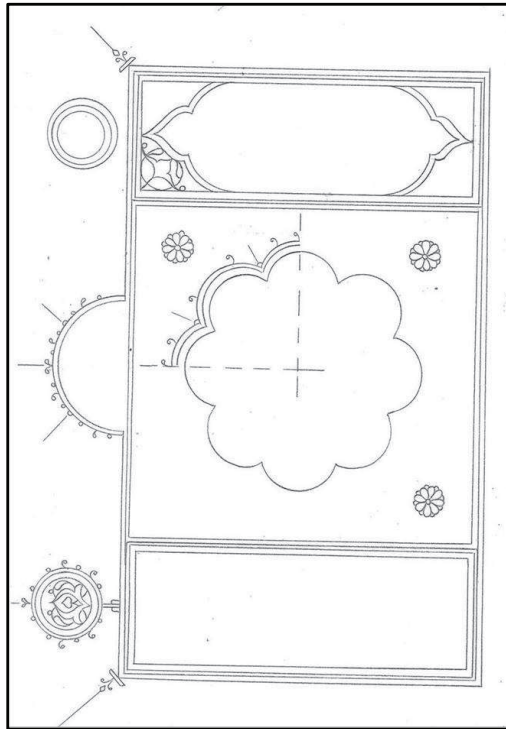
F. 31

F. 32

Ç. 2

Katalog no: 6

Envanter no: YY 5092

Eser adı: Câmi' Ahkâm el-Kur'ân (Tefsir-i Kurtubi) 15. Cüz.

Müellifi (Yazarı): Ebû Abdillah Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr b. Ferruh, Kurtubi (öl.H. 671 / M. 1273).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 260x175 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 200x120 mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası.

Benzer örnekler: YY 5189 (Katalog no: 2), YY 7376 (Katalog no: 3), YY 5456 (Katalog no: 4), YY 5450 (Katalog no: 5) ile tezhip üslûbu açısından benzerlik bulunmaktadır.

Tezhip özellikleri: 1a zahriye sayfasını tezhibi dikdörtgen alan içerisinde üç bölüm halinde tasarlanmıştır. Zahriye, altında ve üstünde eşit büyüklükte düğümlü paftalardan meydana gelen dikdörtgen başlık, ortada daire madalyon ve köşebentlerden oluşan kare alan ve dışta ise kenar suyunun bulunduğu bölümlerden oluşmaktadır (F. 33). Bütün bu alanlar altın cetvel ve yeşil iplikler ile birbirlerinden ayrılmıştır. Başlıklarda ve daire madalyon şemse içerisinde kitap hakkında bilgilerin bulunduğu sülüs yazı bezeme ile bir arada yer almaktadır fakat yıpranmış olduğu için yazı ve bezemeler tam seçilememektedir. Sayfanın genelinde bitkisel motifler hakimdir ve kullanılan renkler altının yanında, kırmızı kahve, lâcivert ve açık yeşildir. Sayfa lâcivert kuzu ve kırmızı tığlar ile nihayetlendirilmiştir (F. 34).

F. 33

F. 34

Katalog no: 7

Envanter no: YY 6619

Eser adı: Lisanü'l-Arab, 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Cemaleddin Ebi'l-Fazl Muhammed b. Mükerrrem el-Ensârî el-Mısırî.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 322x227 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 234x134 mm.

Tezhipli sayfalar: 2a zahriye sayfası ve 2b kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 6620 - 2. cilt (bk. Ek. F. 170), YY 6621 - 3.cilt (bk. Ek. F. 171), YY 6622 - 4.cilt (bk. Ek. F. 172), envanter numaralı eserlerin 2a zahriye sayfaları ve 2b unvan sayfaları ile üslûp bakımından benzerlik göstermektedir. Dört cilt halinde birbirlerinin devamı olarak hazırlanmış olan bu eserlerin her biri farklı cilt kapakları içinde yer almaktadır. Envanter numaraları farklı olduğu için sadece bir cildi kataloga alınmış olup diğerleri değerlendirme kısmında belirtilmiştir.

Tezhip özellikleri: 2a tezhipli sayfasında dikdörtgen alan altın cetveller ile üç bölüme ayrılmış olup üstte hatime sayfalarında olduğu gibi alan altın cetveller ile köşelerde üçgen oluşacak şekilde sınırlandırılmış fakat içleri boş bırakılmıştır (F. 35-36; Ç. 3). Ortada yatay dikdörtgen alan altın, kırmızı lâl mürekkebi ve siyah renk kullanılarak yapılan düğümlü paftalar ile başlık kısmı oluşturulmuş ortası boş bırakılmıştır. Sayfanın altında kare alan, altın cetveller, iplikler ve ara suları ile sınırlandırılarak içine geometrik üslûpta 1/8 hazırlanmış desen yıldızlar ve geçmelerle paftalanmıştır. Paftaların içlerinde iri rûmî motifleri kullanılmış, altın, siyah, kırmızı ve yeşil ile renklendirilmiştir.

2b kubbeli unvan sayfasında, dikdörtgen başlık $\frac{1}{4}$, kubbe kısmı ise $\frac{1}{2}$ tasarlanmıştır. Ayırma rûmîler ve dilimli iplikler ile paftalanan

alanlar tek tipte çizilmiş penç motifleri ile doldurulmuş, zemini boyalı klasik tezhip ve zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir (F. 37).

F. 35

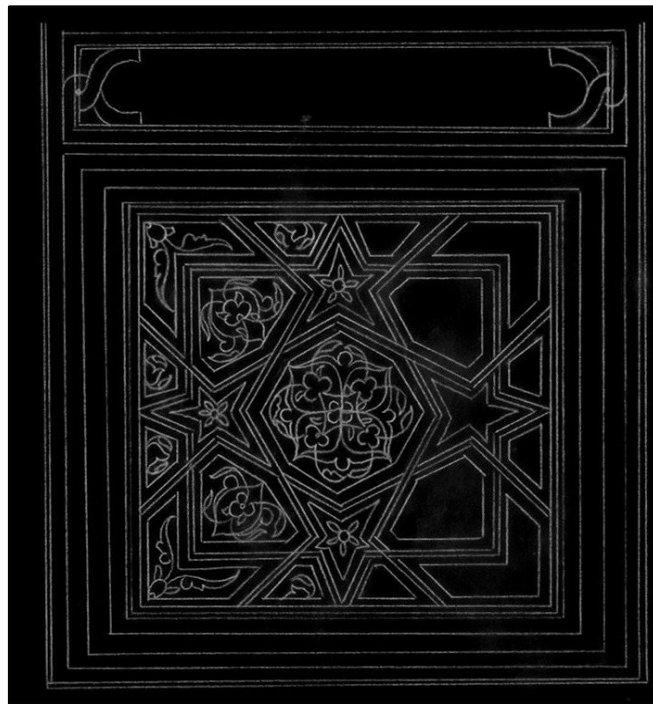
F. 36

F. 37

Ç. 3

Katalog no: 8

Envanter no: YY 5557

Eser adı: Kur'ân-ı Kerîm.

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Reyhanî.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 415x295 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 310x210 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b-2a ser levha tezhibi.

Benzer örnekler: YY 5287 (Katalog no: 9) 1b-2a ser levha, YY 7487 (Katalog no: 12) 1b ikilil unvan sayfası tezhibi.

Tezhip özellikleri: Mushafta tezhipli sayfalar sadece 1b-2a ser levha sayfalarında mevcuttur (F. 38). Dikdörtgen, ikilil formda, karşılıklı ve simetrik olmak üzere çift tam sayfa şeklinde tasarlanmış olan ser levhanın her iki sayfasında aynı tasarım uygulanmıştır. Klâsik ser levha tasarımının sayfalarda, altta ve üstte eşit büyüklükte yatay dikdörtgen başlıklar, ortada yazı sahası ve uygulandığı iki tarafında eşit büyüklükte ince koltukların arasında reyhanî yazı ile yazılmış Fatiha ve Bakara sûrelerinin yer aldığı yazı alanında cümle bitimlerinde altın ile işlenmiş basit penç motiflerinden oluşan duraklar uygulanmıştır. Birbirlerine cetveller ve ara suları ile bağlanan bu kısımların üç tarafında ikilil formda kenar suyu bulunmaktadır.

Başlıkların dört tarafında dıştan içe doğru altın cetvellerle sınırlı alan içinde altın üzerine siyah ile anahtarlı zencerek, beyaz üzerine siyah ile "+" motifleri kullanılarak yapılmış ince ara suyu ve en içte lâcivert üzerine siyah ile tek şerit zencerek ikinci ince ara suyu olarak işlenmiştir. Beyaz iplikle yazı alanına geçilmiştir. Yazı alanında klâsik tezhip tekniği uygulanmıştır. Beyaz üstübeç mürekkep ile yazılarak, siyah is mürekkebi ile tahrirlenen kûfî yazı dekoratif amaçlı kullanılmıştır (F. 41). Serbest desen tekniğinde çizilen rûmî motifleri yazı ile bir arada kullanılmıştır. Rûmîler sarı altın ile boyanarak siyah renkle tahrirlenmiş ve ortak kullanılan zemin lâcivert renk ile doldurulmuştur.

Cetvel ve ipliklerle sınırlanan koltuklarda lâcivert zemin üzerine altın ile küçük dal ve yapraklar, serbest fırça hareketleri ile çift tahrir tekniğini hatırlatacak şekilde işlenmiştir (F. 40).

Kenar suyunda her iki tarafı altın cetvellerle sınırlandırılarak belirlenen alanda desen, sadece rûmî motifi kullanılarak enine simetrik olarak tasarlanmıştır. Lâcivert zemin üzerinde beyaz iplikler, altın rûmîler ve Fatih devrinin karakteristik renklerinden biri olan yeşil renk ile bezenmiştir. Kenar suyunun bitiminde lâcivert kuzu ve sade geometrik şekillerden meydana getirilen tığlar ile ser levha tasarımı nihayetlendirilmiştir (F. 40).

F. 38

F. 39

F. 40

F. 41

Katalog no: 9

Envanter no: YY 5287

Eser adı: Kitâbü's-Sıhah Fi'l- Lugat.

Müellifi (Yazarı): Ebû Nasr İsmail b. Hammâd el-Cevherî (öl. H. 393 / M. 1002).

Müstensihi: Ali b. Muhammed b. Hüseyin b İsâ eş-Şerîf el-Muallim.

İstinsah tarihi: H. 856 / M. 1452.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 277x165 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 205x120 mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası, 1b-2a ser levha ve ketebe (hâtıme).

Benzer örnekler: YY 5557 (Katalog no:8) 1b-2a ser levha ve YY 7487 (Katalog no: 12) 1b ikkil unvan sayfası ile kullanılan motif ve bezeme üslûbu açısından benzerlik bulunmaktadır.

Tezhip özellikleri: 1a zahriye sayfası, yazma eserde tek sayfa olarak uygulanmıştır. Altı dilimli (dendanlı) daire madalyon şemse formundadır (F. 42–43; Ç.4–6) ve monotonluğu gidermek için alan, göbek ve kenar suyu olmak üzere iki kısma ayrılarak paftalanmış, dilimli olarak çizilen paftalar, altın cetveller ve “+” motifleri kullanılarak işlenen ince ara suyu ile birbirinden ayrılmıştır. Eserde şemsenin alt ve üstünde tığlarla madalyona bağlanmış damla formunda iki adet salbek bulunmaktadır (F. 44; Ç. 6). Madalyon içinde rûmî motifi sülüs yazı ile bir arada serbest desen tekniğinde çizilmiştir. Yazının aralarında dolaşan geniş serbest rûmî helezon şebekesi yazı ile uyum içinde yer almaktadır. Madalyonun ortasında, rûmî motifi ile yazının iç içe kullanıldığı kısımda zer-ender-zer tekniğinin uygulandığını, kenar suyunda ve damla formlu salbeklerin içinde ise klâsik tezhip tekniğinin uygulandığını görmekteyiz.

Zeminde ilk örnekleri ile az da olsa erken devir tezhiplerinde de karşılaştığımız fakat daha fazla kullanımından dolayı Fatih döneminin

karakteristik özelliklerinden biri olan “üç nokta”, göbekte altın üzerine, “iğne pardahı” şeklinde, kenar suyunda ise lâcivert zemin üzerine beyaz ile boyama tekniğinde işlenmiştir. Kenar pervazda ve damla formlu salbeklerin içinde yer alan bitkisel motiflere sarı altın sürülerek motiflerin bir kısım dilimlerinin uçlarına lâl mürekkebi yerine truncu renk ile foyalı halkârî yapılmıştır (F. 44–47). Zahriye sayfasının tezhibinde çok az renk çeşidine yer verilmiş, sayfa oldukça sade, ölçülü ve dengeli bir renk dağılımına sahiptir. Sayfada hakim olan renk altındır.

İki yanından cetvellerle sınırlandırılmış kenar suyunun içinde, yaprak ve gonca gül motiflerinin 1/12 simetrik ve tek iplik desen planı içinde çizildiği görülmektedir. Damla formlu salbeklerin içinde ise hatâyî grubu motiflerden, penç ve yaprak motifleri buket tarzında çizilmiştir. Damla formunun dışında ise Selçuklu geleneğinin devamı olan münhani motifi burada incelerken kenar suyu bezemesi olarak uygulanmıştır.

Madalyonun merkezinden çıkan ve cetvelden sonra gelen kuzunun devamı olarak aynı renkle devam eden ok şeklindeki tığ uzantılarının üzerinde ise 1/2 simetrik tepelik rûmî ve bubcuk uygulanmıştır. Yazmanın zahriye sayfasında uzun ve oldukça belirgin tığ uygulanmış olmasına karşın ser levha sayfalarında hiç tığ bulunmaması şaşırtıcıdır.

1b-2a ser levha, yazma eserde dikdörtgen ve karşılıklı simetrik çift sayfa olarak ikilil³⁴ formda uygulanmıştır (F. 45; Ç. 6). Serlevha sayfasının kompozisyonu, birbirleri ile uyum içinde olan desene sahip yazı sahası, koltuklar, başlıklar, ara pervaz ve dış pervaz bölümlerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Yazı alanı altın cetveller ve ara suları ile sınırlandırılmış olup satır aralarına beyn’es-sütûr uygulanmıştır. Saç örgü zencerek ara suyu altın üzerine siyah ile işlenmiş ve iki yanına altın iplik çekilmiştir (Ç. 7). Levhanın tamamında hakim olan renk lâcivert, hakim olan motif ve desen grubu ise rûmîdir. Altın başta olmak üzere, bedahşi lâcivert, beyaz, turuncu ve zemin rengi olarak çok

³⁴ İktil, “Mushaf ve yazmaların başına yapılan taç biçimindeki süsleme” (U. Derman, 2008: 1395). İktil formda plan özelliği gösteren desenler, unvan sayfası, ser levha ve zahriye sayfaları için geçerli olan bir uygulamadır. İktil formun yanında kubbeli ve mürekkep (iktil ve kubbeli formun bir arada uygulanmış şekli) formda hazırlanan örnekler de mevcuttur.

az siyah kullanılmıştır. Kompozisyonun içinde çok az renk çeşidine yer verilmiş, sayfa oldukça sade, ölçülü ve dengeli bir renk dağılımına sahiptir.

Başlıklar “+” motifleri kullanılarak yapılan ince ara suları ile düğümlü paftalara ayrılmıştır. Paftaların ortasında kûfî yazı yer almaktadır ve yazının aralarında $\frac{1}{2}$ simetrik rûmî kompozisyon, başlıkların iki yanında kalan yarım daire paftaların içinde ise $\frac{1}{4}$ simetrik rûmî kompozisyon uygulanmıştır (F. 46; Ç. 9).

Dar ve uzun koltuk kısmında penç ve yaprak motiflerinden oluşan tek iplik ara suyu deseni uygulanmıştır (F. 47; Ç. 7–8–10). Zahriye de olduğu gibi üç nokta uygulamasını lâcivert zeminlerin tamamında görmekteyiz. Fakat zamanla bu üç noktalar silinmiş. Zahriye sayfasında zengin tığlar olmasına karşı ser levha da hiç tığ kullanılmamıştır.

Dış pervazda enine simetrik tasarlanan rûmî desenin arasında dolanan dilimli iplikler truncu ile boyanmış fakat zamanla truncu ipliklerde dökülmeler olduğundan alttan beyaz renk çıkmıştır. Zemin lâcivert ile doldurularak motif aralarında beyaz ile üç nokta uygulanmıştır.

Hatime sayfasında yazının etrafına ve içine altın cetveller çekilerek alan kısımlara ayrılmış. Ketebe kaydının bulunduğu ve cetveller ile diğer kısımlardan ayrılan yazı alanına beyn'es sûtûr uygulanmıştır. Beyn'es sûtûr ile ayrılan alana küçük serbest motifler serpiştirilerek geri kalan boşluklara altın ile tarama uygulanmıştır. Bu alanda basit bir penç motifinden oluşan tek durak örneği bulunmaktadır. Sayfanın en alt kısmında cetveller ile ayrılan dikdörtgen alana hatime tezhibi yapılmıştır. Bu alanın tezhibine eserin zahriye ve ser levhaları kadar özenilmemiş fakat renk ve kullanılan motifler bakımından üslûp bütünlüğü içermektedir (F. 48). Kullanılan motifler, renkler ve yapım tekniği bakımından zahriye, ser levha ve hatime sayfalarının tezhipleri uyum içindedir. Sadece çeşitlilik olması bakımından ser levha tezhibinde lâcivert renk ile klâsik tezhip tekniği daha ağırlıklı kullanılırken zahriye sayfasında altın ile zer-ender-zer tekniğinin kullanımı daha fazladır.

F. 42

F. 43

F. 44

F. 45

F. 46

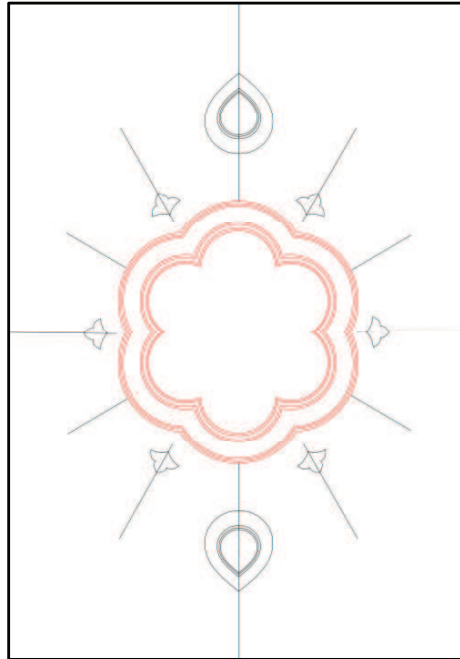
F. 47

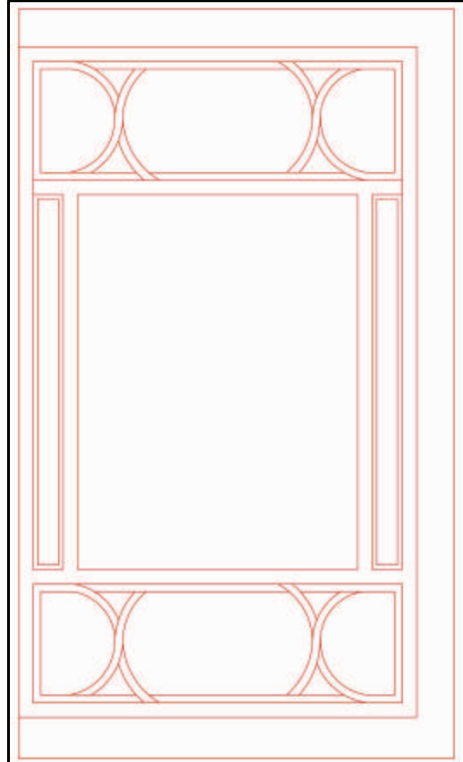
F. 48

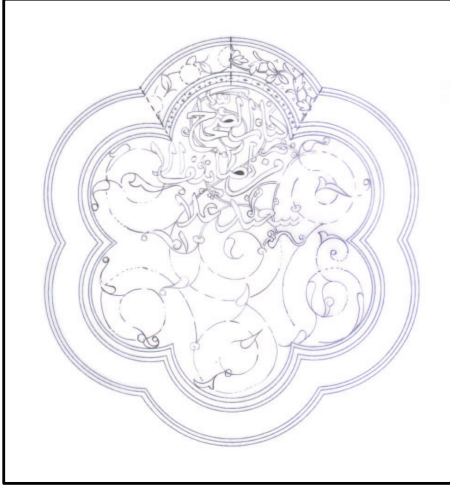
Ç. 4

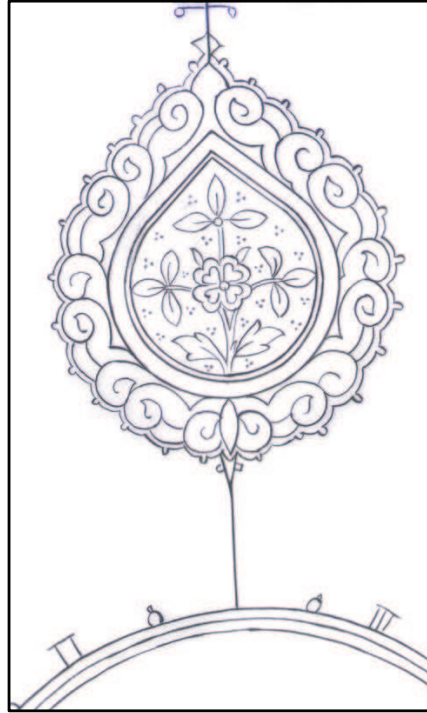
Ç. 5

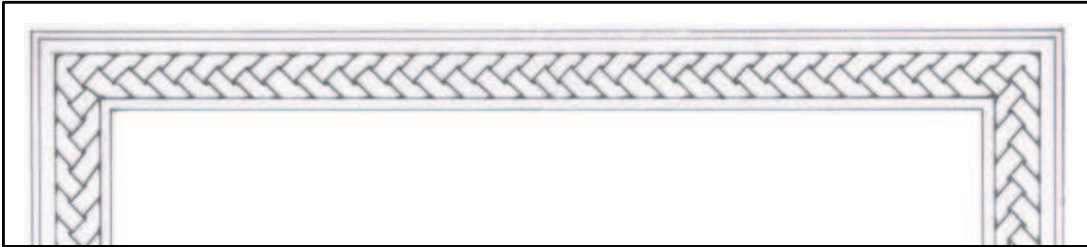
Ç. 6

Ç. 6

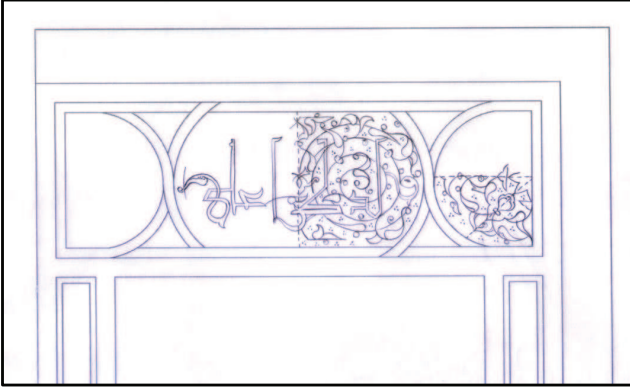
Ç. 7

Ç. 8

Ç. 9

Ç. 10

Katalog no: 10

Envanter no: YY 717/1

Eser adı: Şerhu'l-Makâsıd fî Usûli'd-dîn. 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Taftazani Sadeddin Mes'ud b. Ömer (doğ.H. 712 / M. 1312 - öl.H. 793 / M. 1390).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: : -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 245x155 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 185x105 mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası, 1b başlık tezhibi.

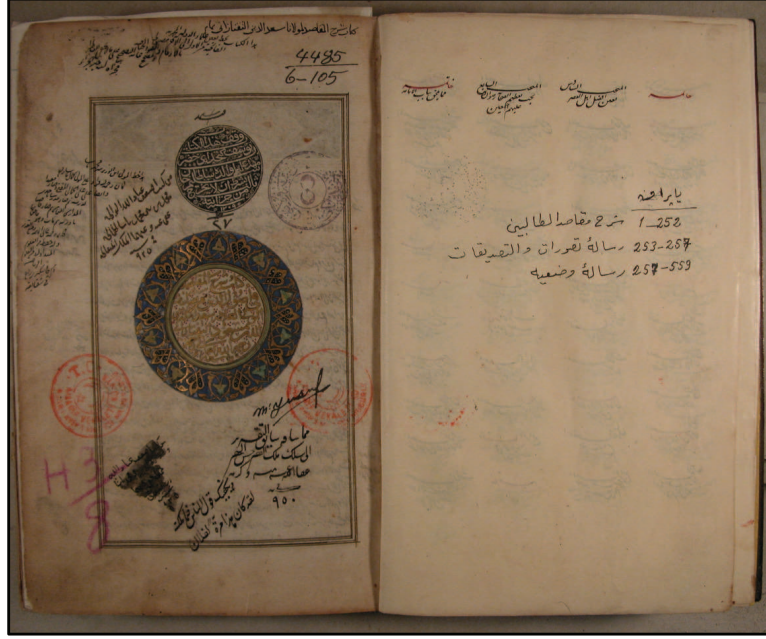
Benzer örnekler: YY 6637 (Katalog no: 11)'da yer alan 60b başlık tezhibi ile benzerlik göstermektedir.

Tezhip özellikleri: 1a da yer alan daire madalyon şemse formundaki zahriye sayfası tek sayfa olarak yapılmıştır (F. 49–50). 15. yüzyıl Fatih devrinde bu tarz daire formlu zahriye sayfalarına sıkça rastlanılmaktadır. İki kısma ayrılan zahriye sayfasında ortada temellük kitâbesi'nin bulunduğu yazı alanı ve kenar suyu sarı-yeşil altın cetvel ve ipliklerle birbirinden ayrılmıştır. Yazı sarı altın ile yazılarak siyah mürekkebi ile tahrirlenmiş ve yazı zemini boş bırakılarak yazı aralarında lâl mürekkebi ile Fatih devrinde çok sık karşılaşılan üç nokta uygulanmıştır. Kenar suyunda tepelik, ortabağ, ayırma ve düz rûmîlerle 1/10 enine simetrik hazırlanan desen sarı altın, yeşil altın, lâcivert ve Fatih devrinin karakteristik rengi olan siyah renk kullanılarak klâsik tezhip tekniğinde işlenmiştir. Kenar suyu sarı altın cetvel ile sınırlandırılmış fakat kuzu ve tığ uygulanmadan dışı boş bırakılmıştır.

1b de yer alan yatay dikdörtgen başlık tezhibi sarı altın cetveller ve beyaz üzerine siyah ile “+” motifi kullanılarak yapılan ince ara suyu ile çevrelenmiştir (F. 51–52). İçi ¼ olarak tasarlanan başlık tezhibi altın ve beyaz kullanılarak dilimli paftalara ayrılmıştır. Ortada oluşan boşlukta, bir arada çizilen rûmî ve sülüs yazı sarı altın ile boyanarak

siyah is mürekkebi ile tahrirlenmiştir. Yazı arasında kalan boşluklarda lâcivert ile üç nokta uygulanmıştır. Köşebentlerde deseni net seçilme-
yen bitkisel motifler, lâcivert zemin üzerine altın ile serbest fırça şek-
linde işlenmiştir (F. 52).

F. 49

F. 50

F. 51

F. 52

Katalog no: 11

Envanter no: YY 6637

Eser adı: Şerhu'l-Lemehât min Kelâmi'ş-Seyhi'l-Îmâm Nizâmiddîn

....

Müellifi (Yazarı): -

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 871 / M. 1466–67.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 242x146 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 56x81mm.

Tezhipli sayfalar: 1b-2a mekik zahriye sayfaları, 2b ikkil formda unvan sayfası, 60b ve 100b bahis başlığı.

Benzer örnekler: YY 717/1(Katalog no: 10)'da yer alan 1b başlık tezhibi ile 60b başlık tezhibi benzerlik göstermektedir.

Tezhip özellikleri: İki parça halinde tasarlanan 1b ve 2a mekik zahriyelerin her iki göbeğinde de kitap hakkında bilgilerin (temellük kitabelerinin) yer aldığı sülüs yazı kısımları bulunmaktadır (F. 53–54). Zahriyenin tamamında lâcivert rengin ve rûmî motifinin hâkimiyeti ve klâsik tezhip tekniği dikkati çekmektedir. Kobalt mavisinin ve bedahşi lâcivertin bir arada kullanıldığı zahriye de az da olsa klâsik Fatih devri tezhiplerinin karakteristik renklerinden olan siyah ve yeşilin de zemin rengi olarak kullanıldığı dikkati çekmektedir. Yazı altın ile yazılarak etrafı siyah ile tahrirlenmiş, yazı aralarında serbest olarak yazıyı boğmayacak şekilde rûmî motifleri ile bezenmiştir. Rûmîler beyaz üstübeç mürekkep ile boyanarak siyah ile tahrirlenmiştir. Zemin Fatih devrinin karakteristik renklerinden bedahşi lâcivert ile klâsik tezhip tekniğinde olduğu gibi doldurulmuştur. Göbekten kenar suyuna geçişi saç örgü zencerek ara suyu ile sağlanmıştır. Altın cetveller ve yeşil ipliklerle sınırlandırılan ara suyunda zencerekler altın zemin üzerine siyah ile işlenmiştir. Kenar suyunda ise dört tarafında dilimli damla formu paftalar kullanılmıştır. Paftaların içlerinde bitkisel motifler buket tar-

zında çizilerek bedahşi lâcivert ile zemin rengi doldurulmuştur. Aralarında kalan boşluklarda rûmî motifleri ile enine simetrik desenler yerleştirilerek ortaya çıkan paftalar bedahşi lâcivert, siyah ve yeşil renk ile doldurulmuştur. Kenar suyunun sınırı rûmî saplarının gelişlerine göre şekillenmiştir. Mekik formun alt ve üstünde devrin cilt tasarımlarında uygulanan salbekler yer almaktadır. Bunlar ½ simetrik rûmî motifleri ile doldurularak kobalt mavisi zemin rengi ile doldurulmuştur. Zahriye lâcivert kuzu ve kısa tığlarla son bulmaktadır.

İklil formda tasarlanmış 2b unvan sayfası üslûp özellikleri bakımından zahriye sayfası ile uyum içindedir (F. 55; Ç. 12). Yatay dikdörtgen başlık etrafında ince ara suyu yeşil üzerine siyah ile “-“ motifi ve altın üzerine siyah renk kullanılarak saç örgü zencerek ara suyu ile çevrelenmiştir. İçi ¼ simetrik tasarlanan başlık dilimli paftalanarak ortada kalan boşlukta uçları rûmî motifleri ile bitirilen kûfî besmele lâcivert zemin üzerine beyaz üstübeç mürekkep ile yazılarak siyah ile tahrirlenmiştir. Yazı aralarında serbest bir şekilde yazıyı boğmayacak şekilde dolanan rûmî motifleri ise altın ile işlenerek siyah ile tahrirlenmiştir. Kûfî yazının başlıklarda dekoratif amaçlı rûmî motifi ile bir arada kullanımı Fatih devrinde Selçuklu geleneğinin devamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Altın, siyah, beyaz, yeşil ve bedahşî lâcivert³⁵ kullanılmıştır. Unvan sayfası lâcivert kuzu ve sade geometrik şekillerden meydana gelen tığlarla son bulmuştur.

60b başlık tezhibinde altın cetveller ile sınırlandırılan dikdörtgen alanda desen ¼ tasarlanarak dilimli paftalara ayrılmıştır. Ortada yer alan geniş pafta kâğıt zemin üzerine sülüs besmele ve rûmî motifi bir arada kullanılarak doldurulmuştur. Sülüs yazı kırmızı lâl mürekkebi ile yazılarak siyah ile tahrirlenmiş ve yazı aralarında serbest bir şekilde dolanan rûmî motifleri altın ile boyanarak siyah ile hurdelenmiştir. Zeminde kalan boşluklar lâcivert renk kullanılarak üç nokta ile doldurulmuştur. Köşebentlerde ise zemin önce lâcivert renge boyanmış, sonra üzerine altın ile bitkisel motifler serbest fırça şeklinde çift tahrir havasında doldurulmuştur (F. 56).

³⁵ Bedahşî lâcivert: Bedahşândan gelen ve tezhipte kullanılan koyu lâcivert solmaz boya. Esas kaynağı bugünkü Afganistan'ın Bedahşân şehri ve civarı olan tabii lâcivert taşı'ndan (lapis lazuli) elde edilmektedir (N. Özcan, 1998: 246; U.Derman, 2008: 319).

F. 53

F. 54

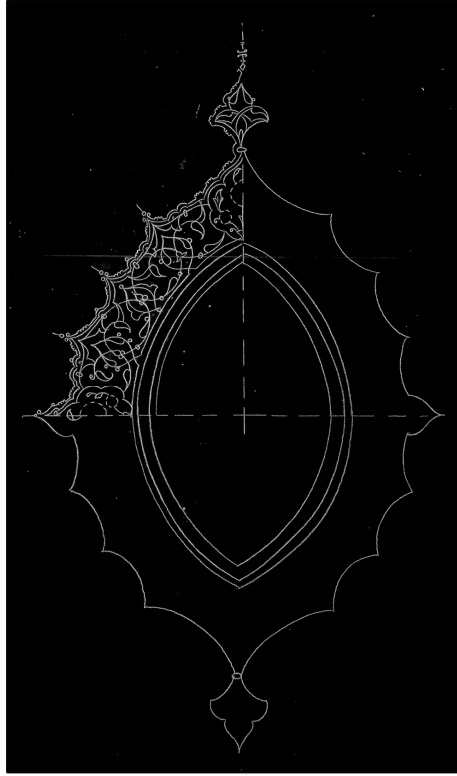
F. 55

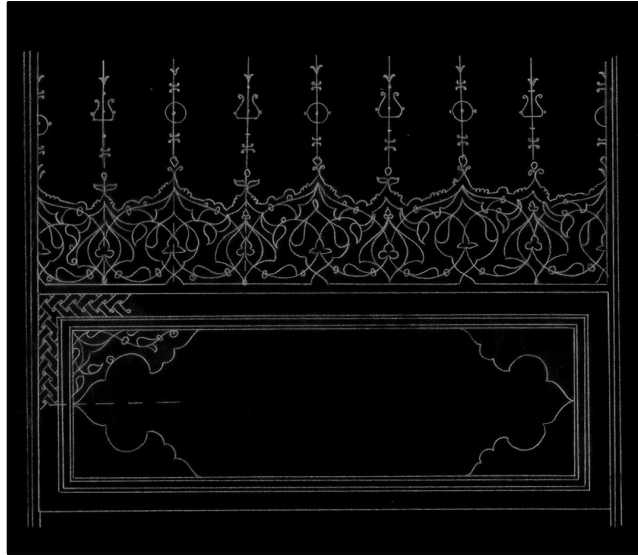
F. 56

Ç. 11

Ç. 12

Katalog no: 12

Envanter no: YY 7487

Eser adı: Müştemilü'l-Ahkâm.

Müellifi (Yazarı): Fahr ed-dîn Yahyâ b. Abdullah Rûmî (öl. H. 864 / M. 1460).

Müstensihi: Veli b. Halil b. Nebi.

İstinsah tarihi: Edirne H. 29 Rabiulahir 880 / M. 1 Eylül 1475.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 260x175 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 185x115mm.

Tezhipli sayfalar: 1b unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 5557 (Katalog no: 8) 1b-2a ser levha, YY 5287 (Katalog no: 9) 1b-2a ser levha.

Tezhip özellikleri: 1b unvan sayfasında dikdörtgen başlığın etrafı altın cetveller ve Fatih devrinde çokça kullanılan yeşil ipliklerle sınırlandırılmış fakat içerisinde herhangi bir pafta oluşturulmadan desen tasarlanmıştır. Başlığın içinde dekoratif amaçlı kullanılan sülüs “besmele” yazı ve rûmî motifi bir arada yer almaktadır. Beyaz üstübeç mürekkep ile muntazam bir şekilde yazılan yazı siyah ile tahrirlenmiş olup yazı aralarında geniş helezonlar üzerine serbest desen tekniğinde çizilen rûmili bir kompozisyon uygulanmıştır. Rûmi motifleri altın ile boyanarak tahrirlenmiş ve kırmızı renk ile gölgeli bir şekilde hurdelenmiştir. Klâsik tezhip tekniğinin uygulandığı sayfanın zemini bedahşi lâcivert renk ile doldurularak kalan boşluklarda seyrek olarak beyaz ile üç nokta uygulaması yapılmıştır. Unvan sayfası zemin renginde kullanılan lâcivert ile kuzu ve devamı olarak geometrik şekillerden oluşan tığlarla sayfa tezhibi son bulmuştur (F. 57-58).

F. 57

F. 58

Katalog no: 13

Envanter no: YY 6634

Eser adı: Futuhât-ı Mekkiyye 3. cilt.

Müellifi (Yazarı): Eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddin İbnü'l-Arabî et-Tâî (doğ.H. 560 / M. 1165 - öl.H. 638 / M. 1240).

Müstensihi: Ömer b. Muhammed b. Ömer eş-Şafî.

İstinsah tarihi: H. 872 / M. 1467-68.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 386x248 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 336x163 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikilil formda unvan sayfası ve şematik çizimlerin bulunduğu dokuz adet başlıklar.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: 1b ikilil unvan sayfası, deseni ¼ simetrik tasarlanan dikdörtgen başlık ve ½ enine simetrik tasarlanan ikilil bölümlerinden meydana gelmektedir. Dilimli dendanlar ve rûmî motifi kullanılarak paftalanan alanlar hatâyî grubu motifleri ile doldurulmuştur (F. 59-60).

Klâsik tezhip ve zer-ender-zer tekniğinin dengeli bir şekilde uygulandığı sayfanın genelinde çok renklilik dikkati çekmektedir. Özellikle çiçek renklendirilmesinde canlı renklere yer verilmiş, zemin rengi olarak da bedahşi lâcivert kullanılmıştır. Aynı renkte kuzu ve oldukça sade tığlarla sayfa tamamlanmıştır. Başlığın etrafını dolanan arasyunda altın üzerine bitkisel motifler çift tahrir tekniğinde işlenmiştir (F. 60).

Eserde unvan sayfasının dışında dokuz adet başlık altında eserin içeriği ile alakalı tezhipli şematik çizimler bulunmaktadır (F. 61-64) ve bu özelliğinden dolayı kütüphanede bulunan nadir örnekler arasında yer almaktadır. Başlıklarda köşebentler tezhip edilmiş fakat yazı alanı boş bırakılmıştır. Muhtemelen bu başlıklarda şematik çizimlerin açıklamaları yazılmak üzere boş bırakılmış fakat yarım kalmıştır. Şe-

matik çizimlerin dışında boşluklarda kâğıt zemin üzerine altın ile muntazam bir şekilde rûmîli desen uygulanmıştır. Başlıkların köşe-bentlerinde ise lâcivert zemin üzerine altın ile bitkisel motifler kullanılarak çift tahrir tekniğinde işlenmiştir.

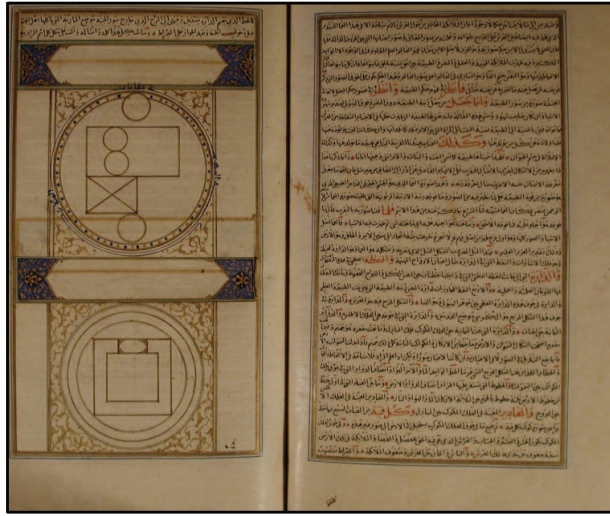
F. 59

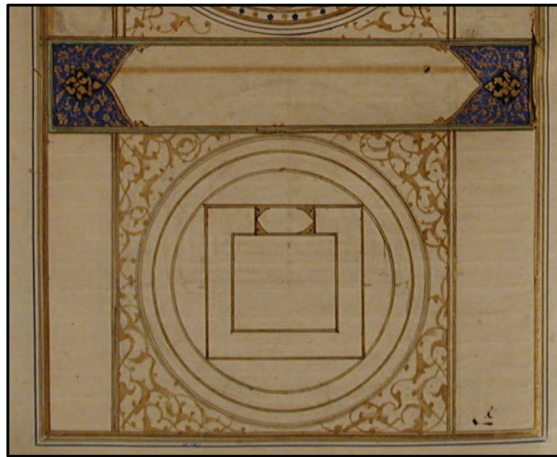
F. 60

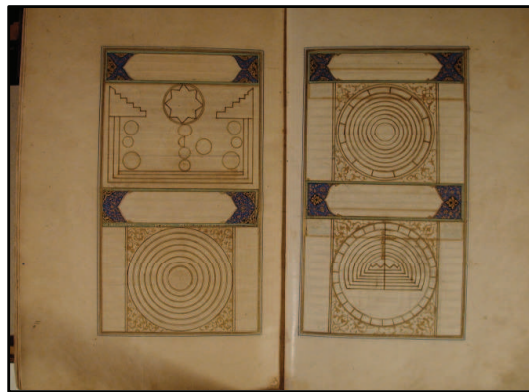
F. 61

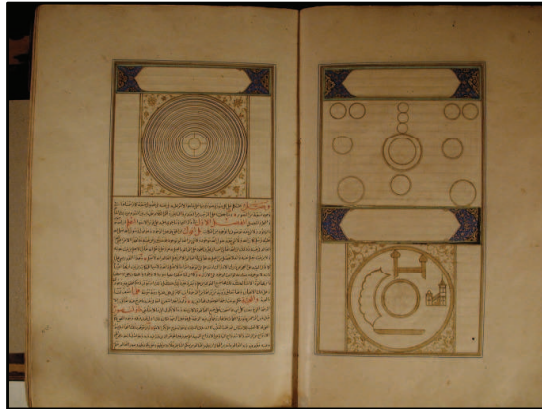
F. 62

F. 63

F. 64

Katalog no: 14

Envanter no: YY 4898

Eser adı: Gülistân.

Müellifi (Yazarı): Sa'dî Şîrâzî, Muslıhiddin (doğ.H. 610 / M. 1213 - öl.H. 691 / M. 1292).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Farsça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 220x130 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 170x85 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b çift kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

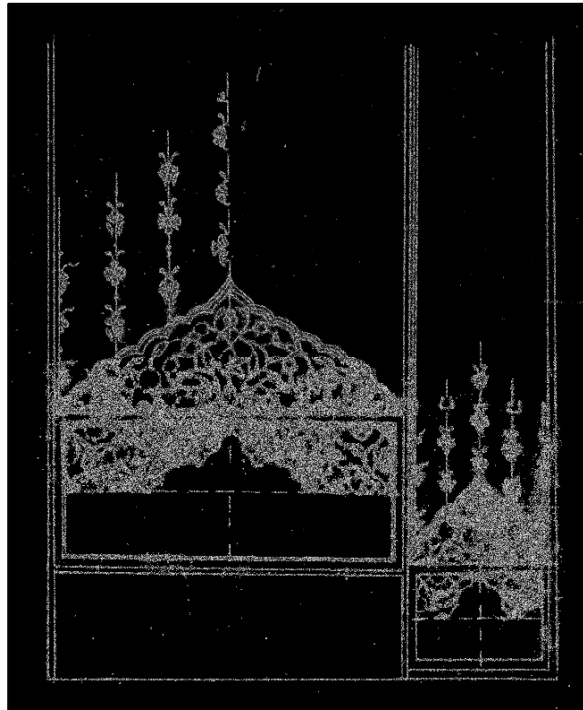
Tezhip özellikleri: 1b çift kubbeli unvan sayfası, Aynı sayfa içerisinde biri büyük biri küçük olmak üzere iki adet kubbeli unvan yer almaktadır³⁶. Her iki başlıkta da benzer tasarım ve renkler uygulanmıştır. Kubbeli unvan sayfalarının dikdörtgen başlık kısımlarında $\frac{1}{4}$, kubbe kısımlarında ise $\frac{1}{2}$ simetrik desen uygulanmıştır. Rûmî ve dilimli dendanlar kullanılarak paftalanmış, klâsik tezhip ve zer-enderzer teknikleri kullanılarak işlenmiştir. Lâcivert ve altının yanında az da olsa zemin rengi olarak kızıl kahve kullanılmıştır. Tığlar, lâcivert renk ile hatâyî grubu motifler kullanılarak çift tahrir tekniğinde son derece zarif bir şekilde işlenmiştir (F. 65; Ç.13).

³⁶ Büyük olan ünvan sayfasında başlığın ortasında Sa'dî Şîrâzî'nin eseri olan "Gülistan" yazmaktadır. Küçük olanın üstünde ise yine Sa'dî Şîrâzî'nin Bostan isimli eserinden bahsedilmektedir.

F. 65

Ç. 13

Katalog no: 15

Envanter no: YY 5469

Eser adı: Avârifü'l-Meârif.

Müellifi (Yazarı): Sühreverdi, Şihâb ed-din Ebû Hafs Ömer b. Abdullah (doğ.H. 539 / M. 1144 - öl.H. 632 / M. 1234).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. Ramazan 1000 / M. Haziran/Temmuz 1591–92.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 275x180 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 193x100 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: Sayfaların yazı kenarları altın cetveller, turuncu ve lâcivert kuzular ile sınırlandırılmıştır (F. 66).

1b kubbeli unvan sayfasının dikdörtgen başlık kısmında $\frac{1}{4}$, kubbe kısmında ise $\frac{1}{2}$ simetrik desen uygulanmıştır. Ortabağ, ayırma rûmî ve dilimli dendanlar kullanılarak paftalara ayrılan alan hatâyî grubu motifler ile doldurulmuş, klâsik tezhip ve zer-ender-zer teknikleri ile işlenmiştir. Lâcivert ve altının yanında az da olsa kırmızı ve siyah rengin kullanıldığı başlığın etrafında altın zemin üzerine siyah ile işlenen anahtarlı zencerek ara suyu deseni yer almaktadır. Tığlar, lâcivert renk ile geometrik şekiller kullanılarak son derece zarif bir şekilde bezenmiştir (F. 67; Ç.14).

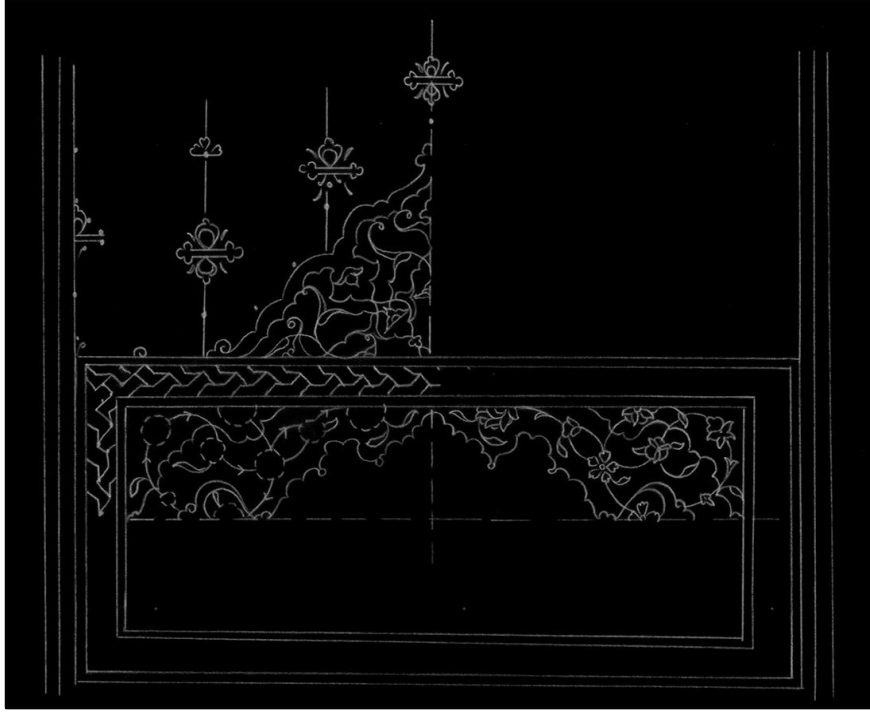
F. 66

F. 67

Ç. 14

Katalog no: 16

Envanter no: YY 700

Eser adı: Hâşiyetü'l-Telvîh (Usul-i Fıkh). 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Mimar zade Hasan Çelebi Mustafa b. Muhammed (öl.H. 968 / M. 1560).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: Muhammed Hüseyin b. Hadi ?.

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 250x160 mm – cetvelle sınırlı yazı sahası, 175x100 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: Sayfalarda yazı etrafı altın cetveller ve lâciver kuzu ile sınırlandırılmıştır (F. 68).

Yine altın cetveller ve ince ara suları ile çevrelenen 1b unvan sayfasının dikdörtgen başlığında $\frac{1}{4}$ desen uygulanmıştır. Ortabağ, tepelik, ayırma rûmî, sencide rûmî ve dilimli dendanlar ile paftalanan alan hatayî grubu motifler ile doldurulmuş, klâsik tezhip ve zer-ender-zer teknikleri kullanılarak işlenmiştir. İki sıra halinde ince ara suyu ile çevrelenen başlığın ortasında altın üzerine beyaz üstübeç mürekkep ile muntazam bir şekilde yazılmış ve etrafı siyah ile tahrirlenmiş sülüs Besmele yer almaktadır. Yazı aralarında bitkisel motiflerle serbest bir şekilde çizilen desen siyah renk ile çift tahrir tekniği ile bezenmiştir. Lâcivert kuzu ve geometrik şekillerden meydana gelen tığlarla başlık nihayetlendirilmiştir (F. 69; Ç.15).

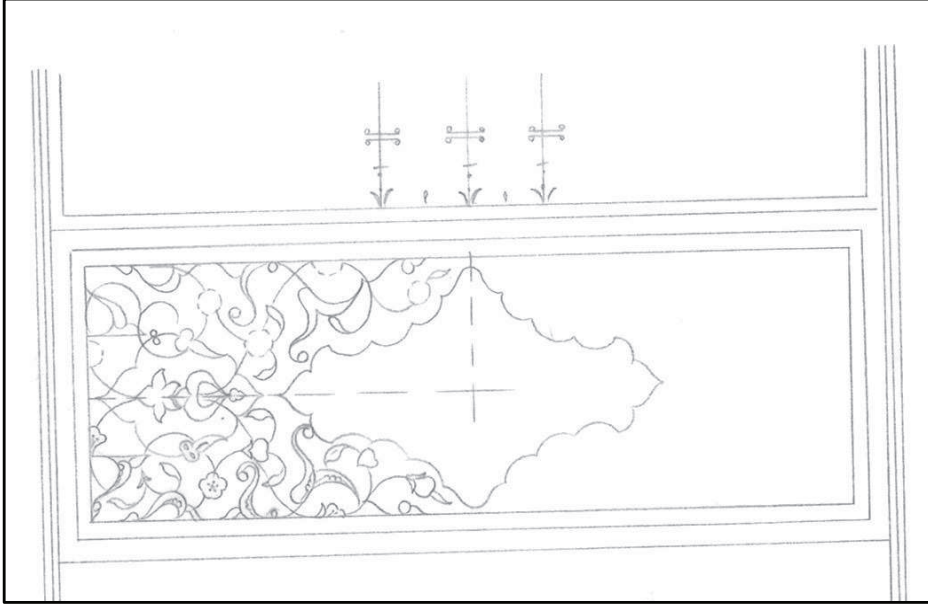
F. 68

F. 69

Ç. 15

Katalog no: 17

Envanter no: YY 6636/1

Eser adı: Enîsü'l Enes- Munkati'ın fi'l-Hadîs. 1.Eser.

Müellifi (Yazarı): İsmail b. el-Hüseyn b. el-Hasan b. Ebu'l-Feth b. Ebi'l-Beyan.

Müstensihi: Hamdullah b. Mu'îne'd-din el-Avhadî.

İstinsah tarihi: Mekke H. Cemaziyelahir 978 / M. Ekim/Kasım 1570.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 232x142 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 163x95 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b mürekkep unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 6636/2 - 2. eser (Bk. Ek. F. 181). Kitapta iki eser tek cilt kapağı içinde bir araya getirilmiştir. 2. eserde 1. eser ile aynı üslûpta tezhiplenmiş 167b ikilil formda unvan sayfası bulunmaktadır ve aynı zamanda tezhiplenmiş olduğu düşünülmektedir. Aynı cilt kapağı içinde bulunmasına rağmen her iki kitabın kimlik bilgileri farklı olduğu için bu örnek değerlendirme kısmında ele alınmıştır.

Tezhip özellikleri: Kitabın bütün sayfaları altın cetveller ile sınırlandırılmış olup kenar sularında altın ile zer-efşan tekniği uygulanmıştır. Yazı alanı ile kenar suyu alanında renk farkı bulunması bu kitapta kullanılan sayfaların akkâse³⁷ şeklinde boyandığını göstermektedir (F. 70).

1b mürekkep formda hazırlanmış unvan sayfasında 16. yüzyılın klâsik motifleri ve klâsik tezhip teknikleri kullanılarak bezenmiştir. Zemini boyalı klâsik tezhip tekniği, zer-ender-zer ve çift tahrir teknikleri kullanılarak işlenmiş olan sayfada altın ve lâcivert rengin dengeli bir şekilde dağıldığı gözlenmektedir. Altın ve lâcivert rengin yanında truncu, mavi, siyah ve turkuaz renkte kullanılmıştır. Başlığı çevreleyen anahtarlı zencerek ara suyu altın üzerine siyah renk ile işlenerek zencerek şeritle-

³⁷ Eskiden yazma kitaplarda kullanılacak kâğıtları göze güzel görünmesi için kenarları koyu, yazılacak kısmı açık olmak üzere iki renge boyama usulü (U. Derman, 2008: 77).

rinde iğne perdahtı uygulanmıştır (F. 72). Başlığın ortasında ise muntazam bir şekilde sülüs yazı ile yazılmış eser adı yer almaktadır (F. 71). Beyaz üstübeç mürekkep ile yazılan yazı siyah ile tahrirlenmiş zemini altın ile doldurularak yazı aralarında kalan boşluklarda bitkisel motifler geniş helezonlar üzerine yerleştirilerek altın üzerine siyah renk ile çift tahrir tekniğinde işlenmiştir. Sayfanın ihtişamına karşılık lâcivert renk ile yapılmış sade tığlarla sayfa nihayetlenmiştir.

F. 70

F. 71

F. 72

Katalog no: 18

Envanter no: YY 7605

Eser adı: Divân-ı Hazret-i Ali İbn Ebî Tâlib.

Müellifi (Yazarı): Ali İbn-i Ebi Talib.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. Şevval 990 / M. Ekim/Kasım 1582.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 197x120 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 146x72 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: Çift tahrir tekniğinin yoğun bir biçimde sayfalarda kullanımı bakımından benzerlik göstermektedir. YY 5336 (Katalog no: 19) YY 4797 (Katalog no: 20), YY 9904 (Katalog no: 21) YY 7122 (Katalog no: 22), YY 9161 (Katalog no: 23).

Tezhip özellikleri: Sayfalarda yazı kenarları ve yazı araları altın cetveller ile sınırlandırılmıştır (F. 73).

1b kubbeli unvan sayfası, 1/4 tasarlanmış dikdörtgen başlık kısmı ve 1/2 tasarlanmış dilimli kubbe den oluşmaktadır. Her iki kısımda aynı teknikle işlenmiştir. Uzun dallar üzerine yerleştirilen küçük yaprak ve çiçeklerle buket tarzında çizilmiş olan desen, önceden boyanan lâcivert zemin üzerine altın kullanılarak serbest fırça şeklinde işlenmiştir. Tığlar ise lâcivert renk kullanılarak çift tahrir tekniğinde bezenmiştir (F. 74).

F. 73

F. 74

Katalog no: 19

Envanter no: YY 5336

Eser adı: Câmîu'n-Nihâye Fi Şerhi'l-Hidâye.

Müellifi (Yazarı): Hüsâmeddin Hüseyin b. Ali b. Haccâc b. Ali es-Sağnâkî.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 1 Recep 711 / M. 13 Kasım 1311.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 250x165 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 198x117 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ve 532b kubbeli unvan sayfaları.

Benzer örnekler: Çift tahrir tekniğinin yoğun bir biçimde sayfalarda kullanımını bakımından benzerlik göstermektedir. YY 7605 (Katalog no: 18), YY 4797 (Katalog no: 20), YY 9904 (Katalog no: 21) YY 7122 (Katalog no: 22), YY 9161 (Katalog no: 23).

Tezhip özellikleri: 1b (F. 75-77; Ç.16) ve 532b (F. 76-78) kubbeli unvan sayfalarının her ikisinde zemin rengi önceden sürülmüş ve altın ile bitkisel motifler, dal ve yapraklar ile serbest fırça şeklinde çift tahrir tekniğinde bezenmiştir. Her iki başlığın ortasında altın zemin üzerine ta'lîk hat ile biri siyah, diğeri beyaz olmak üzere birer besmele yazılarak beyaz olanın etrafı siyah ile tahrirlenmiştir. Zemin altın ile boyanarak yazı aralarında siyah ile çift tahrir tekniğinde yapılan küçük dal ve yapraklar serpiştirilmiş, tığlar ise lâcivert renk kullanılarak sade geometrik şekillerle bezenmiştir. Son derece zarif bir bezemeye sahip olan her iki unvan sayfası da kullanılan motif ve desen bakımından benzer özellik göstermektedir. Sadece unvan sayfalarında farklı tonlarda lâcivert kullanılmıştır.

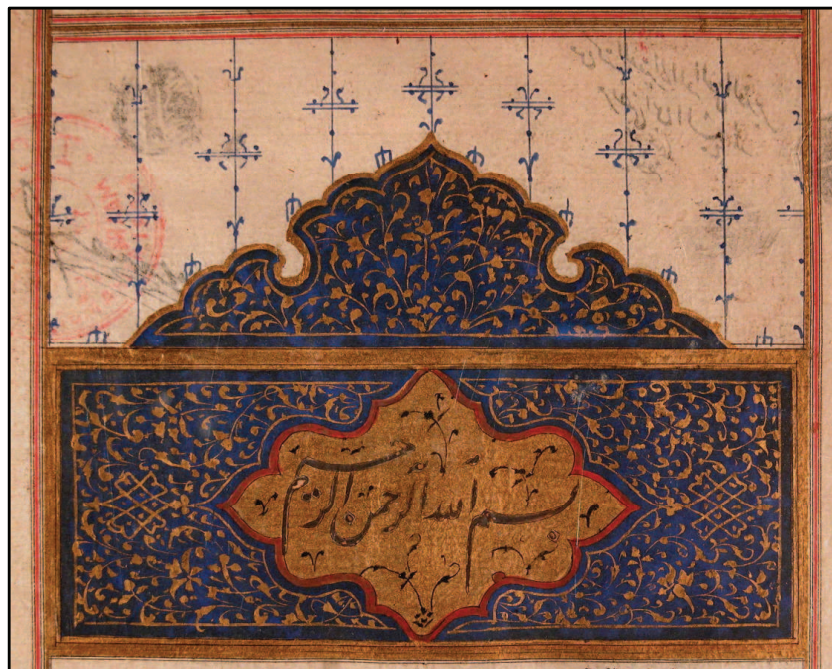
F. 75

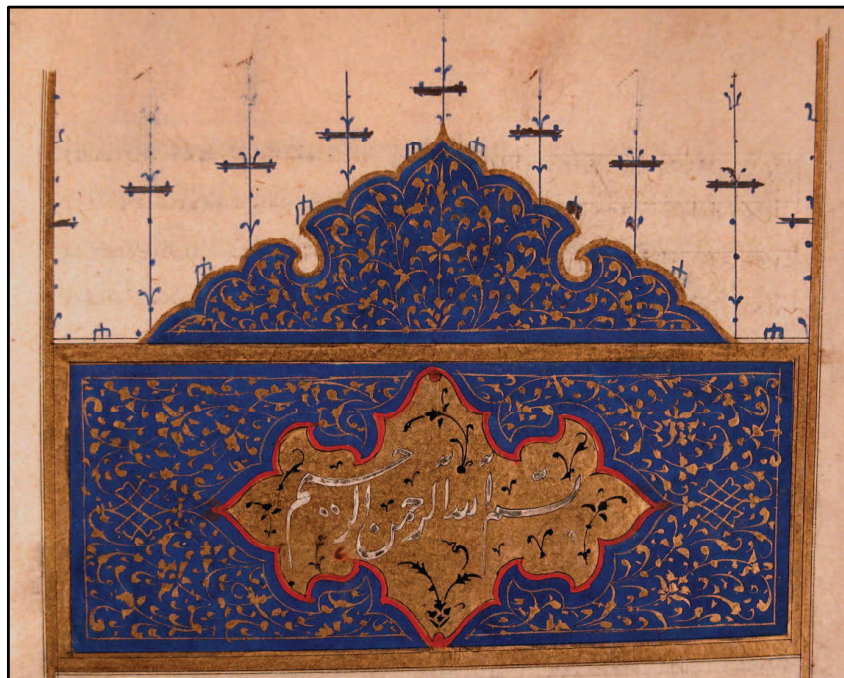
F. 76

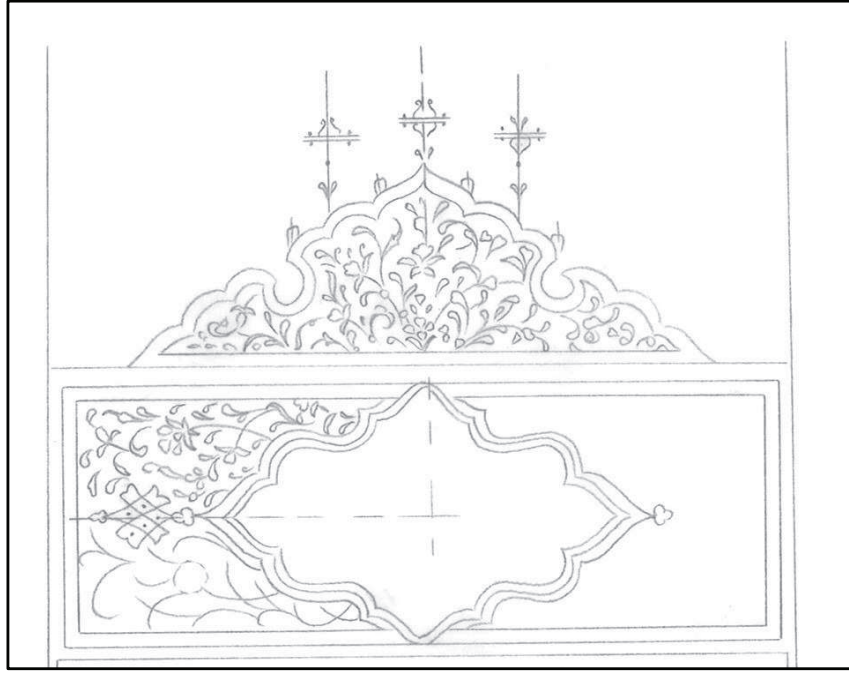
F. 77

F. 78

Ç. 16

Katalog no: 20

Envanter no: YY 4797 (4976)³⁸

Eser adı: El-Fetâvâ et-Tâtârhâniyye, 4.Cüz.

Müellifi (Yazarı): İmam el-Fakih Alim b. Alâ el-Hanefî.

Müstensihi: Ali eş-şehîr bi-ibn Türbedar.

İstinsah Tarihi: H. Şaban 929 / M. Haziran/ Temmuz 1523.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 250x170 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 180x115 mm.

Tezhipli sayfalar: 1a zahriye sayfası, 1b ikkil unvan sayfası, 2a sayfa kenarında armudî formda gül.

Benzer örnekler: YY 4794 (4973) (Ek. F. 173–174), YY 4795 (4974) (Ek. F.175–176–177), YY 4796 (4975) (Ek. F. 178–179–180) dört bölüm olarak hazırlanan kitabın hepsi aynı cilt kapağı içinde yer almaktadır ve benzer üslûpta tezhiplenmişlerdir. Envanter numaraları farklı olduğu için eserin tarihi belli olan 4. bölümü kataloğa alınmış olup benzer sayfaları değerlendirme kısmında belirtilmiştir. Ayrıca çift tahrir tekniğinin sayfalarda yoğun bir biçimde kullanımını bakımından YY 7605 (Katalog no: 18), YY 5336 (Katalog no: 19) YY 9904 (Katalog no: 21) YY 7122 (Katalog no: 22), YY 9161 (Katalog no: 23) ile benzerlik göstermektedir.

Tezhip özellikleri: Eserde bir adet dilimli daire madalyon şemse formunda 1a zahriye sayfası ve aynı renk, desen ve üslûpta bezenmiş 1b unvan sayfası yer almaktadır. Ayrıca unvan sayfasının karşısına gelen 2a sayfasında cetvele bitişik yatay konumda dekoratif amaçlı yapılmış armudî formda gül bulunmaktadır.

1a zahriye sayfasında desen 1/8 tasarlanmıştır ve üç farklı zemin uygulanarak işlenmiştir (F. 79-81). İçten dışa doğru, en içte ufak bir daire pafta içerisinde lâcivert zemin üzerine altın kullanılarak bitkisel motifler serbest fırça şeklinde işlenmiştir. Ortada dilimli daire şeklin-

³⁸ Yazma eserin Yusuf Ağa Kütüphanesine gelmeden önce verilmiş üzerinde yer alan envanter numarası.

de paftalanan alan içerisinde altın zemin üzerine siyah renk kullanılarak bitkisel motifler çift tahrir tekniği ile bezenmiştir. Etrafında sekiz adet kırmızı-beyaz ortabağlar ile bitkisel motifler bağlanmıştır. Zahriyenin dışındaki pafta altın cetveller ile dilimli daire madalyon şemse formu oluşturacak şekilde sınırlandırılmış, lâcivert zemin üzerine bitkisel motifler serbest fırça tarzında çift tahrir tekniği şeklinde işlenmiştir. İşçilik kalitesi bakımından özenle bezenmemiş olmasına rağmen yapan müzehhibin fırça hâkimiyeti dikkati çekmektedir. Zahriye sayfası koyu lâcivert kuzu ve son derece sade bulut motifi ve bubuklar kullanılarak yapılan tığlarla son bulmaktadır (F.79-81).

1b unvan sayfasında yer alan dikdörtgen başlık altın cetveller ile sınırlandırılmış ve içine $\frac{1}{4}$ simetrik desen uygulanmıştır (F. 80-82). Başlığın ortasında truncu iplikler ve dilimli dendanların oluşturduğu pafta içerisinde beyaz üstübeç mürekkep ile yazılan sülüs yazı siyah ile tahrirlenmiştir. Zemin altın ile doldurularak yazı aralarındaki boşluklarda siyah ile serbest, sade dal ve yapraklar kullanılarak çift tahrir tekniğinde bezenmiştir. Yazı alanının dışında kalan kısımlarda ise koyu lâcivert zemin üzerine altın ile hatâyî grubu motifler ile çift tahrir tekniğinde işlenmiştir. Bu alandaki motifler ve çift tahrir tekniği eserin diğer sayfalarındaki motif ve çift tahrirlere göre daha belirgindir. Sayfa koyu lâcivert kuzu ve oldukça sade tığlarla son bulmuştur.

2a sayfa kenarında cetvele bitişik yatay konumda bulunan gül formu eserde dekoratif amaçlı yer almaktadır ve $\frac{1}{2}$ simetrik çizilen desen koyu lâcivert zemin üzerine altın ile serbest fırça şeklinde bezenmiştir (F. 83).

F. 79

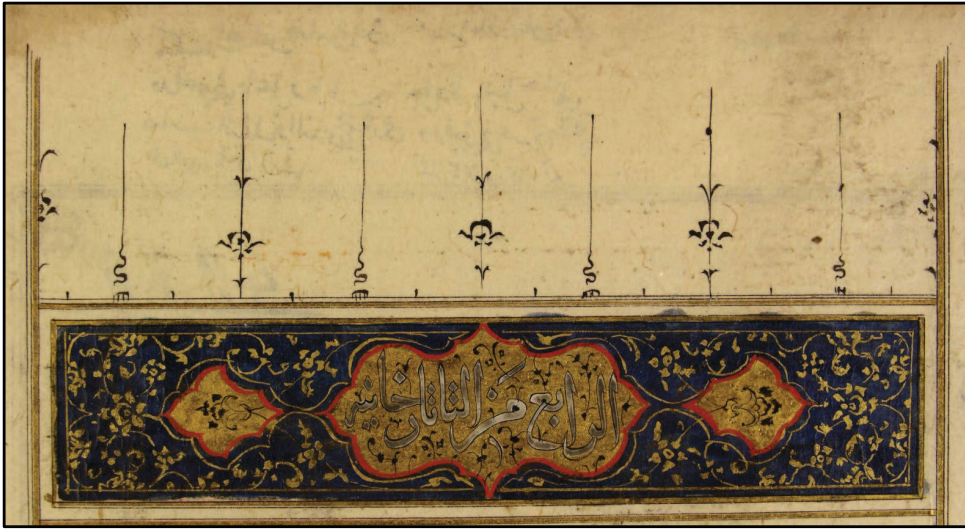
F. 80

F. 81

F. 82

F. 83

Katalog no: 21

Envanter no: YY 9904

Eser adı: Muğnî'l-Lebîb.

Müellifi (Yazarı): Cemâleddin Ebi Muhammed Yusuf b. Hişam el Ensârî.

Müstensihi: : -

İstinsah tarihi: Mekke H. Zilkade 979 / M. Mart/Nisan 1572.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 212x147 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 135x85 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b unvan sayfası.

Benzer örnekler: Çift tahrir tekniğinin yoğun bir biçimde sayfalardada kullanımı bakımından benzemektedir. YY 7605 (Katalog no: 18), YY 5336 (Katalog no: 19) YY 4797 (Katalog no: 20), YY 7122 (Katalog no: 22), YY 9161 (Katalog no: 23).

Tezhip özellikleri: Sayfalarda yazı kenarları altın cetveller ve lâcivert kuzu ile sınırlandırılmıştır (F. 84).

1b unvan sayfasında yer alan dikdörtgen başlık, cetveller ve ipliklerle çevrelenmiştir. $\frac{1}{4}$ simetrik tasarlanan desende ortada küçük bir yazı alanının bulunduğu paftada yazı altın zemine siyah ile yazılmıştır. Cetvele yapışık dört adet dilimli yarım damla formlu madalyon zeminine sıvama altın sürülerek üzerine motifler siyah renk ile çift tahrir tekniğinde işlenmiştir. Diğer paftalar lâpis ile boyanarak üzerine altın ile bitkisel dal, yapraklar ve ufak motifler serbest fırça şeklinde zarif bir şekilde işlenmiştir. Motifler uzun saplar üzerine serbesr fırça şekilde çift tahrir tekniğini anımsatacak biçimde işlenmiştir. Lâpis renk ile son derece sade işlenen tığlarla sayfa nihayetlenmiştir (F. 85).

F. 84

F. 85

Katalog no: 22

Envanter no: YY 7122

Eser adı: Haşıye Alâ Şerhi'l-Miftah.

Müellifi (Yazarı): Musannifek Alaeddin Muhammed.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 210x150 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 145x85 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 7605 (Katalog no: 18), YY 5336 (Katalog no: 19) YY 4797 (Katalog no: 20), YY 9904 (Katalog no: 21) ve YY 9161 (Katalog no: 23) ile çift tahrir tekniğinin yoğun bir biçimde sayfalarda kullanımı bakımından benzerlik göstermektedir.

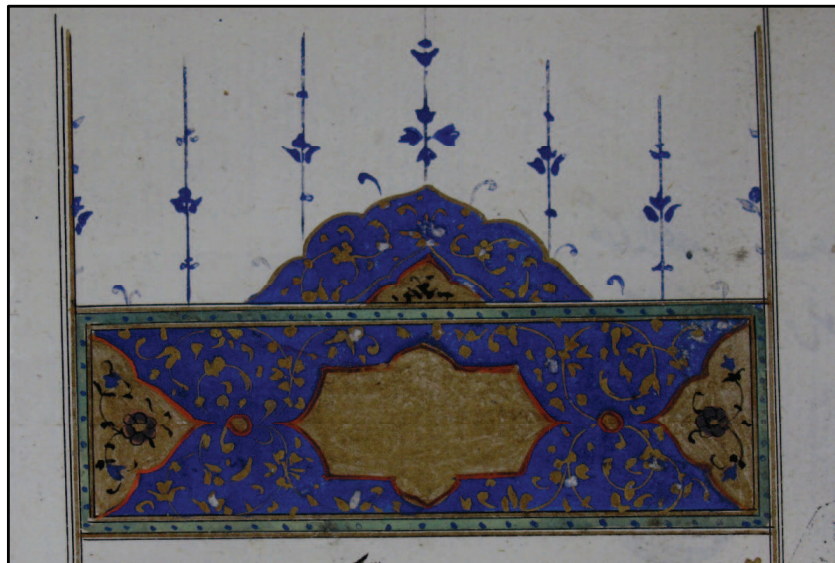
Tezhip özellikleri: Sayfada yazı kenarları altın cetveller ve lâci-vert kuzu ile sınırlandırılmıştır (F. 86).

Altın cetvel ve ince ara suyu ile çevrelenen 1b kubbeli unvan sayfasında dikdörtgen başlık $\frac{1}{4}$, kubbe kısmı ise $\frac{1}{2}$ tasarlanmıştır. Dendanlı dilimlenen ve zeminine altın sürülen cetvele bitişik paftaların içlerine siyah renk ile çift tahrir tekniği işlenmiş, orta da kalan ve yazı için ayrılan altın zeminli pafta boş bırakılmıştır. Diğer paftaların zemini lâpis ile boyanarak üzerine altın ile bitkisel motifler çift tahrir tarzında işlenmiştir. Başlığın üzerinde yer alan kubbenin motif ve deseni başlık ile benzer olarak tasarlanmış ve bezenmiştir. Zemin renginde kullanılan lâpis renk ile bitkisel motifler sade bir şekilde çift tahrir tekniği ile işlenen tığlar ile sayfa nihayetlenmiştir (F. 87).

F. 86

F. 87

Katalog no: 23

Envanter no: YY 9161

Eser adı: Muhammediye.

Müellifi (Yazarı): Yazıcı-Zâde Muhammad Ayntâbî.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Türkçe

Yazı nevî: Nesih

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 252x177 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 180x125 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikkil unvan sayfası.

Benzer örnekler: Çift tahrir tekniğinin yoğun bir biçimde sayfalarda kullanımını bakımından YY 7605 (Katalog no: 18), YY 5336 (Katalog no: 19) YY 4797 (Katalog no: 20), YY 9904 (Katalog no: 21) ve YY 7122 (Katalog no: 22) ile benzerlik göstermektedir.

Tezhip özellikleri: 1b ikkil unvan sayfasında yer alan dikdörtgen başlık ince ve kalın ara suları, cetvel ve iplikler ile sınırlandırılmıştır. İnce ara suyunda açık mavi üzerine siyah ile tek şerit zencerek, kalın ara suyunda ise altın zemin üzerine siyah renk ile anahtarlı zencerek işlenmiştir (F. 88).

Deseni ¼ tasarlanan başlığın ortasında geniş bir yazı alanı yer almaktadır. Sülüs yazı ve rûmî deseninin bir arada kullanıldığı başlıkta, rûmîler yazı aralarında serbest desen şeklinde tasarlanmıştır. Rûmîlerin saplarının her iki tarafında ve yazı etrafında siyah tahrir bulunması ve zeminin altın ile sıvama boyanmış olması bize zer-ender-zer tekniğini anımsatmaktadır (F. 89). Yazı ve rûmî motifleri açık mavi ile boyanarak her iki tarafları tahrirlenmiş ve mavinin iki ton koyusu ile gölgelendirilmiştir. Yazının dışında yer alan köşebent paftalarda ise lâcivert zemin üzerine bitkisel motifler altın kullanılarak çift tahrir tekniğinde işlenmiştir. Unvan sayfasının ikkil kısmında enine simetrik hazırlanan desen, köşebent paftaların içinde yer alan motif, renk ve işleme tekniği ile aynı tarzda bezenmiştir. Sayfa lâcivert renk ile belli belirsiz işlenmiş tığlar ile nihayetlenmiştir.

F. 88

F. 89

Katalog no: 24

Envanter no: YY 5246

Eser adı: Teysirû'l-Vüsûl İlâ Câmii'l-Üsûl.

Müellifi (Yazarı): Abdurrahman b.Ali.

Müstensihî: Muhammed Kutbuddin b. Ahmed³⁹.

İstinsah tarihi: Mekke H. Zilhicce 988 / M. Ocak/Şubat 1581.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 230x175 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 190x110 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 5505 (Katalog no: 25), YY 6630 (Katalog no: 30).

Tezhip özellikleri: Sayfalarda yazı kenarları altın cetveller ve iplikler ile sınırlandırılmıştır (F. 90).

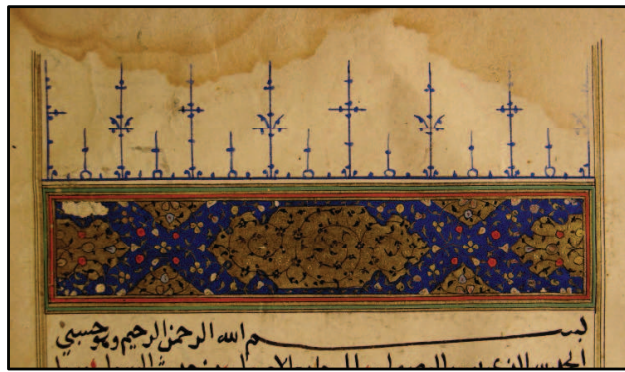
1b unvan sayfasında altın cetveller, turuncu ve yeşil ipliklerle sınırlandırılan dikdörtgen başlığın içi dilimli dendanlar ile paftalanmıştır. Altın ve lâcivert ile boyanan her iki zeminde bitkisel motiflerle ¼ simetrik çizilen desen yekpare hazırlanmıştır. Dilimli dendanlar ile sınırlandırılmış zeminde altın kullanılan paftalarda bitkisel motifler, zer-ender-zer ve çift tahriri teknikleri ile işlenmiştir. Altın zeminde kalan boşluklarda üç nokta şeklinde iğne perdahı uygulanmıştır. Lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniğinin uygulandığı alanda çiçekler, sarı, turuncu ve açık pembe ile renklendirilmiştir. Lâcivert kuzu ve geometrik şekiller ile yapılmış sade bir tuğ ile başlık nihayetlendirilmiştir (F. 91; Ç. 17).

³⁹ Müstensihînin Mekke-i Münevvere'de müftü, Sultan Süleyman Medresesi müderrisi olduğu, hanefî meshebinde, kadiri tarikatına mensup olduğu ve bu kitabı Beytullaha karşı yazdığı eserin hatime sayfasında belirtilmektedir.

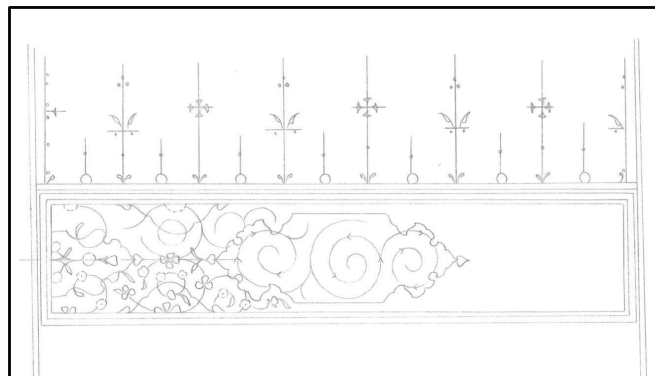
F. 90

F. 91

Ç. 17

Katalog no: 25

Envanter no: YY 5505

Eser adı: Ta'líku'l-Ferâ'id alâ Tahsîli'l-Fevâyid.

Müellifi (Yazarı): Muhammed b. Ebî Bekr el-Mahzûmî ed-Demâmînî el-Mâlikî.

Müstensihî: Ahmed b. Muhammed el-Halebî es-Sabbâğ.

İstinsah tarihi: H. 8 Zilkade 983 / M. 8 Şubat 1576 Perşembe

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 275x185 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 202x120 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b mürekkep unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 5246 (Katalog no: 24), YY 6630 (Katalog no: 30).

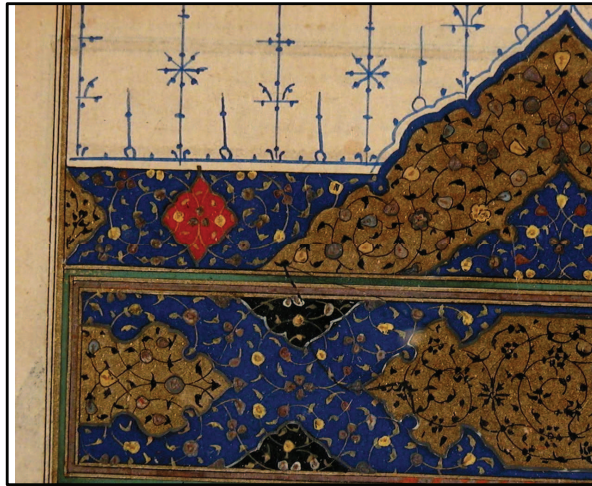
Tezhip özellikleri: 1b mürekkep unvan sayfası dikdörtgen başlık ve mürekkep kısmından oluşmaktadır (F. 92). Dikdörtgen başlık altın cetveller, turuncu ve yeşil ipliklerle sınırlandırılmış ve içleri dilimli dendanlar ile paftalanmıştır. Altın, lâcivert ve siyah ile boyanan her üç zeminde de bitkisel motiflerle çizilen desen ¼ simetrik ve yekpare hazırlanmıştır. Dilimli dendanlar ile sınırlandırılmış, zeminde altın ve siyah kullanılan paftalarda bitkisel motifler, zer-ender-zer ve çift tahriri teknikleri ile işlenmiştir. Altın zeminde kalan boşluklarda üç nokta şeklinde iğne perdahı uygulanmıştır. Lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniğinin uygulandığı alanda çiçekler, sarı, turuncu ve açık pembe ile renklendirilmiştir fakat zamanla renkler de dökülmeler olmuştur (F.93).

Mürekkep unvan sayfasında ½ simetrik hazırlanarak desenin paftaları zer-ender-zer, klâsik tezhip tekniği ve çift tahrir tekniği kullanılarak bezenmiştir. Klâsik tezhip tekniğinin uygulandığı zeminler de lâcivert ve turuncu renk kullanılmıştır. Bu örnekte, zer-ender-zer ve klâsik tezhip tekniğinin uygulandığı alanlarda motiflerin etrafı siyah ile tahrirlenmiş fakat saplar ve küçük yapraklar çift tahrir tekniğinde olduğu gibi tek çizgi şeklinde işlenmiştir (F. 93; Ç. 18). Saplar, altın zemin de siyah ile renkli zeminde ise altın ile tek çizgi halinde işlenmiştir. Lâcivert kuzu ve geometrik şekiller ile yapılmış sade bir tığ ile başlık nihayetlendirilmiştir.

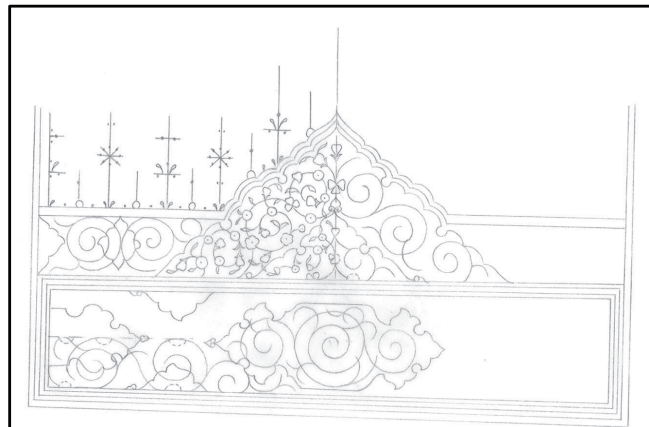
F. 92

F. 93

Ç. 18

Katalog no: 26

Envanter no: YY 6640

Eser adı: Mir'âtü'l-Edvâr ve Mirkâtü'l-Ahbâr (Tarih-i Lâri) .

Müellifi (Yazarı): Muslihiddin Muhammed Lârî.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Farsça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 257x192 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 200x110 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikkil unvan ve 5b mürekkebe unvan sayfası.

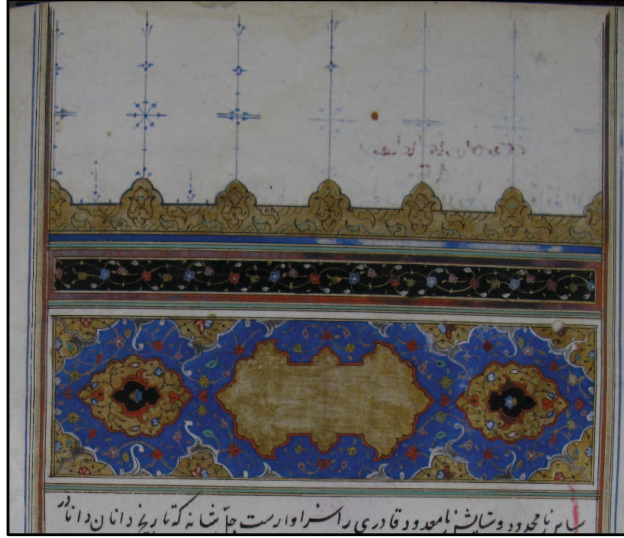
Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: Cetvel ve ipliklerle çevrelenen 1b ikkil unvan sayfası dikdörtgen başlık, ara suyu, ince bir ikkil kısmı ve tığlardan oluşmaktadır (F. 94-95). ¼ tasarlanan başlık kısmı beyaz ayırma rûmîler ve turuncu dilimli iplikler ile paftalanmış, ortada yer alan altın zeminli yazı alanı boş bırakılmış, diğer paftalar altın zeminli zer-ender-zer tekniği ve lâcivert ve siyah zeminli klâsik tezhip teknikleri ile işlenmiştir. Başlık ile ikkil arasında kalan ara suyunda, bitkisel motiflerle tek iplik şeklinde çizilen desen zeminde siyah renk kullanılarak, klâsik tezhip tekniği ile işlenmiştir. Dilimli paftalanan ikkil kısmında altın zemin üzerine, sarılma rûmî tepelik formlarından oluşan müstakil desenler siyah ile işlenmiştir. Lâcivert kuzu ve geometrik şekillerden oluşan sade bir desen ile tığ uygulanmış ve sayfanın tezhibi tamamlanmıştır.

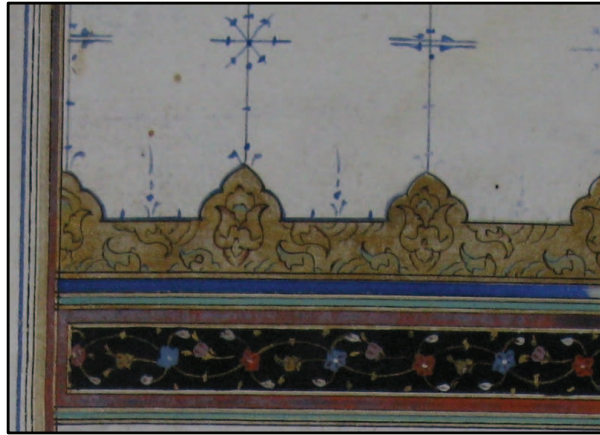
5b mürekkebe formda unvan sayfası dikdörtgen başlık, ara suyu, ikkil ve kubbenin bir arada bulunduğu mürekkebe kısmı ve tığlardan oluşmaktadır. ¼ tasarlanan başlık kısmı turuncu, lâcivert, yeşil iplikler, altın cetveller ve altın zemin üzerine siyah ile işlenmiş anahtarlı zencerek ile çevrelenmiştir. Zencerek deseninin oluşturduğu kutucuklar mavi ve turuncu ile renklendirilmiş ve üzerine beyaz ile “+” motifi çizilmiştir (F. 97; Ç. 19). Başlıkta yer alan ¼ tasarlanan desen ve siyah zeminli tek iplik ara suyu aynı eserde bulunan 1b ikkil unvan sayfası

ile benzer şekilde motif ve renkler kullanılarak işlenmiştir. Ara suyundan sonra gelen mürekkep kısımda desen ½ tasarlanmış olup, ayırma, rûmîler ve dilimli dendanlar ile paftalanmıştır. Kubbenin dışında kubbe-i içe doğru bölen siyah zeminli ve geniş dilimli paftalar oluşturulmuştur (F. 96; Ç. 19). Altın başta olmak üzere, lâcivert, siyah, turuncu ve yeşil rengin kullanıldığı sayfada dengeli ve uyumlu bir renk dağılımı olduğu görülmektedir. Motifler ise gölgeli boyanmıştır (F. 97). Lâcivert renk kuzu ve geometrik şekillerden oluşan sade bir desen ile tığ uygulanmış ve sayfanın tezhibi tamamlanmıştır.

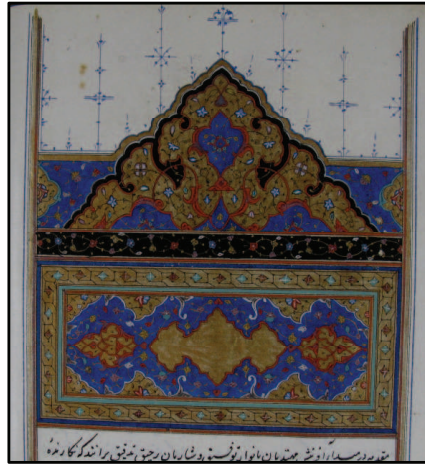
F. 94

F. 95

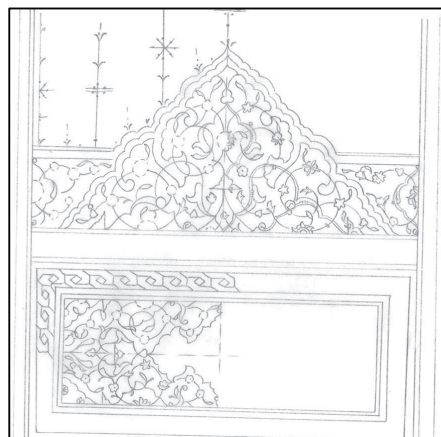
F. 96

F. 97

Ç. 19

Katalog no: 27

Envanter no: YY 6639

Eser adı: Cevamiu'l-Hikayât ve Levâmiu'r-Rivâyât. 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Cemal ed-din Muhammed el-Avfî.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Farsça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 325x235 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 270x163 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b – 2a kubbeli ser levha.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: 1b-2a kubbeli ser levha sayfası tezhibi dikdörtgen karşılıklı çift tam sayfa şeklinde yapılmış olup, her iki sayfada da aynı tasarım uygulanmıştır (F. 98; Ç. 20). Yazılı metnin bulunduğu dikdörtgen alan ve başlıklar altın cetveller ile sınırlanmıştır. Başlıkların etrafı altın cetveller ve turuncu zemin üzerine kırmızı ile “+” motifi işlenerek yapılmış ince ara suyu ile çevrelenmiştir. Dikdörtgen başlıkların içinde sülüs yazı ve bitkisel motifler bir arada kullanılarak zer-ender-zer tekniğinde işlenmiştir. Altın zemin üzerine beyaz üstübeç mürekkep ile muntazam bir şekilde yazılan sülüs yazı siyah is mürekkebi ile tahrirlenmiş, yazı aralarında serbest bir şekilde dolaşan çiçekler pastel tonlarda boyanmıştır (F. 99) Yazılı alanın iki yanında kalan paftalar da ise ½ tasarlanan desen ayırma rûmî motifleri ile paftalanarak, lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiş, çiçekler kırmızı ile renklendirilmiştir.

Ser levhanın kenar suyunda, altın cetveller ile düz bir şekilde sınırlandırılan alanda enine simetrik olarak tasarlanan desen ayırma rûmîlerle ve dilimli ipliklerle paftalara ayrılmış olup büyük alanlarda lâcivert, küçük alanlarda siyah kullanılarak klâsik tezhip tekniğinde bezlenmiştir. Dilimli iplikler ile paftalanan alanlar da zer-ender-zer tek-

niği uygulanmış, rûmî motifleri açık mavi, çiçekler beyaz ve kırmızı ile renklendirilmiştir. Sayfanın dışında kubbe kısmı altın dilimli iplikler ile sınırlandırılmış ve içine 1/8 tasarlanan desen uygulanmıştır. Ayırma rûmîler ve dilimli iplikler ile paftalanarak sayfanın diğer tarafında uygulanan motif, desen ve teknikler kullanılarak işlenmiştir. Ser levha sayfası lâcivert kuzu ve kısa sade tığlarla nihayetlenmiştir.

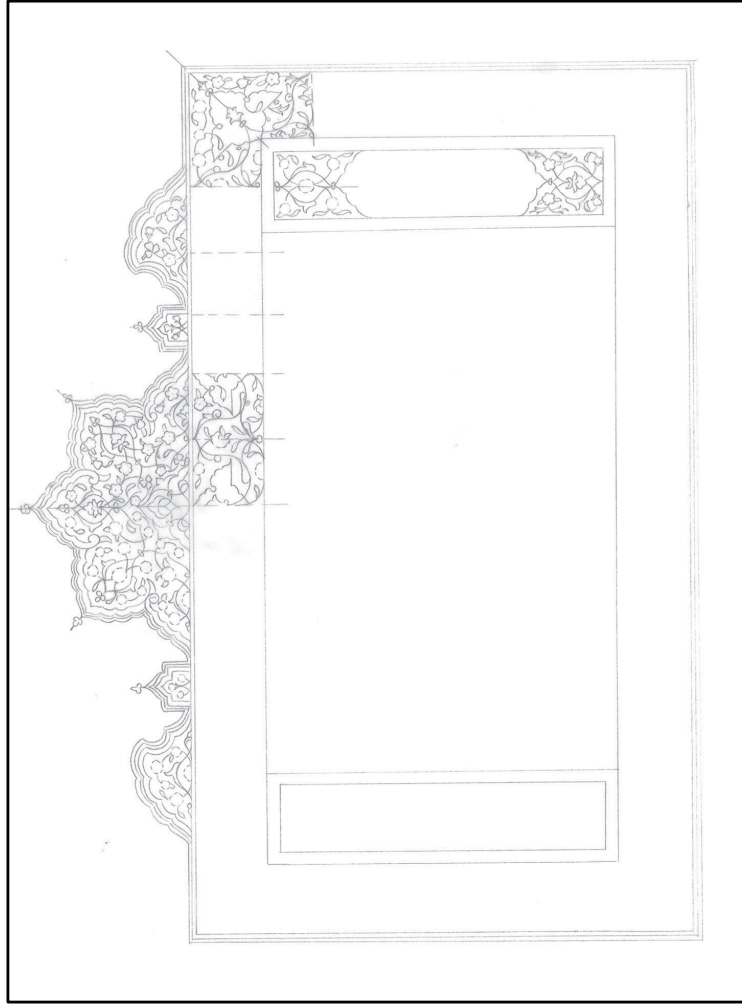
F. 98

F. 99

Ç. 20

Katalog no: 28

Envanter no: YY 4864

Eser adı: Makâtîbü Kutbeddin.

Müellifi (Yazarı): Abdullah Kutbeddin b. Muhyî.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Farsça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 230x145 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 170x80 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası tezhibi 1b-2a sayfa kenarları halkâri tezyînatlı.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: Sayfalarda yazı kenarları altın cetveller ile sınırlandırılarak yazı aralarında kalan boşluklarda beyn'es-sütûr⁴⁰ tekniği uygulanmıştır (F. 100). 1b kubbeli unvan sayfasında dikdörtgen başlık ve kubbenin üç tarafı lâcivert zemin üzerine beyaz renk ile “+” motifi kullanılarak işlenen ince ara suyu ile çevrelenmiştir. Deseni ¼ tasarlanan başlığın ortasında turuncu dilimli iplikler ile paftalanan yazı alanı yer almaktadır. Bu alan sıvama altın ile doldurulmuş fakat içi boş bırakılmıştır. Köşebentler beyaz ayırma rûmî motifleri ile paftalara ayrılarak lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir. Köşebentlerde hatâyî grubu motifler ile doldurulan paftalar da desen yekpare hazırlanmıştır.

Kubbe kısmı altın, siyah ve beyaz dilimli iplikler ile sınırlandırılarak içine ½ desen tasarlanmıştır. Kubbenin içi hatâyî grubu motifleri ile iki kademeli olarak paftalara ayrılmıştır. Deseni oluşturan motifler genelde iri kullanılmış olup, gösterişli hatâyî motifleri, saz yapraklarını anımsatan ayrıntılı yapraklar yer almaktadır ve bunlar açık pembe, sarı ve açık yeşil ile renklendirilmiştir. Lâcivert zeminde klâsik tezhip tekniği, altın zeminde ise zer-ender-zer tekniği kullanılarak bezenmiş-

⁴⁰ Tezhip edilen bir yazının satır aralarına yapılan altınlı veya renkli serbest tarzdaki tezyînî iş. Satır arası tezhibi olarak da geçer (U. Derman, 2008: 358; Birol, 2003).

tir. Sayfanın dış zeminde hatâyî grubu motifleri ile çizilen desen altın kullanılarak klâsik halkâri tekniğinde hafif bir şekilde işlenmiş olup unvan sayfası kısa bubcuklar ile son bulmuştur (F. 101; Ç. 21).

1b-2a’da yer alan yazı alanı altın cetveller ile sınırlandırılarak sayfa kenarlarında hatâyî grubu motifler ile çizilen desen son derece sade ve zarif bir klâsik halkâri ile bezenmiştir (F. 100–102; Ç. 22).

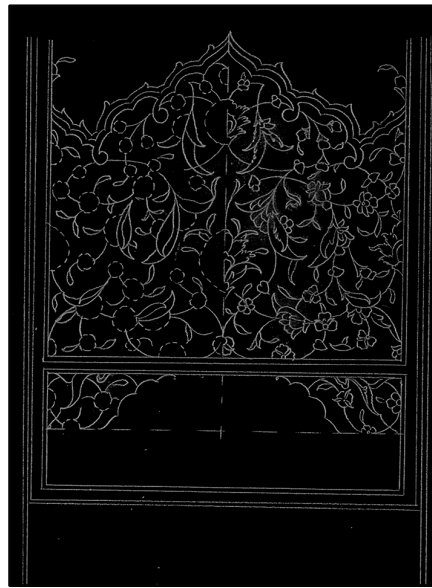
F. 100

F. 101

Ç. 21

F. 102

Ç. 22

Katalog no: 29

Envanter no: YY 172/1

Eser adı: Menar el-Envar.

Müellifi (Yazarı): Abdullah b. Ahmed en-Nesefi.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Türkçe.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 195x110 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 150x70 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikkil formlu unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 172/2 (Bk. Ek. F. 182). Aynı kitap kapağı içerisinde bir arada yer alan ve kitabın 2. cildinin 18b kubbeli unvan sayfası olan bu örnek katalog bilgileri ve envanter numarası farklı olduğu için değerlendirme kısmında ele alınmıştır.

Tezhip özellikleri: 1b ikkil formlu unvan sayfasında yazı alanı altın cetveller ile sınırlandırılmıştır (F. 103). Dikdörtgen başlığın etrafı ve kubbenin üç tarafı lâcivert zemin üzerine altın ile işlenen “+” motifli ince ara suyu ile çevrelenmiş olup başlıkta ¼ tasarlanan desen uygulanmıştır. Başlığın ortasında yer alan yazı alanı turuncu iplikler ile paftalanarak zeminine altın sürülmüş ve içi boş bırakılmıştır. Köşebentler de ayırma rûmî ve bitkisel motifler kullanılarak sade bir şekilde çizilen desen lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ile işlenmiştir (F. 104).

İkkil kısmı dilimli ipliklerle sınırlandırılmış olup içine ½ tasarlanan desen uygulanmıştır. Ayırma rûmîler ve dilimli iplikler ile paftalanan alanda lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği uygulanmış olup, altın zeminli zer-ender-zer tekniği ile işlenen alanda ise dolantı bulut motifi, ayrıntılı yapraklar ve penç motifleri bir arada kullanılarak çizilen desen uygulanmıştır. Sayfanın tezhibi kırmızı ve lâcivert sade tığlarla tamamlanmıştır (F. 104).

F. 103

F. 104

Katalog no: 30

Envanter no: YY 6630

Eser adı: Mesnevî.

Müellifi (Yazarı): Mevlana Celaleddin Rumî Muhammed b. Muhammed el-Belhî (doğ. H. 604 / M. 1207 - öl.H. 672 / M. 1273).

Müstensihi: Seyyid Hasan Gülşenî.

İstinsah tarihi: H. 1027-1028 / M. 1618-19.

Dili: Farsça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 202x114 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 180x82 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b başlık, 3b mürekkep – 79b, 149b 240b, kubbeli 312b ikkil ve 391b kubbeli unvan sahifeleri tezhipli birbirinden farklı fakat benzer üslûpta işlenmiş 7 adet unvan sayfası tezhibi mevcuttur. Teze sadece 1b ve 3b unvan sayfaları alınmıştır.

Benzer örnekler: YY 5505 (Katalog no: 25), YY 5246 (Katalog no: 24).

Tezhip özellikleri: 1b unvan sayfasında dikdörtgen başlık, altın cetveller ve lâcivert zemine beyaz ile “+” motifi kullanılarak işlenen ince ara suyu ile çevrelenmiştir. Başlığın altında ise deseni iki iplik şeklinde çizilen kalın bir ara suyu yer almaktadır. Zer-ender-zer tekniğinin uygulandığı ara suyunun ortasında boş alanda Besmele yer almaktadır.

Dikdörtgen başlığın içinde desen ¼ tasarlanmış olup ayırma rûmîler ve dilimli altın iplikler ile paftalanmıştır. Başlığın ortasında yer alan dilimli paftalar içerisinde yazı altın zemin üzerine siyah ile yazılmıştır. Zer-ender-zer ve klâsik tezhip tekniklerinin uygulandığı alanda zemin rengi olarak lâcivert ve altın, çiçek renklerinde ise sarı, turuncu ve beyaz kullanılmış olup çiçeklerin dilim uçlarına lâcivert nokta uygulanmıştır. Başlıkta kuzu ve tığ uygulanmamıştır (F. 105–106).

3b mürekkep unvan sayfası ise diğer unvan sayfaları gibi 1b unvan sayfası ile benzer üslûpta bezenmiştir (F. 107).

F. 105

F. 106

F. 107

Katalog no: 31

Envanter no: YY 6633

Eser adı: El-Fütûhâtü'l-Mekkiyye 1.-2.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddin İbnü'l-Arabî et-Tâî (doğ.H. 560 / M. 1165 - öl.H. 638 / M. 1240).

Müstensihi: Abdullah el-Ezheri.

İstinsah tarihi: 1. cilt H. 1020 / M. 1611-12 – 2.cilt H. 1017 / M. 1608-9.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 356x225 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 267x150 mm.

Tezhipli sayfalar: 1.cilt (1a zahriye sayfası 1b mürekkep unvan sayfası, 1b-2a kenarları halkâr tezyînatlı) 2. cilt (273a zahriye sayfası 273b kubbeli unvan sayfası) ayrıca kitapta tezhipli ve tezhipsiz pek çok ince başlıklar yer almaktadır.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: İki cilt halinde hazırlanan ve tek cilt kapağı içine yerleştirilen eser de her cildi için birer adet benzer üslûpta zahriye ve ser levha sayfaları bulunmaktadır. Kullanılan motifler, desen, renk ve işçilik bakımından incelendiğinde aynı elden ve aynı zamanda tezhiplenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

1a zahriye sayfası, altın cetveller, kırmızı iplik ve lâcivert kuzu ile çerçevelenen dikdörtgen alan içerisinde üst ve altta içlerinde yazı bulunan iki adet başlık, ortada etrafı tığlarla çevreli ve ortasında temelük kitabesi bulunan dilimli madalyon şemseden meydana gelmektedir. Dikdörtgen başlıklar, altın cetveller, lâcivert zemine beyaz ile “+” motifi kullanılarak işlenen ince ara suyu ile çevrenmektedir. Başlıkların ortalarında yer alan paftalarda altın üzerine beyaz ile yazılan ve siyah ile tahrirlenen başlık yazısı yer almaktadır. Deseni ¼ tasarlanan başlıkta dilimli ipliklerle paftalanan alanlarda zemin rengi, kırmızı lâl mürekkebi ve altın kullanılarak yapılmış olup kalan boşluklarda lâci-

vert zemin üzerine altın ile dal, yaprak ve küçük motifler serbest fırça şeklinde işlenmiştir (F. 108).

Dilimli daire madalyon şemse iki kısımdan oluşmaktadır. Ortasında altın üzerine beyaz üstübeç ile yazılıp siyah ile tahrirlenmiş içinde temellük kitabesinin bulunduğu yazı alanı, dışında ise deseni 1/32 tasarlanmış tezhipli kenar suyundan oluşmaktadır. Madalyonun dışı altın dilimli ipliklerle sınırlandırılmış olup içine 16 adet dilimli ipliklerle paftalanmış küçük şemseler yerleştirilmiştir. Bu şemselerin her biri farklı motif, teknik ve altın, yeşil, eflatun, lâl kırmızısı ve açık mavi olmak üzere beş çeşit zemin rengi kullanılarak bezenmiştir. Küçük şemse paftaların dışında kalan alanda ise lâcivert zemin üzerine altın ile bitkisel motifler serbest fırça şeklinde işlenmiştir. Madalyonun dışında lâcivert kuzu, kısalı uzunlu geometrik şekil ve küçük çift tahrir motiflerden meydana gelen tığlarla tamamlanmıştır (F. 112–113).

1b mürekkep unvan sayfası Dikdörtgen başlık altın cetveller ile sınırlandırılmış, cetvellerin arasında lâcivert zemin üzerine beyaz ile “+” motifi kullanılarak işlenen ince ara suyu ile çevrelenmiştir. ¼ simetrik tasarlanan başlığı ayırma rûmîler ile paftalanarak lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir. Başlığın ortasında ayırma rûmîlerle paftalanmış alan da yazı altın üzerine beyaz üstübeç mürekkep kullanılarak yazılmış ve siyah ile tahrirlenmiştir (F. 109).

Başlık ile mürekkep kısmın arasında bulunan ara suyunun etrafı siyah üzerine altın ile “+” motifi kullanılarak işlenen ince ara suyu ile çevrelenmiş olup ara suyu altın, pembe ve türkuaz ile renklendirilmiştir.

Mürekkep alanı açık mavi zemin üzerine lâcivert ile işlenen tek şerit ince ara suyu ile çevrelenmiştir. Kubbe, dilimli altın ipliklerle sınırlandırılmış olup içinde ½ simetrik tasarlanmış desen uygulanmıştır. Bulut motifi ile paftalara ayrılan kubbe de altın ağırlıklı olarak zer-ender-zer tekniği ile işlenmiş, dar alanlardaki paftalar ise lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği kullanılarak bezenmiştir. Kubbenin dışında kalan kısımlarda beyaz ayırma rûmî motifleri ve bitkisel motifler bir arada çizilerek lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ile işlenmiştir. İki çeşit motif grubu kullanılarak bezenen tığlarda rûmî motifleri lâcivert ile çift tahrir motifleri ise altın ile yapılmıştır (F. 113).

Unvan sayfasında 1b-2a'da yer alan yazı alanı altın cetveller ile sınırlanmış, sayfa kenarlarında hatâyî grubu motifler ile çizilen desen altın ve çok az renk kullanılarak şikaf halkâri tekniği ile bezenmiştir (F. 109–114–115).

Eserde yer alan 273a zahriye sayfası 1a zahriye sayfası ile benzer üslûpta bezenmiştir. Sadece zahriyenin ortasında yer alan madalyon şemse formu burada düz daire şeklinde tasarlanmıştır (F. 110–116–117).

Eserde yer alan 273 b unvan sayfası da 1b unvan sayfası ile benzer üslûpta bezenmiştir. Sadece burada bulunan unvan sayfası kubbeli formda tasarlanmış olup sayfanın etrafında halkâri tezyînatı uygulanmamıştır (F. 111-118).

F. 108

F. 109

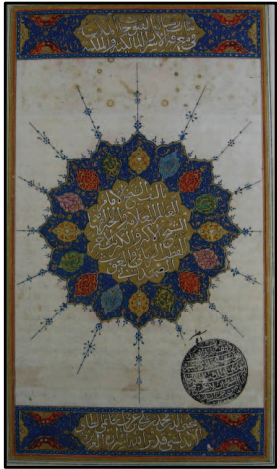
F. 110

F. 111

F. 112

F. 113

F. 114

F. 115

F. 116

F. 117

F. 118

Katalog no: 32

Envanter no: YY 4903

Eser adı: Ravzatü'l-Ahyâr.

Müellifi (Yazarı): Muhammed b. Kâsım b. Yakub.

Müstensihi: Muhammed b. Sinan الكرماسيى

İstinsah tarihi: H. 20 Rabiulahir 1014 / M. 4 Eylül 1605.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 245x165mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 225x145mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

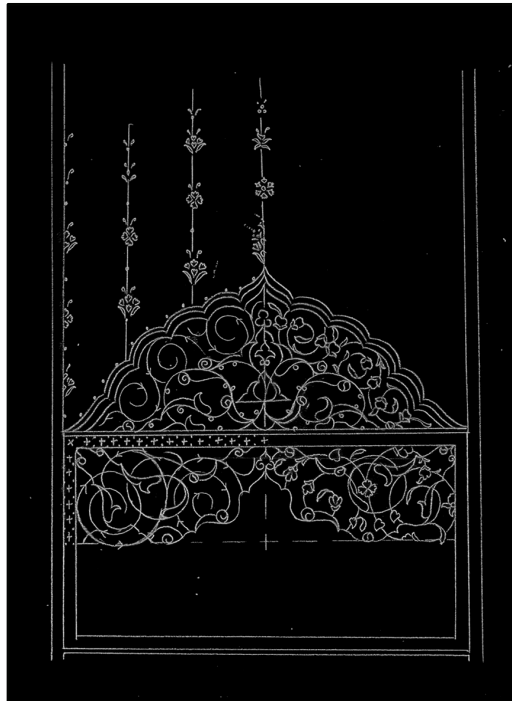
Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: 1b kubbeli unvan sayfasında yazı alanı altın cetveller ile sınırlandırılmış olup başlığın etrafı yine altın cetveller ve açık yeşil zemin üzerine lâcivert ile “+” motifi işlenen ince ara suyu ile çevrelenmiştir. ¼ tasarlanan başlığın ortasında rûmî motifi ile paftalanan ve zeminine altın sürülen yazı alanı boş bırakılmıştır. Köşebentler de ayırma rûmî motifleri ile paftalanan ve bitkisel motifler kullanılarak sade bir şekilde çizilen desen lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir. Kubbe dilimli altın ipliklerle sınırlandırılmış olup içinde ½ simetrik tasarlanan desen uygulanmıştır. Kubbenin ortasında ayırma rûmîler ve ortabağlar ile paftalanan alanın tamamında rûmî motifi uygulanmış olup altın zeminli zer-ender-zer tekniği ile bezenmiştir. Lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği uygulandığı alanda ise sadece bitkisel motifler kullanılmıştır. Sayfa lâcivert bir kuzu ve çift tahrir tekniği kullanılarak yapılan zarif tığlarla nihayetlendirilmiştir. Sayfada altın ve lâcivert renk dengeli bir şekilde dağılmaktadır (F. 119; Ç. 23).

F. 119

Ç. 23

Katalog no: 33

Envanter no: YY 4871

Eser adı: Hümâyunnâme.

Müellifi (Yazarı): Abdü'l-Vâsi' Ali b. es-Sâlih er-Rûmî.

Müstensihi: Muhammed el-Burusevî

İstinsah tarihi: H. 1136 / M. 1723–24.

Dili: Türkçe.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 225x140 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 165x80 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

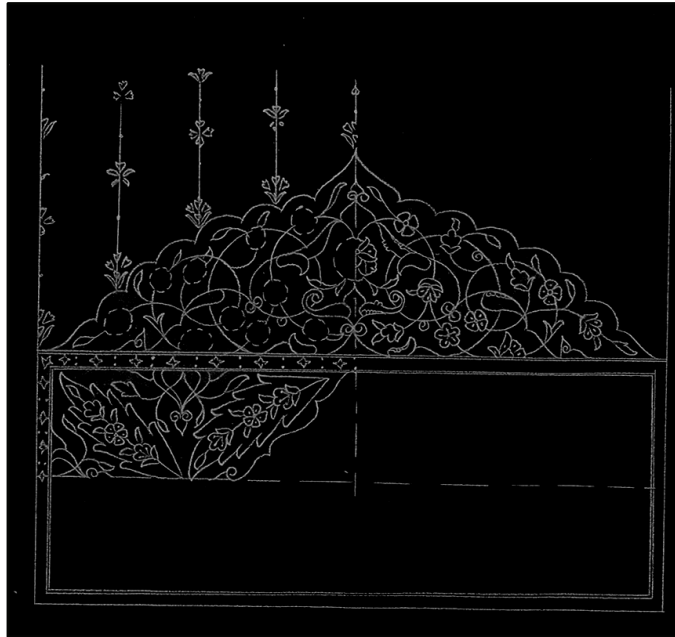
Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: 1b kubbeli unvan sayfasında yazı alanı altın cetveller ile sınırlandırılmış olup başlığın etrafı altın cetveller ve lâcivert zemin üzerine altın ile “+” motifi işlenen ince ara suyu ile çevrelenmiştir. ¼ tasarlanan başlığın ortasında dilimli iplikler ile paftalanan ve zeminine altın sürülen alanda siyah ile yazı yer almaktadır. Köşebentler de ayırma rûmî motifleri ve iri yapraklar ile paftalanan ve bitkisel motifler kullanılarak sade bir şekilde çizilen desen lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir. Kubbe dilimli altın ve kırmızı ipliklerle sınırlandırılmış olup içinde ½ simetrik tasarlanan ve ayırma rûmîler ve ortabağlar ile paftalan desen uygulanmıştır. Bitkisel motiflerle doldurulan paftalar da altın zeminli zer-ender-zer tekniği ve geniş alanlarda lâcivert, küçük paftada kırmızı zeminli klâsik tezhip tekniği ile bezlenmiştir. Sayfa, lâcivert çift tahrir tekniği kullanılarak yapılan zarif tığlarla nihayetlendirilmiştir (F. 120; Ç. 24).

F. 120

Ç. 24

Katalog no: 34

Envanter no: YY 546

Eser adı: Muhâdaratü'l-Ebrâr ve Müsâmeretü'l-Ahyâr. 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddin İbnü'l-Arabî et-Tâî (doğ.H. 560 / M. 1165 - öl.H. 638 / M. 1240).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 21 Zilkade 1017 / M. 26 Şubat 1609.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 215x137 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 146x75 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: Sayfalarda yazı kenarları kalın altın cetveller ve lâcivert kuzular ile sınırlandırılmıştır (F. 121).

1b kubbeli unvan sayfasında yazı alanı kalın altın cetveller ile sınırlandırılmış, başlığın etrafı ise ince ara suyu ile çevrelenmiştir. ¼ tasarlanan başlığın ortasında turuncu dilimli iplikler ile paftalanan ve zeminine altın sürülen yazı alanı boş bırakılmıştır. Yazı alanının dışında kalan kısımlar ayırma rûmîler ile paftalara ayrılmış, bitkisel motifler ile doldurulan paftalar lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir. Kubbe dilimli altın ipliklerle sınırlandırılmış olup içinde ½ simetrik desen uygulanmıştır. Ayırma rûmîler ve ortabağlar ile paftalanan desen bitkisel motiflerle doldurularak altın zeminli zer-ender-zer tekniği ve lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ile bezenmiştir. Sayfa, penç motiflerinden oluşan lâcivert, altın ve kırmızı renk ile işlenen tığlarla nihayetlenmiştir (F. 122).

Katalog no: 35

Envanter no: YY 6628

Eser adı: et-Temhîd fî Beyâni't-Tevhîd.

Müellifi (Yazarı): Ebu Şekûr es-Sâlimî Muhammed b. Abdüsseyyid el-Hanefî

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 1009 / M. 1600–1601.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 196x125 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 132x68 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b mürekkep unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: 1b mürekkep unvan sayfasının bulunduğu yazı alanı altın cetveller, yeşil ve turuncu iplik ve lâcivert kuzu ile çevrelenmiştir (F. 123). Dikdörtgen başlık, ince ara suyu, kalın ara suyu, ikkil ve kubbe kısmı altın cetveller ve yeşil iplikler ile sınırlandırılarak birbirlerinden ayrılmıştır.

Deseni ¼ tasarlanan başlık, türkuaz ve beyaz ayırma rûmîler, turuncu dilimli ipliklerle paftalara ayrılarak içleri hatâyî grubu motifler ile doldurulmuştur. Başlığın ortasında turuncu iplikler ile paftalanan ve zeminine altın sürülen yazı alanı boş bırakılmıştır. Diğer paftalar ise lâcivert ve turuncu zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiş (F. 125; Ç. 25), motifler ise gölgeli şekilde boyanmıştır (F. 124).

Başlıktan sonra yer alan kitabeli zencerek ara suyu deseni altın, siyah ve kırmızı renk kullanılarak klâsik tezhip teknikleri ile işlenmiştir. Ara suyunun her iki tarafı turuncu zemin üzerine kırmızı ile “+” motifi kullanılarak işlenen ince ara suyu ile çevrelenmiştir. Kubbe ise turuncu, siyah ve beyaz dilimli iplikler ile sınırlandırılarak içine ½ simetrik tasarlanmış desen uygulanmıştır. Turuncu ayırma rûmî motifi ile paftalara ayrılan kubbe de altın zeminli zer-ender-zer tekniği ve lâcivert

zeminli klâsik tezhip tekniği dengeli bir şekilde kullanılarak işlenmiştir. Kubbenin dışında kalan kısımlar türkuaz renkli ortabağ rûmî motifleri ile paftalanarak bitkisel motifler ile doldurulmuş, lâcivert ve kırmızı zeminli klâsik tezhip tekniği ile işlenmiştir. Mürekkep unvan sayfasının dış sınırı dilimli altın ve lâcivert iplikler ile sınırlandırılarak lâcivert renkli kısa tığlar ile sayfa tezhibi nihayetlendirilmiştir. Tığların arasında yer alan kağıt zeminde ise bitkisel motifler kullanılarak serbest bir şekilde çizilen desen, altın ile çift tahrir tekniğinde bezenmiştir (F. 125).

F. 123

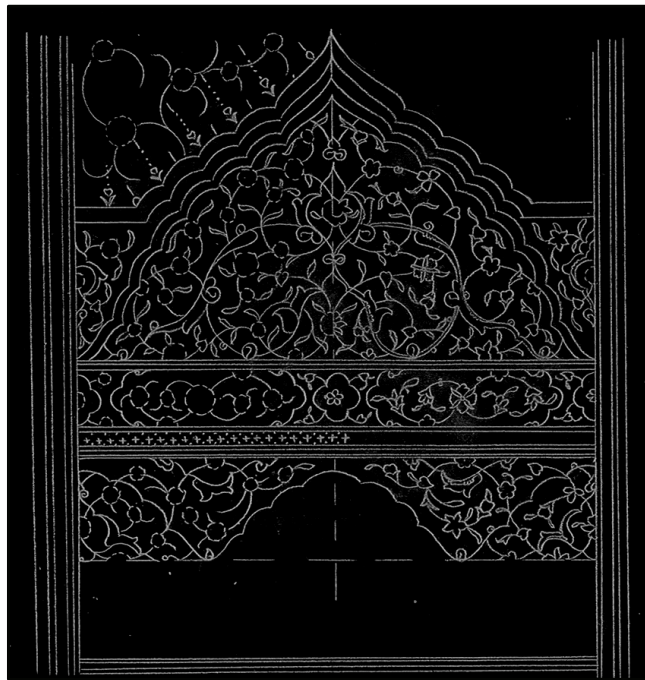
F. 124

F. 125

Ç. 25

Katalog no: 36

Envanter no: YY 283

Eser adı: Kitabü'l-Muğrib fî Tertîbi'l-Mu'rib. 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Ebu'l-Fetih Nasır b. Abd es-Seyyidi'l-Mutarrizi.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. Cemaziyelahir 1052 / M. Ağustos/Eylül 1642.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: Ali b. Ömer.

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 200x215 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 165x70 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: 1b kubbeli unvan sayfasında, altın cetveller, turuncu, yeşil ve açık mavi iplikler ile çevrelenen dikdörtgen başlıkta $\frac{1}{4}$ simetrik tasarlanan desen uygulanmıştır. Alan beyaz iplikler ile birbirini alttan üstten ayıran düğümlü geçmeler şeklinde geometrik üslûpta paftalanmıştır (F. 127). Başlığın ortasında yer alan yazı alanına altın sürülmüş fakat boş bırakılmıştır. Diğer paftalar bitkisel motifler ve rûmî motifleri ile doldurularak kırmızı, lâcivert ve siyah zeminli klâsik tezhip tekniği ile işlenmiştir.

Kubbe altın dilimli iplikler ile kubbeyi içe doğru bölecek şekilde sınırlandırılmış olup içine $\frac{1}{2}$ tasarlanmış desen uygulanmıştır. Dilimli iplikler ve ayırma rûmîler ile paftalanan kubbe içi deseni lâcivert, kırmızı ve siyah zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği ile bezenmiştir. Lâcivert bir kuzu ve rûmî motifleri ile yapılan uzun sade tığlar ile sayfanın tezhibi tamamlanmıştır (F. 126; Ç. 26).

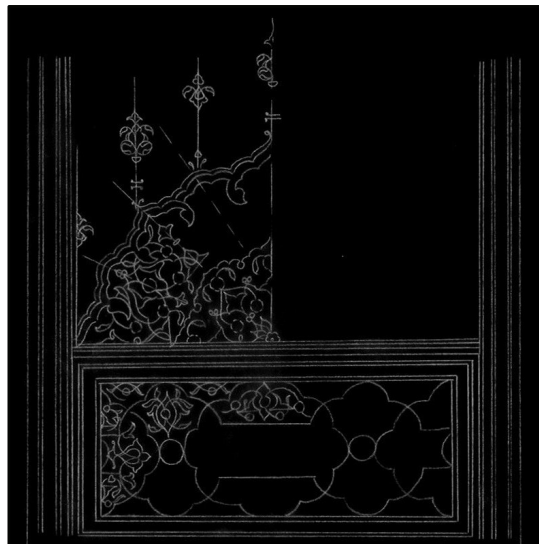
F. 126

F. 127

Ç. 26

Katalog no: 37

Envanter no: YY 578

Eser adı: et-Tavzîh fî Halli Gavâmızı't-Tenkîh.

Müellifi (Yazarı): Ubeydullah b. Mes'ud b. Tacüşşera (öl.H. 747 / M. 1346-47).

Müstensihi: Mustafa b. Nasûh el-Menemenî es-Saruhanî.

İstinsah tarihi: İstanbul H. 30 Zilkade 1032 / M. 25 Eylül 1623.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı:

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 205x120 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 145x65 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: 1b kubbeli unvan sayfasında, dikdörtgen başlık altın cetveller, ince ara suları ile çevrelenmiş olup, içine ¼ simetrik tasarlanan desen uygulanmıştır. Dilimli dendanlar ve altın ayırma rûmîler ile paftalanan alan hatâyî grubu motifler ile doldurularak, koyu pembe ve lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği ile işlenmiştir. Ortada dilimli daire madalyon şeklinde paftalanan yazı alanına sıvama altın sürülerek içi boş bırakılmıştır (F. 128-129).

Kalın bir kitabeli zencerek ara suyu ile başlıktan kubbeye geçiş sağlanmış olup, ara suyu altın ve lâcivert renk ile işlenmiştir. Kubbe türkuaz renk üzerine siyah ile "+" motifi işlenen ince ara suyu ile üç tarafından çevrelenmiş, dilimli koyu pembe iplikler ile sınırlandırılarak kubbenin içine ½ simetrik desen uygulanmıştır. Altın ayırma rûmîler ile paftalara ayrılan alan bitkisel motifler ile doldurularak lâcivert zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği ile işlenmiştir. Lâcivert iplik ve üzerine lâcivert ve koyu pembe ile işlenen sade tığlar ile sayfa tamamlanmıştır (F. 129).

F. 128

F. 129

Katalog no: 38

Envanter no: YY 25

Eser adı: Dîvan.

Müellifi (Yazarı): İbnü'l-Fârız Ömer b. Ali (doğ.H. 576 / M. 1181 - öl.H. 632 / M. 1235).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: İstanbul H. 18 Rabiulevvel 1058 / M. 12 Nisan 1648.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 160x90 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 117x51 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: 1b kubbeli unvan sayfasında, yazı alanı altın cetveller, turuncu ve türkuaz ipliklerle çevrelenmiştir. Dikdörtgen başlık, altın cetveller ile sınırlandırılarak başlığın ortasında dilimli altın iplikler ile oluşturulan geniş bir yazı bırakılmış, zeminine sıvama altın sürülerek alan boş bırakılmıştır. Başlığın iki yanında yer alan köşebentlerde ise bitkisel motifler kullanılarak ½ simetrik çizilen desen, kâğıt rengi üzerine lâl mürekkebi ile sade cetahir çekilerek işlenmiş ve zemini boş bırakılmıştır. Kubbe, dilimli bulut motifi ile sınırlandırılarak sıvama altın ile boyanmış ve motif uçlarına lâl mürekkebi ile gölgelendirme yapılmıştır. ½ simetrik tasarlanan kubbe içinin deseni ayırma sarılma rûmîlerle paftalara ayrılarak, bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Motifler lâl mürekkebi ile nüanslı tahrir çekilerek işlenmiş başlıkta olduğu gibi zemini doldurulmamıştır. Sayfa tezhibi soluk lâcivert renkli sade tuğlar ile tamamlanmıştır (F.130-131).

F. 130

F. 131

Katalog no: 39

Envanter no: YY 6638

Eser adı: Şerhu'l-Mesnevî Cevahir Bevahir Mesnevi. 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Sarı Abdullah İbn-i Seyyid Muhammed b. Abdullah (öl. H. 1071 / M. 1660–61).

Müstensihi: İbrahim Tahir el-Eşrefî el Kadirî.

İstinsah tarihi: H. 1180 / M. 1766–67.

Dili: Türkçe.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 288x175 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 225x122 mm .

Tezhipli sayfalar: 1b ikkil formulu unvan sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: Sayfalarda yazı kenarları kalın altın cetveller ve kuzular ile sınırlandırılmıştır (F. 132).

1b ikkil formulu unvan sayfasında yazı alanı altın cetveller ve ipliklerle sınırlandırılarak ince ara suları ile çevrelenmiştir. Dikdörtgen başlığın ortasında dilimli ipliklerle paftalanan yazı alanına sıvama altın sürülerek içi boş bırakılmıştır. Köşebentlerde ise dilimli dendanlar ile paftalara ayrılan alan klâsik tezhip ve zer-ender-zer teknikleri ile işlenmiştir. Taç kısmının üç tarafının ince ve kalın ara suları ile çevrelenmesi devrin özellikleri arasındadır. Kalın ara suyunda yer alan anahtarlı zencerek deseni altın zemin üzerine siyah renk ile işlenmiş olup altın zemininde devrinin özelliğini yansıtan üç nokta iğne perdahı uygulanmıştır. Enine ¼ simetrik olarak tasarlanan taç kısmı ayırma rûmî, tepelik ve ortabağ rûmîlerle paftalara ayrılarak bitkisel motifler ile doldurulmuş ve klâsik tezhip teknikleri ile bezenmiştir. Lâcivert kuzu, lâl kırmızısı ve lâcivert renkler ile işlenen tığlarla sayfanın tezhibi tamamlanmıştır (F. 133).

F. 132

F. 133

Katalog no: 40

Envanter no: YY 691

Eser adı: Şerh-i Şifa-i Şerif. 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Ali el-Kari Nur ed-din b.Sultan Muhammed el-Haravi (öl. H. 1014 / M. 1605–6).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 240x150 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 170x90 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikkil formunda unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 5317 (Katalog no: 41) ile üslûp benzerliği bulunmaktadır fakat işçilik ve desen kalitesi bakımından daha düşük kalitede bir örnektir.

Tezhip özellikleri: 1b ikkil formulu unvan sayfasında, yazı kenarı altın cetveller ve ince ara suları ile çevrelenmiştir. İnce dikdörtgen başlığın ortasında kâğıt zemin üzerine siyah is mürekkebi ile yazılmış oklu nesih besmele yer almaktadır. Başlığın iki tarafında yer alan köşebentlerde ise penç ve yaprak motifleri ile tasarlanan ½ simetrik desen uygulanarak altın ile zer-ender-zer tekniğinde işlenmiş ve motifleri beyaz ile gölgelendirilmiştir. İkkil formunun üç tarafı ince ara suları, iplik ve saç örgülü zencerek ara suları ile çevrelenmiştir. Kubbe, alanı içe doğru bölecek şekilde altın cetveller, turuncu ve beyaz dilimli iplikler ile sınırlandırılmış ve içine ½ tasarlanan desen uygulanmıştır. Pembe ayırma rûmîler ve turuncu iplikler ile paftalara ayrılan alan hatâyî grubu motifler ve bulut motifi kullanılarak doldurulmuş, lâcivert ve siyah zeminli klâsik tezhip tekniği ve altın zeminli zer-ender-zer tekniği kullanılarak işlenmiştir. Siyah iplik, soluk mavi kuzu ve çift tahrir tekniği ile işlenen tığlar ile sayfanın tezhibi tamamlanmıştır.

F. 134

Ç. 27

Katalog no: 41

Envanter no: YY 5317

Eser adı: Mühtedâ'l-Ehhür alâ Mültakâ'l-Ebhur. 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Ebû Muhammed Vahdetî el-Kebîr İbn Muhammed el-Üskübî.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 320x200 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 255x130 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikilil formlu unvan sayfası 1b-2a sayfa kenarları halkârlı, 442a hatime sayfası altın ile halkâr tezhipli.

Benzer örnekler: YY 691 (Katalog no: 40) ile üslûp benzerliği bulunmaktadır, fakat işçilik ve desen kalitesi bakımından daha başarılıdır.

Tezhip özellikleri: 1b ikilil formlu unvan sayfası, desenleri ¼ tasarlanan başlık, ½ tasarlana ikilil kısmı ve 1b-2a sayfa kenarı halkâri bezemesinden oluşmaktadır. Sayfa 16. yüzyılın klâsik tezhip anlayışı ile tasarlanmış olmasına rağmen motif, desen, renk ve işçilik kalitesi bakımından bu örnekte gerileme söz konusudur (F. 135-136).

Hatime sayfası tezyînatı, 1b-2a sayfa kenarında yer alan halkâri tezyînatı ile benzer üslûpta bezenmiştir (F. 137).

F. 135

F. 136

F. 137

Katalog no: 42

Envanter no: YY 393/1

Eser adı: El-İthaf bi-Şerhi Hutbeti'l-Keşşaf. 1.Risale.

Müellifi (Yazarı): Hamidi'l-İmadi Ali b. İbrahim b. Abd ar-Rahman el-Dimeşki.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 1141 / M. 1728–29.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: : -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 215x140 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 175x90 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikilil formlu unvan sayfası, risale sonlarında hatime tezhipleri sayfa kenarlarında güller bulunmaktadır.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: Birçok risalenin bir araya getirilmesiyle oluşan eserde üç adet unvan sayfası, her risalenin sonunda yer alan hatime sayfası tezhipleri ve sayfa kenarlarında güller bulunmaktadır. 1b ikilil unvan sayfası tezhibi 16 yüzyılın klâsik motif ve kompozisyon anlayışına göre tasarlanmıştır (F. 138-139). Hatime sayfalarında serbest şekilde çizilen hatayî grubu motifler zemin rengi boyanmadan altın ile sıvama olarak bezenmiştir (F. 140-141-144-145). Eserde çok fazla hatime tezhibi bulunduğu için örnek olarak sadece bir kaçına yer verilmiştir. Sayfa kenarlarında yer alan gül formlarının içinde ise yazının bulunmaması bize güllerin bu eserde dekoratif amaçlı kullanılmış olabileceğini göstermektedir (F. 142–143).

F. 138

F. 139

F. 140

F. 141

F. 142

F. 143

F. 144

F. 145

Katalog no: 43

Envanter no: YY 194

Eser adı: Şerhu Ebyâti Tefsiri'l-Beyzavi.

Müellifi (Yazarı): Vahdi İbrahim b. Mustafa (öl. H. 1126 / M. 1714).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 225x135 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 140x65 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikkil formlu unvan sayfası.

Benzer örnekler: YY 214 (Katalog no: 44), YY 43/2 (Katalog no: 46).

Tezhip özellikleri: 1b ikkil formlu unvan sayfasında dikdörtgen başlık kısmı altın cetveller ve saç örgü zencerek ara suyu deseni ile çevrelenmiş olup başlığın içi altın ve lâl rengi dilimli ipliklerle paftalara ayrılmıştır. Başlığın ortasında zeminine sıvama altın sürülerek içi boş bırakılan geniş bir yazı alanı yer almaktadır. Köşebentlerde rûmî ve penç motifleri ile ters simetrik olarak tasarlanan desen sarı altın ve yeşil altın kullanılarak zer-ender-zer tekniği ile işlenmiş, motiflerin uçları lâl kırmızısı ile gölgelendirilmiştir. Unvan sayfasının ikkil kısmının üç tarafı siyah ve kırmızı zeminli ara suları ile çevrelenmiş, dış sınırı ise alanı içe doğru bölecek şekilde dilimli altın ve siyah iplikler ile sınırlandırılmıştır. Deseni ½ simetrik tasarlanan alanda rûmî motifleri ile paftalar oluşturularak içi benzer şekilde çizilen penç ve goncagül motifleri ile doldurulmuş, sarı ve yeşil altın kullanılarak zer-ender-zer tekniği ile işlenmiştir (F. 146-147). Zeminde üç nokta şeklinde iğne perdahı uygulanarak motif uçları lâl kırmızısı ile gölgelendirilmiştir. İkkil formunun dış sınırında yer alan kalın dilimli altın cetvelin dış kenarında da aynı lâl kırmızısı ile gölgelendirme yer almaktadır. Soluk mavi kuzu ve lâl kırmızısı, soluk mavi çift tahrir tekniğinde işlenen tığlar ile sayfa bezemesi tamamlanmıştır (F. 146).

F. 146

F. 147

Katalog no: 44

Envanter no: YY 214

Eser adı: Ta'rîfât. 1.Cilt.

Müellifi (Yazarı): Seyid Şerif Ali Muhammed el-Cürcani (doğ.H. 740 / M. 1340 - öl.H. 816 / M. 1413).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 190x115 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 135x60 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası.

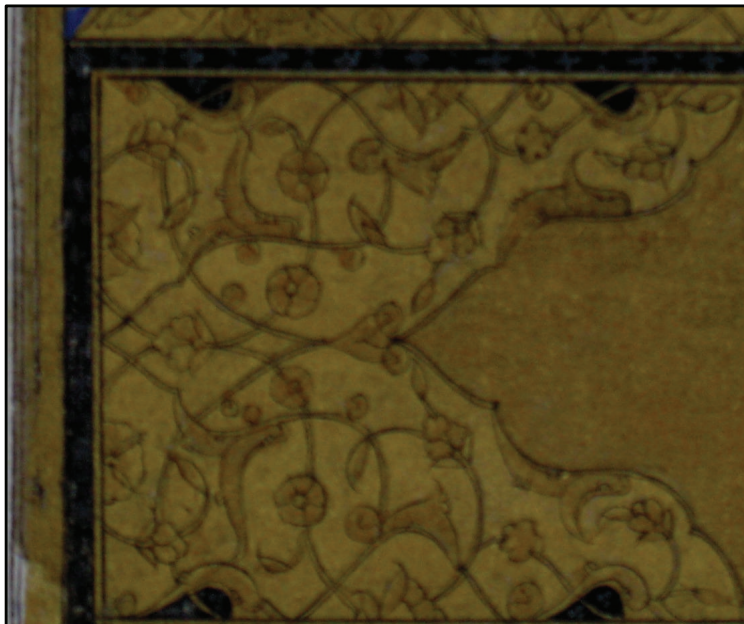
Benzer örnekler: YY 194 (Katalog no: 43), YY 43/2 (Katalog no: 46).

Tezhip özellikleri: 1b kubbeli unvan sayfası dikdörtgen başlık ve kubbe kısmının birleşiminden oluşmaktadır. Başlık altın cetveller ve ince ara suları ile çevrelenerek rûmî ve hatâyî grubu motifler kullanılarak $\frac{1}{4}$ tasarlanan dikdörtgen başlık ve $\frac{1}{2}$ tasarlanan kubbe kısmından oluşmaktadır. Başlığın ortasında altın ile ayırma rûmi motifleri kullanılarak paftalanan ve zeminine sıvama altın sürülen yazı alanı boş bırakılmıştır. Sayfanın tamamına hakim olan renk altındır ve desen sarı altın ile mat ve parlak olarak zer-ender-zer tekniği ile işlenmiştir. Sadece küçük ortabağ paftalarda ve başlığı çevreleyen ince ara suyunda siyah renk çok az kullanılmıştır. Lâcivert kuzu ve küçük çift tahrir tekniği ile yapılan motiflerden oluşan sade tığlar ile sayfa bezemesi son bulmaktadır.

F. 148

F. 149

Katalog no: 45

Envanter no: YY 5474

Eser adı: Divân-ı Nâbi.

Müellifi (Yazarı): Nâbi Yüsuf Ruhavi. (öl.H. 1124 / M. 1712).

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Dili: Türkçe.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 270x154 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 195x90 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b kubbeli unvan sayfası. 9 adet benzer üslûpta unvan sayfaları mevcuttur.

Benzer örnekler: YY 4697 (Katalog no: 47).

Tezhip özellikleri: Sayfada yazı kenarları ve yazı araları altın cetveller ile sınırlandırılmıştır (F. 150).

Üç tarafı altın cetveller ile çevrelenen yazının üstünde iki adet başlık ve kubbeden oluşan bir unvan sayfası tezhibi yer almaktadır. Altın cetveller ve ince ara suları ile birbirinden ayrılan başlıklar kağıt rengi üzerine zemin doldurulmadan sıvama altın ile bezenmiş, başlıklardan birinde ta'lîk yazı yazılmıştır. İnce ara suyu lâcivert renk üzerine beyaz ile “-“ motifi kullanılarak işlenmiştir. Dendanlı ve dilimli altın iplikler ile sınırlandırılan kubbe içinde rumî ve hatâyî grubu motifler kullanılarak ½ simetrik çizilen desen uygulanmıştır. Motifler sıvama altın ile tahrir çekilmeden boyanmış ve zemin doldurulmadan bırakılmıştır. Kubbe dışında ise ince ara suyunda kullanılan lâcivert renk ile kuzu ve kuzunun devamı olarak lâcivert ve turuncu tığlarla sayfa tezhibi nihayetlendirilmiştir (F. 151).

F. 150

F. 151

Katalog no: 46

Envanter no: YY 43/2

Eser adı: Delailü'l-Hayrat ve Şevariku'l-Envâr Fi's-Salât Ala'n-Nebî. 2.Risale.

Müellifi (Yazarı): Muhammed b. Abdurrahman el-Cezûli.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 1196 / M. 1781–82.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: Mahmud Kâşif İbn Osman Müsevvidzâde.

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 170x105 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 120x60 mm.

Tezhipli sayfalar: 1, 100, 117, 120, 121, 122, 229, 232, sayfaları 118b-119a ortada Mekke ve Medine minyatürlerinin ve etrafında kenar suyu bezemesi bulunan sayfalar, sûrebaşları, hatime sayfası ve duraklar tezhiplidir.

Benzer örnekler: YY 194 (Katalog no: 43), YY 214 (Katalog no: 44).

Tezhip özellikleri: İki bölüm halinde hazırlanan eserin katalogda ele alınan bölümü minyatürlü sayfaların olduğu 2. bölümdür. Eserde 16. yüzyılın klâsik tezhip anlayışı ile bezenen ve altının yoğun olarak kullanılması ile dikkati çeken bir çok unvan sayfası ve başlık tezhibi yer almaktadır (F. 152–153).

Mekke ve Medine minyatürlerinin yer aldığı 118b-119a sayfaları altın cetveller ve altın ile işlenen saç örgü zencerek ara suyu ile çevrelenmiş, zencereğin üzerine iğne perdahı uygulanmıştır (F. 154–155). Minyatürler altın cetveller ile sınırlandırılan oval bir alan içine işlenmiş, oval alanın dışında kalan köşebentlerde ise penç motifleri ile çizilen desen klâsik tezhip tekniği ile işlenmiştir. Kenar suyunun her iki tarafı altın cetveller ile sınırlandırılarak zeminine sıvama altın sürülmüş ve üzerine bitkisel motifler kullanılarak iki iplik plan özelliği içinde çizilen desen uygulanmıştır. Motifler yeşil ve kırmızı renkler ile şikaf (renkli) halkâr tarzında bezenerek altın zeminde üç nokta iğne perdahı uygulanmıştır (F. 154–155).

F. 152

F. 153

F. 154

F. 155

Katalog no: 47

Envanter no: YY 4697

Eser adı: Hadikatü's-Selâtn.

Müellifi (Yazarı): Ahmed Tâ'ib Osmân Zâde.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 1168 / M. 1754–55.

Dili: Türkçe.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 215x115 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 155x70 mm.

Tezhipli sayfalar: Aynı eserde benzer üslûpta bezenmiş 4 adet unvan sayfası daha bulunmaktadır. Bunlardan sadece ikisi teze alınmıştır.

Benzer örnekler: -

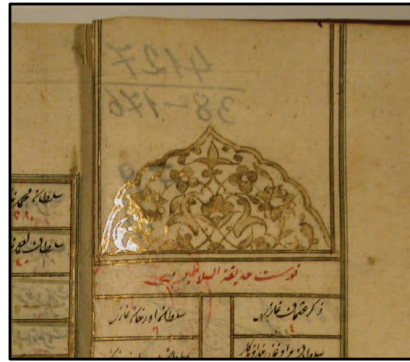
Tezhip özellikleri: . Deseni ½ tasarlanan, rûmî ve hatâyî grubu motifler ile çizilen kubbeli unvan sayfası sadece altın kullanılarak bezenmiş, zemin rengi boyanmadan bırakılmış ve sayfa bitiminde tığ kullanılmamıştır (F.156-157).

İklil formlu unvan sayfası ise desenleri ¼ tasarlanmış başlık ve ½ tasarlanmış ikkil formdan oluşmaktadır. Altın ve koyu lâcivert zemin renginin bir arada kullanıldığı yoğun tezhibin bulunduğu sayfa ayırma rûmî ve dilimli iplikler ile paftalara ayrılmış, dolantı bulut ve benzer şekilde çizilmiş penç motifleri ile doldurulmuştur. Klâsik tezhip teknikleri ile işlenen sayfanın bezemesi lâcivert kuzu ve çift tahrir tekniği ile işlenen tığlarla son bulmuştur (F. 158-159).

F. 156

F. 157

F. 158

F. 159

Katalog no: 48

Envanter no: YY 4829

Eser adı: Fusûlü'l-Bedâyi Fî Usûli'ş-Şerâyi.

Müellifi (Yazarı): Şemseddin Ahmed b.Hamza el-Fenâri.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 1171 / M. 1757–58.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 240x140 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 185x25 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikkil formlu unvan sayfası.

Benzer örnekler: : -

Tezhip özellikleri: 1b ikkil formlu unvan sayfasında, yazı alanı altın cetveller ve ipliklerle sınırlandırılmıştır. Tezhipli alanın en altında yer alan ince dikdörtgen başlığın ortasında kâğıt zemin üzerine lâl kırmızısı ile ta'lîk yazı, iki yanında ise bitkisel motiflerle serbest şekilde çizilen desen yer almaktadır. Altın ile işlenen desen siyah ile tahrirlenmiş, lâl kırmızısı ile gölgelendirilmiş ve uçlarına iğne perdahı uygulanmıştır. İnce ara suları ile çevrelenen ikinci başlıkta ise benzer tarzda penç motifleri ile çizilen desen zer-ender-zer tekniği ile işlenmiştir. Kalın ara suyunda üç iplik rûmi deseni altın zemin üzerine siyah ile çift tahrir tarzında zarif bir şekilde işlenmiş, ara suyunun zeminine devrin zevkini yansıtan üç nokta iğne perdahı uygulanmıştır. Enine ¼ simetrik olarak tasarlanan ikkil alan ayırma rûmî, tepelik ve ortabağ rûmîleri ile paftalara ayrılmış, bitkisel motiflerle doldurularak klâsik tezhip teknikleri ile işlenmiştir. Lâcivert kuzu, lâl kırmızısı ve lâcivert renkli tığlarla sayfa bezemesi tamamlanmıştır (F. 160; Ç. 28).

F. 160

Ç. 28

Katalog no: 49

Envanter no: YY 6632

Eser adı: Câmiu'l-Usûl.

Müellifi (Yazarı): İbn el- Esir el-Cezeri Ebu es-Sedat Mübarek b.Muhammed (öl. H 606 / M 1209).

Müstensihi: Muhammed b. El-Hâc Halil.⁴¹

İstinsah tarihi: H. Cemaziyelahir 1170 / M. Şubat/Mart 1757.

Dili: Arapça.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 323x190 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 249x127 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b ikkil formlu unvan sayfası ve hatime sayfası.

Benzer örnekler: : -

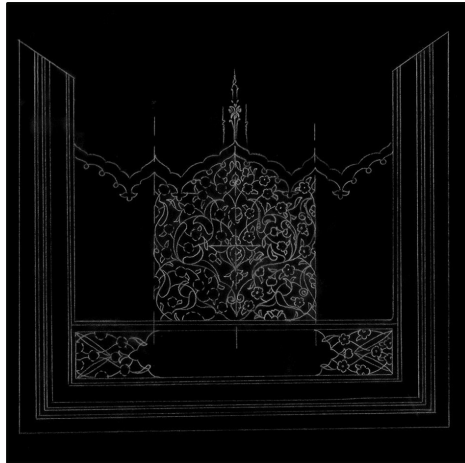
Tezhip özellikleri: 1b ikkil formlu unvan sayfası, deseni 1/4 tasarlanan başlık ve deseni 1/4 enine simetrik tasarlanan ikkil formu ve bunları çevreleyen altın cetvel, iplikler, ince ve kalın ara sularından meydana gelmiştir (F. 161; Ç. 29). Ayırma rûmîlerle paftalara ayrılan ikkil alanda dengeli bir renk dağılımının olduğu görülmektedir. Yeşil altın ve lâcivert kullanılarak klâsik tezhip teknikleri ile işlenen desenin altın zeminlerinde dönemin karakteristik özelliği olan üç nokta iğne perdahı uygulandığı görülmektedir. Rûmî motiflerinde ise lâl kırmızısı ile gölgelendirme yapılmıştır. Lâcivert renkli kuzu, lâl kırmızısı ve lâcivert ile işlenen tığlarla sayfa bezemesi tamamlanmıştır Hatime sayfasında hatâyî grubu motifler ile çizilen desen kâğıt zemin üzerine altın ile bezenmiştir (F. 162).

⁴¹ Hatime sayfasında İstanbul Nuri Dede Camii'nde müezzin olduğu belirtilmektedir.

F. 161

Ç. 29

F. 162

Katalog no: 50

Envanter no: YY 7608

Eser adı: İcazetname.

Müellifi (Yazarı): Ali Rıza b. İbrahim Ethem Karacasoy.

Müstensihi: Ali Rıza b. İbrahim Ethem Karacasoy.

İstinsah tarihi: H.1298 / M. 1880–81.

Dili: Türkçe.

Yazı nevî: Ta'lîk.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, x165 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 205x120 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b unvan sayfası ve hatime sayfası.

Benzer örnekler: Kütüphane de benzer üslûpta bezenmiş bir adet yazma eser daha bulunmaktadır. YY 7709 (bk. Ek. F. 183).

Tezhip özellikleri: 1b unvan sayfasında yazı alanı altın cetveller ile sınırlandırılmış olup başlık tezhibinde cetveller tamamen kalkmıştır. Başlıkta sayfanın dışına doğru genişleyen ½ simetrik desen uygulanmıştır. Altın kullanılarak kâğıt zemin üzerine motifler sıvama şeklinde boyanarak tahrir çekilmeden ve zemin boyanmadan bırakılmıştır. Dönemine göre sade bir bezeme özelliği göstermektedir (F. 163–164).

Hatime sayfasında da benzer tarzda bir desen uygulanmıştır. ½ tasarlanan desen zeytin dalını anımsatan dal ve yapraklarla çizilmiş motiflere sıvama altın sürülerek tahrir çekilmeden ve zemin boyanmadan bırakılmıştır (F. 165–166).

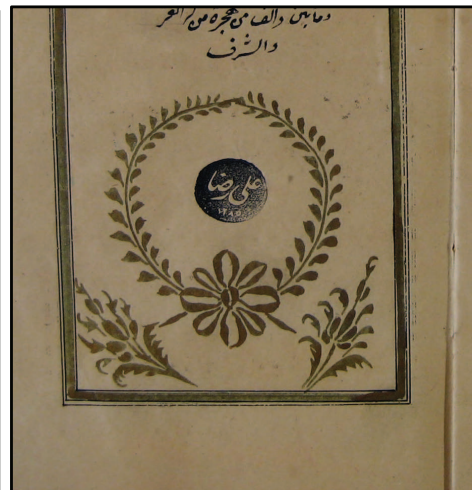
F. 163 F. 164

F. 165

F. 166

Katalog No: 51

Envanter No: YY 7708

Eser Adı: Divan-1 Maşûkî.

Müellifi (Yazarı): İbrahim Maşûkî.

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: H. 23 Cemaziyelahir 1251 / M. 16 Ekim 1835

Dili: Türkçe.

Yazı nevî: Nesih.

Hattatı: -

Ölçüleri: Kapak ve sayfa, 237x144 mm; cetvelle sınırlı yazı sahası, 174x100 mm.

Tezhipli sayfalar: 1b unvan sayfası ve hatime sayfası.

Benzer örnekler: -

Tezhip özellikleri: Yazı kenarları altın cetveller ile sınırlandırılmış olup başlık devrin özelliği olan Barok-Rokoko üslûpta bezenmiştir. ½ tasarlanan başlık iri lâcivert yapraklarla, ortasında bulunan yazı alanı ise dilimli ipliklerle paftalara ayrılmıştır. Yazı kâğıt zemin üzerine siyah is mürekkebi ile yazılmıştır. Açık mavi, lâcivert ve altın kullanılarak tarama şeklinde bezenen iri yapraklar dıştan içe doğru simetri ekseninde birleşerek pafta oluşturmuştur. Paftaların arasında kalan boşluklarda bitkisel motiflerle çizilen desen sıvama altın zemin üzerine altın, açık mavi ve lâcivert renk ile tarama olarak işlenmiş, altın zeminde üç nokta iğne perdahı uygulanmıştır. Başlığın bitiminde tığ vazifesi gören ve iki tarafına simetrik olarak karşılıklı yerleştirilen yapraklar ile sayfa tezhibi tamamlanmıştır.

F. 167

5. DEĞERLENDİRME

5.1. Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde Bulunan Tezhipli Kitaplar

Yusuf Ağa Kütüphanesi farklı yüzyıllara ait pek çok yazma eserin bir arada bulunduğu önemli bir koleksiyona sahiptir. Yusuf Ağa Kütüphanesi'nden seçilen 51 eser üzerinden yapılan katalog çalışması ile Kütüphane'de bulunan tezhipli eserlerin geneli hakkında bir fikir oluşturulmaya çalışılmıştır. Kataloğa alınan eserler motif, desen, paftalama biçimi, rengi ve işleme tekniği gibi üslûp özellikleri bakımından değerlendirilmiştir. Üslûp ile kastedilmek istenen ise bir çağa özgü teknik, renk, kompozisyon ya da biçimlendirme yolu şeklinde açıklanabilir.

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde 2000 yılında gerçekleştirilen hırsızlık olayı ile birlikte çalınan 172 eserin çoğunun Sadreddin Konevî ve onun hocası ve üvey babası olan Muhyid-din İbnü'l Arabî'nin kendi el yazıları ve telif ettikleri veya kullandıkları eserlerdir (Aras, 24.06.2000). Fakat Sadreddin Konevî'ye ait olan kitaplarda tezhipli çok fazla örnek bulunmadığı belirtilmektedir (M. Bayram ile yapılan mülakat, 18 Nisan 2009). Şu an kütüphanede bulunmayan bu kitapların, kütüphane kayıtlarından ve konu ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda 12 adedinin tezhipli olabileceği düşünülmektedir.⁴² Kataloğa YY 6626 (Katalog no: 1) envanter numaralı kûfi yazı ile yazılmış Kur'an-ı Kerîm dahil edilmiştir (F. 10-22). 12. yüzyılda istinsah edilmiş Selçuklu dönemine ait bu eser yazısı, tezhibi ve cilt kapaklarıyla Selçuklu dönemi el yazmaları içinde önemli bir örnek olarak kabul edilmektedir (Aras, 24.06.2000). "Sadreddin Konevi Kütüphanesi'nden 1 Mart 1931 yılında Asarı Antika Müzesine naklolunmuş bu eser oradan Konya Yusuf Ağa Kütüphanesine gelmiştir" (Barışta, 1993: 125). Çalınanlar içinde görsel olarak tesbit edilebilen ve yayınlanmış şekli ile karşılaşılan tek örnektir.

⁴² 1-YY 59/11 ve YY 59/12 Kur'an-ı Kerîm 2-YY 5027 3-YY 5032 4-YY 5034, 5-YY 5061 6-YY 5235 Kur'an-ı Kerîm, M.1345-46 7-YY 5438 Kur'ân-ı Kerîm, Bu eserin bir cildinin de Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesinde olduğunu öğrendiğimiz KMM 11 ile benzer üslûpta tezhiplenmiş olabileceği düşünülmektedir. 8-YY 6623 9-YY 6626 (Katalog no: 51) Kur'an-ı Kerîm. 10-YY 7346 11-7485 12-H. 380 / M. 800, Endülüs'te istinsah edilmiş Kur'an-ı Kerîm (M. Bayram ile yapılan mülakat, 18 Nisan 2009; Güzel, 2007; Aras, 24.06.2000; Bayram, 2008: 119).

YY 6626 (Katalog no: 1) envanter numaralı bu Kur'an-ı Kerîm'de yer alan 1a zahriye sayfası tezhibi (F. 10–11), İÜK / A. 6649'da bulunan Kur'an-ı Kerîm'in 226a hatime sayfasından önceki sayfada yer alan tam sayfa tezhibi (F. 187–188) ile üslûp benzerliği dikkati çekmektedir.

Aksu, her iki eseri de teze almış olmasına rağmen benzerlikler ile ilgili bir açıklama yapmamış, ancak eser ile ilgili olarak "İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi / A. 6649 nolu Kur'an-ı Kerimi tezhipleyen müzehhip Abu Ayyûb al-Ansari sülalesinden Abdullah namında bir zat olup, hattatı belli değildir. İstinsah tarihi belli olmayan yazma eser 12. yüzyıl özelliği göstermektedir ve Anadolu Selçuklu devri eseri olduğu tahmin edilmektedir" bilgisini nakletmiştir (Aksu,1992: 60-135–136). İnce ara suları ile üç bölüme ayrılmış olan paftalarda yazı ve yazı aralarında rûmî tasarımlar kullanılmıştır. Yazı ile bezemenin birarada kullanılması Selçuklu taş tezyînatında, çini de ve ahşap işçiliğinde de sıkça karşılaşılmaktadır. Zeminlerde ise, mavi, siyah ve kırmızı kahve kullanılmıştır.

Kütüphane koleksiyonundan kataloga seçilen 51 adet tezhipli eser içinde 33 adedinin istinsah tarihinin belirtildiği, 18 adedinin ise belirtilmediği tesbit edilmiştir.

Katalog içinde istinsah tarihi belli olan 33 yazma eserden biri YY 6626 (Katalog no: 1) 12. yüzyıla aittir. Bir eser, YY 5336 (Katalog no: 19) 14. yüzyılı göstermektedir. Beş eser, YY 5189 (Katalog no: 2), YY 5287 (Katalog no: 9), YY 6637 (Katalog no: 11), YY 7487 (katalog no: 12), YY 6634 (Katalog no: 13) 15. yüzyıl; dokuz eser, YY 7376 (Katalog no: 3), YY 5450 (Katalog no: 5), YY 5469 (Katalog no: 15), YY 6636/1 (Katalog no: 17), YY 7605 (Katalog no: 18), YY 4797 (Katalog no: 20), YY 9904 (Katalog no: 21), YY 5246 (Katalog no: 24), YY 5505 (Katalog no: 25) 16. yüzyıl; sekiz eser, YY6630 (Katalog no: 30), YY 6633 (Katalog no: 31), YY 4903 (Katalog no: 32), YY546 (Katalog no: 34), YY 6628 (Katalog no: 35), YY 283 (Katalog no: 36), YY 578 (Katalog no: 37), YY 25 (Katalog no: 38) 17. yüzyılı; yedi eser, YY 4871 (Katalog no: 33), YY 6638 (Katalog no: 39) YY 393/1 (Katalog no: 42), YY 4697 (Katalog no: 47), YY 43/2 (Katalog no: 46), YY 4829 (Katalog no: 48), YY 6632 (Katalog

no: 49) 18. yüzyıl özelliği; iki eser ise YY 7608 (Katalog no: 50), YY 7708 (Katalog no: 51) 19. yüzyılı göstermektedir.

İstinsah tarihi belli olmayan 18 yazma eser istinsah tarihleri belli olan benzer örnekler ile yapılan kıyaslama ve motif, desen, paftalama biçimi, işleme teknikleri ve renk gibi üslûp özellikleri dikkate alınarak tarihlendirilebilir. Üçünün tezhibi YY 5557 (Katalog no: 8), YY 717/1 (Katalog no: 10), YY 9161 (Katalog no: 23) 15. yüzyıl özelliği göstermektedir. Altı eserin tezhibi YY 5456 (Katalog no: 4), YY 5092 (Katalog no: 6), YY 4898 (Katalog no: 14), YY 700 (Katalog no: 16), YY 7122 (Katalog no: 22), YY 6640 (Katalog no: 26) 16. yüzyıl; üç eserin tezhibi, YY 6639 (Katalog no: 27), YY 4864 (Katalog no: 28), YY 172/1 (Katalog no: 29) 17. yüzyıl; ve altı yazma eserin tezhibi ise YY 6619 (Katalog no: 7), YY 691 (Katalog no: 40), YY 5317 (Katalog no: 41), YY 194 (Katalog no: 43), YY 214 (Katalog no: 44), YY 5474 (Katalog no: 45) 18. yüzyıl özelliğindedir.

İstinsah tarihi belli olmayan YY 5557 (Katalog no: 8) olan Kur'an-ı Kerîm, tezyînî kûfînin dekoratif amaçlı kullanılması⁴³, motif, desen ve renk anlayışı açısından dönem özelliği taşıması nedeniyle 15. yüzyıla tarihlenmiştir. Ayrıca 1452 tarihli YY 5287 (Katalog no: 9) envanter numaralı yazma eserin ser levhası ile olan benzerliği ile yazmanın tezhibi 15. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kütüphanede envanter numarası YY 717/1 (Katalog no: 10) olan istinsah tarihi bilinmeyen yazma eserde yer alan 1a daire formlu zahriye sayfası ve 1b başlık tezhibi motif, desen ve renk anlayışı açısından dönem özelliği taşıması nedeniyle 15. yüzyıla tarihlenmiştir. Daire formlu zahriyenin ortasında yazı aralarında yer alan ve kırmızı ile yapılmış üç nokta uygulaması, dairenin kenarlarında rûmili kompozisyon içinde kullanılan siyah, parlak yeşil ve bedahşi lâcivert renk-

⁴³ 13. yüzyıla kadar tezhipli yazmaları genelde kûfî yazılıdır. 13. yüzyıla doğru kûfî'nin kitaplar da kullanımından hemen vazgeçilmiş, artık aklâm-ı sitte hâkimiyeti başlamıştır ve yerini nesih yazıya bırakmıştır. Bu sebeple, 13. yüzyıldan sonra kûfî yazıya daha çok kitap başlıklarında, abidelerde "çiçekli, yapraklı, rûmîli" örgülü olarak tanınan tezyîni şekilleriyle kaynaşmış şekilde rastlanmaktadır. (U. Derman, 2002: 30-55). Fatih dönemi başlık tezhiplerinde de kullanılmış ve zamanla terk edilmiş yazı alanı tezhipten ayrılarak kûfî yazı başlıklarda yerini sülûs yazıya bırakmıştır (F. 41).

ler 15. yüzyıl Fatih devrinin karakteristik özellikleridir. 1b başlık tezhibinde köşebentlerde deseni net seçilmeyen bitkisel motifler, lâcivert zemin üzerine altın ile serbest fırça şeklinde⁴⁴ işlenmiştir. Bu özelliği ile 1466/67 tarihli YY 6637 (Katalog no: 11) envanter numaralı yazmanın 60b başlık tezhibi ile olan benzerliği de bu yazma eserin 15. yüzyıla ait olduğunu göstermektedir.

İstinsah tarihi mevcut olmayan YY 5456 (Katalog no: 4) ve YY 5092 (Katalog no: 6) yazma eserlerin dikdörtgen tek sayfa halinde hazırlanmış 1b zahriye sayfaları istinsah tarihi 1557-58 olan YY 7376 (Katalog no: 3) yazma eserin dikdörtgen formda tasarlanmış 1b zahriye sayfası ile sayfa düzeni, kullanılan motifler, işleme teknikleri ve renkler gibi özellikleri ile gösterdikleri benzerliklerden dolayı 16. yüzyıla tarihlendirebiliriz. İstinsah tarihleri bilinmeyen ve 16. yüzyıl tezhip özelliği taşıyan diğer örnekler YY 4898 (Katalog no: 14), YY 700 (Katalog no: 16), YY 7122 (Katalog no: 22), YY 6640 (Katalog no: 26), YY 4898 (Katalog no: 14) envanter numaralı eserlerdir. Eserlerin unvan sayfaları zengin tığları, motif, desen ve işleme teknikleri bakımından 16. yüzyıl özelliği taşır. Ayrıca envanter numarası YY 4898 (Katalog no: 14) olan yazmanın 1b kubbeli unvan sayfası ise çift kubbeli unvan sayfası olma özelliğinden dolayı kütüphanede bulunan tek örnektir.

Benzer üslûpta yapılmış iki adet unvan sayfası bulunan YY 6640 (Katalog no: 26) envanter numaralı yazma eserin tezhiplerinde kullanılan motif, renk, paftalama şekli ve işleme tekniği bakımından 16.yüzyıl Safevi tezhiplerini anımsatmaktadır. 1b kubbeli unvan sayfasının kubbeyi içe doğru bölen siyah zeminli geniş dilimli paftalar Safevi devri tezhiplerinde çok sık tercih edilmiş olup devrin karakteristik özelliklerinden biridir (bk. F. 96; Ek. F. 185), Zencerek deseninin oluşturduğu kutucuklar mavi ve turuncu ile renklendirilmiş ve üzerine beyaz ile “+” motifi çizilmiştir (bk. F. 97). Bu tarz zencerek

⁴⁴ Mavi üzerine altın ile yapılan serbest fırça süslemesi, tezhip sanatında yeni motiflerin habercisi olmakla birlikte, 15. yüzyılın ilk yarısından itibaren, Osmanlı tezhibinde görülen Timur dönemi Şirazına ait bir süsleme biçiminin yeni yorumunu göstermektedir (Mahir, Şubat 1990: 6; Tuncel, 2003: 10–11). Serbest fırça şeklinde yapılan bu bezeme üslûbu, 16. yüzyılda hatâyî grubu motiflerin gelişimini tamamlamasıyla birlikte karşımıza çıkan ve tezyînatın her alanında sevilerek kullanılacak olan çift tahrir tekniğinin ilk örneklerini oluşturmaktadır.

çeşitleri ile Safevi devri tezhiplerinde sıkça karşılaşılmaktadır ve genelde kutucukların içlerine penç motifleri işlenmiştir (bk. Ek. F. 186). Ayrıca motiflerin beyaz ile gölgelendirilerek boyanması da bu dönem özelliklerindedir (bk. F. 97; Ek. F. 184-185). İstinsah tarihi 1600 olan YY 6628 (Katalog no: 35) envanter numaralı yazma eserde yer alan 1b mürekkep unvan sayfasında da benzer bir uygulama ile karşılaşılmaktadır. Kullanılan motifler, paftalama, desen, renk ve işçilik bakımından 16. yüzyılın devamı niteliğinde kaliteli sayılabilecek bir örnektir. Tezhibin geniş bir alanda uygulanması, çok fazla rengin bir arada kullanılması ve motiflerin beyaz renk ile ışıklı gölgelendirilmesi bakımından Safevi devri tezhiplerini anımsatmaktadır (bk. F. 124-125 ve Ek. F. 184-185).

İstinsah tarihi bilinmeyen YY 6639 (Katalog no: 27) envanter numaralı yazmanın 1b-2a kubbeli ser levha sayfası, tezhibi açısından kütüphanede bulunan nadir örnekler arasında yer almaktadır. Kullanılan motif renk ve işleme tekniği bakımından 17. yüzyıla tarihlenebilir.

İstinsah tarihi belirtilmeyen YY 4864 (Katalog no: 28) envanter numaralı yazma eser motif, renk, işleme tekniği ve sayfa kenarlarında yer alan zarif halkâri bezemesi ile 17. yüzyıla tarihi verilebilir ve tezhibi açısından kütüphanede bulunan nadir örnekler arasında yer almaktadır. İri kullanılan hatâyî grubu motifler Safevi devri tezhiplerinde kullanılan motifleri anımsatmaktadır⁴⁵ (bk. F. 101 ve Ek. F. 184 - 185). İstinsah tarihleri bilinmeyen YY 691 (Katalog no: 40), YY 5317 (Katalog no: 41) envanter numaralı eserlerin unvan sayfalarında da benzer şekilde iri hatâyî motifleri ile karşılaşılmaktadır. Desen ve işçilikte farkedilen gerileme bu örneklerin geç Safevi devrinde yapılmış olduğunu veya o dönemin kötü bir taklidi olabileceğini düşündürmektedir.

Benzer üslûpta bezenmiş unvan sayfalarına sahip olan YY 172/1 (Katalog no: 29) ile YY 172/2 (bk. Ek. F. 182) envanter numaralı eserler motif, desen ve nitelik bakımından kütüphanede sıkça karşılaşılan örnekler arasında yer almaktadır. İstinsah tarihi bilinmeyen yaz-

⁴⁵ Safevi devrinde hatâyî motifleri daha çok gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Şah Abbas devrinde çok yapraklı çiçekler Şah Abbasî çiçekleri olarak adlandırılmıştır. Çünkü bu çiçekler Safeviler den önce küçük boyutlarda çizilirken, Safevilerle birlikte ebatlar büyümüş ve Şah Abbasi çiçeği olarak adlandırılmıştır (N. Özcan, 1998: 212-213).

ma eser motif, renk, işleme tekniği ve tığları bakımından dikkate alındığında 17. yüzyıla tarihlendirilebilir.

18. yüzyıl özelliği gösteren benzer tarzda yapılmış YY 194 (Katalog no: 43), YY 214 (Katalog no: 44), YY 5474 (Katalog no: 45) envanter numaralı eserlerin 1b unvan sayfaları 16. yüzyılın klâsik motif ve kompozisyon anlayışı ile bezenmişlerdir. Tezhiplerinde zer-ender-zer tekniğinin ağırlıklı olarak kullanımı bakımından benzerlik göstermektedir. Bu örneklerde altının ön plana çıkartıldığı, aynı penç motifinin tekrar edilerek kullanıldığı, hatâyî motifinin kullanımının azaldığı görülmektedir. Osmanlı tezhip sanatında “Batılılaşma süreci” olarak geçen 18. ve 19. yüzyıllarda altın kullanımının hiç görülmedik oranda artmış olması ve altın zeminde üç nokta iğne perdahı uygulanmasından dolayı (Tekin, 2007: 323) bu örnekler 18. veya 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Müzehhibler tezhiplerdikleri bir yazma esere genelde imza atmadıkları ya da kitabın istinsah edildiği yer belirtilmediği için değerlendirme yapılırken kitapların istinsah tarihlerinden yola çıkarak tezhiplerin dönemleri tahmin edilmeye çalışılmıştır. Fakat bazen istinsah tarihlerinin de yeterli olmadığı durumlarla da karşılaşmıştır. Eser istinsah edildiği tarihten çok sonra tezhiplenmiş ya da erken tarihte yapılmış tezhipli bir yazmanın sayfalarının geç tarihli bir yazma da yapıştirılarak kullanılmış olduğu görülmektedir.

Örneğin istinsah tarihi 1311 olan YY 5336 (Katalog no: 19) envanter numaralı yazma eserin tezhipli 1b ve 532b kubbeli unvan sayfaları lâcivert zemin üzerine altın ile serbest fırça şeklinde yapılan bezeme göz önüne alınarak 15. yüzyıla tarihlendirilmektedir ve bu durum kitabın istinsah edildikten çok sonra tezhiplenmiş olabileceğini göstermektedir. İstinsah tarihi 1723-24 olan YY 4871 (Katalog no: 33) envanter numaralı yazma eserin 1b kubbeli unvan sayfası tezhibi ise motif, desen, renk ve nitelik bakımından 16. yüzyıl özelliği göstermektedir.

İstinsah tarihi 1642 olan YY 283 (Katalog no: 36) envanter numaralı yazma eserde yer alan 1b kubbeli unvan sayfası kullanılan motifler, geometrik paftalama, desen, renk ve işçilik bakımından 15. yüzyıl Timur devri Herat üslûbu özelliği taşımaktadır. Yazı kâğıdı ile unvan sayfasının kâğıtları arasındaki renk farkı ve ek yerinin belli olması bi-

ze bu unvan sayfasının yıpranmış bir başka yazma eserden alınarak bu esere sonradan aplike edildiğini göstermektedir.

Kütüphanede tarihlendirmesi ile ilgili olarak değerlendirmesinde düşündürücü noktalar bulunan YY 5189 (Katalog no: 2) envanter numaralı eser 15. yüzyıl, YY 7376 (Katalog no: 3) ve YY 5450 (Katalog no: 5) envanter numaralı eserler ise 16.yüzyıl istinsahlıdır. Tezhipli eserler içinde sıkça karşılaşılan örneklerden olan ve dikdörtgen plan içerisinde tek sayfa olarak yapılan 1a zahriye sayfaları geometrik üslûbun hâkimiyeti ve kullanılan motifler bakımından tezhipleri ise 14. yüzyıl özelliği göstermektedir. YY 5189 (Katalog no: 2) ve YY 5450 (Katalog no: 5)'de yer alan sayfa dışında cedvele bitişik yarım daire paftalara 14. yüzyıl Memlûk devri tezhiplerinde sıkça karşılaşılmaktadır. Sayfaların dışında cetvele bitişik gül formunda bezeme amaçlı kullanılan daire rozetler de bulunmaktadır.⁴⁶ İncelemelerde tezhiplerinin sonradan da yapıştırılmadığı görülür. Bu tür yüzyıl farklılıkları alışıldığı üzere istinsah tarihinin tezhip tarihinden küçük olduğu durumlar için geçerlidir. Bu durum tezhip beğeninin sadece bir yüzyıl ile sınırlı kalmayıp daha sonraki yüzyıllarda da devam etmiş olabileceği kanaatini uyandırmaktadır. Ancak elde kesin bir verinin olmayışı yukarıda da söz edildiği gibi tarihlendirmede düşündürücü noktaları muhafaza etmektedir.

Tarihlendirme ile ilgili bir başka sorunlu eser ise YY 6619 (Katalog no:7) ile YY 6620 (bk. Ek. F. 170), YY 6621 (bk. Ek. F. 171), YY 6622 (bk. Ek. F. 172)'dir. Dört cilt halinde hazırlanmış, benzer üslûpta tezhiplenmiş aynı eserin farklı risalelerinden oluşmuş ve farklı cilt kapakları içine yerleştirilmiş örneklerden oluşmaktadır. İstinsah tarihi bilinmeyen bu eser tarihi tespiti bakımından kütüphanede bulunan en zor örneklerden biridir. 2a'da yer alan kare formda tezhiplenmiş sayfalar ile sayfanın tam arkasında yer alan 2b unvan sayfası tezhipleri birbirlerinden çok farklı üslûp özellikleri göstermektedir. 2a sayfası

⁴⁶ “Kare ya da dikdörtgen olarak yapılan zahriye sayfasının, başına, sonuna veya orta aksı üzerine yatay olarak yapılan, rozet biçimindeki bezemelere zahriye gülü denir. 10. yüzyıldan itibaren mushaflarda görülmeye başlayan zahriye sayfaları 17. yüzyıla kadar mevcudiyetini sürdürürmesine rağmen, zahriye gülleri varlıklarını ancak 14. yüzyıla kadar koruyabilmiştir (Tanrıver, 2007: 1179).

13–14.yüzyıl özelliğinde⁴⁷, 2b unvan sayfası ise 18.-19.yüzyıl özelliğindedir. Tezhipleri farklı yüzyıl özelliği gösteren bu sayfaların aynı varak üzerinde bulunması şaşırtıcıdır. Yazma eserde yer alan bu sayfanın sonradan ilave olup olmadığını anlamak için kütüphane de bire-bir incelenmiş ve herhangi bir ekleme ya da yapıştırma izine rastlanmamıştır. Tarihi, müzehhibi ve yapıldığı yer belli değildir. Zahriye sayfasındaki tezhip değerlendirmeye açık bir konudur. 2a tezhipli sayfası hatime sayfası düzenini anımsatmakla birlikte hemen arkasında yer alan 2b unvan sayfasından önce yer aldığı için zahriye sayfası olarak değerlendirebiliriz. Bu durum 13. 14. yüzyıla ait yıpranmış bir yazma eserin tezhipli hatime sayfasının daha sonra, 18. yüzyıl'da zahriye sayfası olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Birkaç bölümden oluşan kitapların her bölüm için birer zahriye ya da birer unvan sayfası veya zahriye-unvan sayfaları şeklinde tezhiplendikleri görülür. Bu bölümler bazen tek cilt kapağı içinde bileştirilmiş bazende ayrı cilt kapakları içine yerleştirilmiş ve tezhipleri takım oluşturacak şekilde benzer üslûpta yapılmışlardır. Benzer üslûpta tezhiplenmiş bu örneklerin bir kısmı katalog bilgileri ve envanter numaraları farklı olduğu için sadece fotoğraf olarak ekler kısmında yer almaktadır.

Her biri farklı cilt kapağı içinde yer alan YY 6619 (Katalog no: 7) ile YY 6620 (bk. Ek. F. 170), YY 6621 (bk. Ek. F. 171), YY 6622 (bk. Ek. F. 172) envanter numaralı yazma eserler benzer üslûpta tezhip edilmişlerdir. YY 5189 (Katalog no: 2) ile YY 5187 (bk. Ek. F. 168), YY 5188 (bk. Ek. F. 169) envanter numaralı eserlerde de benzer bir uygulama söz konusudur.

Tezin kataloğunda yer alan ve istinsah tarihi 1522–23 olan YY 4797 (Katalog no:20) ile YY 4794 (bk. Ek. F. 173–174), YY 4795 (bk. Ek. F.175–176–177), YY 4796 (bk. Ek. F. 178–179–180) benzer üslûpta tezhiplenmiş olup eserlerin ismi ve yazarları aynıdır. Aynı yazara ait dört cilt halinde hazırlanan bu eserin her biri farklı cilt kapağı içine yerleştirilmiş ve benzer üslûpta tezhiplenmişlerdir. Her bölüm için birer zahriye, unvan sayfası ve sayfa kenarı gülü bulunmaktadır.

⁴⁷ Kesin olmamakla birlikte muhtemelen Musul'da yapılmış olabilir. (İnci A. Birol ile yapılan mülakat, 10 Eylül 2008)

Şamâil-i Şerif Fî'l-Hadis isimli YY 6636/2 (bk. Ek. F. 181) envanter numaralı eser kitabın 2. cildini oluşturmaktadır ve Mekke'de H.978 yılında yazılmış olup yazarı Ebu İsa Muhammed b. Sevre (Tirmizi), müstensihisi ise İzzeddin b. Ahmed el-Lâri'dir. Kitabın 1. cildini oluşturan YY 6636/1 (Katalog no: 17) eser ile tek cilt kapağı içinde bir araya getirilmiştir. Her iki kitabın yazarı ve eser isimleri farklıdır. Her iki eserde yer alan 1b ve 167b unvan sayfaları, kullanılan motif, renk, işleme teknikleri ve desen üslûbu bakımından benzerlik göstermektedirler. Sayfalarda kullanılan kağıt nevî ve rengi, sayfa kenarlarının hepsinde uygulanan zerefşan tekniği ve yazı nevînin benzerlikleri düşünülürse; iki farklı yazarın benzer eserlerinin aynı hattat tarafından iki yılda istinsah edilerek tamamlandığını ve aynı elden aynı zamanda tezhiplendiğini söyleyebiliriz.

Benzer özellik gösteren bir başka örnek ise YY 172/1 (Katalog no: 29) ile YY 172/2 (bk. Ek. F. 182) envanter numaralı eserlerdir. Bu eserler de tek cilt kapağı içinde bir araya getirilmiştir. YY 172/2 envanter numaralı Şerhu'l- Menar isimli kitabın yazarı Abdüllatif b. Feriştah'dir ve istinsah tarihi ile hattatı bilinmemektedir. Eserde yer alan 18b kubbeli unvan sayfasının tezhibi ile YY 172/1 (Katalog no: 29) de yer alan 1b unvan sayfasının tezhibi arasında kullanılan motifler, renkler ve desen üslûbu bakımından benzerlik bulunmaktadır. Bu durum bize bu örneğin de iki farklı yazara ait eserlerin aynı hattat tarafından yazıldığını, aynı elden aynı zamanda tezhiplendiğini ve tek bir cilt kapağı içinde bir araya getirildiğini göstermektedir.

Aynı cilt kapağı içerisine yerleştirilmiş aynı envanter numarasına sahip iki cilt halinde hazırlanan örneklerde mevcuttur. YY 6633 (Katalog no: 31) envanter numaralı yazma eserde olduğu gibi benzer üslûpta bezenmiş birer adet zahriye ve unvan sayfaları yer almaktadır.

5.2. Zahriye Sayfaları

Katalog içinde zahriye sayfaları sınırlı sayıda bulunmaktadır. Bulunanlar ise genelde tek sayfa halinde yer almaktadır. 15. yüzyıl klasik Fatih devrine ait YY 6637 (Katalog no: 11) envanter numaralı eser çift sayfa mekik zahriye sayfası olma özelliği bakımından tektir.

Tek sayfa halinde dikdörtgen plan içine yerleştirilen zahriye sayfaları katalog içinde incelenenler arasında sıkça karşılaşılan örnekler-

dendir. Benzer üslûpta tezhiplenmiş olan bu örnekleri 5189 (Katalog no: 2), YY 5187 (Ek. F. 168), YY 5188 (Ek. F. 169), YY 7376 (Katalog no: 3), YY 5456 (Katalog no: 4), YY 5450 (Katalog no: 5), YY 5092 (Katalog no: 6) olarak sıralayabiliriz.

Bu örneklerin ortak özellikleri genelde dikdörtgen ve tek sayfa şeklinde tasarlanmış olmaları, alt ve üstte yatay dikdörtgen başlıkların bulunması ve başlıkların bir kısmında düğümlü paftaların uygulanmış olmasıdır. Başlıkların içinde genelde sülüs yazı ile rûmî ve bitkisel motifler bir arada yer almaktadır. Zahriye sayfasının ortasında dilimli ya da düz daire madalyon şemse formu ve etrafında köşebentler bulunmaktadır. Sayfa dışında cetvele bitişik daire, yarım daire, ya da damla şeklinde rozetler uygulanmıştır. Kullanılan renkler başta altın olmak üzere, kıvıll kahve, lâcivert ve yeşildir.

15. yüzyıl Fatih devrine ait tek sayfa halinde hazırlanmış zahriye örnekleri iki tanedir. Bunlardan biri dilimli daire madalyon formunda YY 5287 (Katalog no: 9), diğeri daire formunda YY 717/1 (Katalog no: 10) tasarlanmıştır.

16. yüzyılda istinsah edilmiş YY 4797 (Katalog no: 20) ile YY 4794 (bk. Ek. F. 173), YY 4795 (bk. Ek. F.175), YY 4796 (bk. Ek. F. 178) envanter numaralı yazma eserlerde benzer üslûpta yapılmış zahriye sayfaları yer almaktadır ve bu eserler farklı cilt kapağı içinde bulunmaktadır. Tek sayfa halinde dilimli daire ve mekik formlarda tasarlanan ve lâcivert rengin hakim olduğu bu zahriyelerde çift tahrir tekniğinin yoğun bir şekilde kullanıldığı dikkati çekmektedir.

17. yüzyılda iki cilt halinde istinsah edilmiş YY 6633 (Katalog no: 31) yazma eserde 1a-273a dilimli ve düz daire formunda iki adet zahriye sayfası tezhibi yer almaktadır. Kütüphanede 18. ve 19. yüzyıla ait zahriye sayfası örnekleri bulunmamaktadır.

5.3. Ser Levhalar

Katalogta ele aldığımız eserler içinde ser levha tezhipleri fazla bulunmamaktadır. YY 5557 (Katalog no: 8) ile YY 5287 (Katalog no: 9) envanter numaralı eserlerin 1b-2a ikilil formunda tasarlanmış ser levha sayfaları motif, desen, renk gibi üslûp özellikleri bakımından benzerlik göstermektedirler. Her iki ser levha örneğinde rûmili kompozisyo-

nun ve lâcivert rengin ön planda olması, başlıklarında kûfi yazının dekoratif amaçlı uygulanması bakımından benzerlik göstermektedir.

Katalog içinde yer alan üçüncü örnek ise YY 6639 (Katalog no: 27) envanter numaralı yazma eserin 1b-2a kubbeli ser levhasıdır. Tezhibinde kullanılan canlı renkleri ile dikkati çekmektedir.

5.4. Unvan Sayfaları

Katalogta en fazla bulunan tezhip örneklerini unvan sayfaları oluşturmaktadır. Bazı yazma eseler tek unvan sayfası ile sınırlı iken bazı eserler de benzer üslûpta tezhiplenmiş iki yada daha fazla unvan sayfalarının bir arada yer aldığı görülür. Katalogta bulunan unvan sayfaları ikilil, kubbeli ve mürekkep formlu unvan sayfaları çeşitlerinden her örneği barındırmaktadır.

En belirgin örnekler arasında yer alan YY 7605 (Katalog no: 18) YY 5336 (Katalog no: 19) YY 4797 (Katalog no: 20), YY 9904 (Katalog no: 21) YY 7122 (Katalog no: 22), YY 9161 (Katalog no: 23) envanter numaralı eserler çift tahrir tekniğinin yoğun bir biçimde sayfalarda kullanımını bakımından benzerlik göstermektedirler. Bunların bir kısmı uzun dallar üzerine yerleştirilen küçük yaprak ve çiçeklerle buket tarzında çizilen desenlerdir ve önceden boyanan lâcivert zemin üzerine altın kullanılarak serbest fırça şeklinde işlenmişlerdir. Diğer bir kısmı ise desende motifleri helezon şebekesi üzerine yerleştirilerek çizilmiş ve çift tahrir tekniğinde işlenmiş olanları oluşturmaktadır. Ayrıca YY 4864 (Katalog no: 28), YY 6633 (Katalog no: 31) ve YY 5317 (Katalog no: 41) envanter numaralı eserler sayfa kenarlarında halkâr uygulaması özelliği ile karşımıza çıkan az sayıda örneklerdendir.

5.5. Sûre Başı (Fasıl Başı-Bölüm Başı)

Sûre başı tezhipleri ile az sayıda karşılaşılır. Mevcut olan örneklerden bir tanesi YY 6634 (Katalog no: 13)'dir. Eserde unvan dokuz adet başlık altında eserin içeriği ile alakalı tezhipli şematik çizimler bulunmaktadır.

5.6. Hatime (Ketebe Sayfası)

Kütüphanede hatime sayfası tezhibi örnekleri fazla değildir. Mevcut olanların istinsah tarihleri 18. ve 19. yüzyıla ait olan YY 5317 (Katalog no: 41) ve YY 393/1 (Katalog no: 42) YY 6632 (Katalog no:

49), YY 7608 (Katalog no: 50) envanter numaralı eserler az sayıda örneklerden bir kaçını oluşturmaktadır. YY 393/1 (Katalog no: 42)'de risale sonlarında çok sayıda benzer üslûpta yapılmış hatime tezhipleri mevcuttur. YY 7608 (Katalog no: 50) envanter numaralı eser ise 19. yüzyıl barok-rokoko üslûpta yapılmış tek örnektir.

6. SONUÇ

Yusuf Ağa Kütüphanesi daha öncede belirtildiği üzere Konya'da yer alan önemli bir tarihi eser olarak günümüze ulaşmıştır. Kütüphane sadece mimari açıdan değil, yazma eser koleksiyonu açısından da önemli bir konuma sahiptir.

Yusuf Ağa Kütüphanesi koleksiyonu hakkında bir fikir sahibi olabilmesi amacıyla 51 adet eser incelenmiştir. Kütüphanenin koleksiyonundan seçilen 51 adet eserin katalog çalışması sırasında tarihsel, üslûpsal, niteliksel olarak belirli değerlendirmelere ulaşılmıştır. Bu değerlendirmeleri, Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan tezhipli eserlerin geneline uyarlamak mümkündür.

Yusuf Ağa Kütüphanesi koleksiyonundaki 12. ve 13. yüzyıla ait eserlerin 2000 yılında çalınması nedeniyle (Aras, 24.06.2000; Güzel, 2007), 15. yüzyıldan itibaren başladığı görülür. 15. yüzyıl örnekleri az sıklıkta, 16. ve 17. yüzyıl örnekleri ile orta sıklıkta karşılaşılır. En fazla karşılaşılan örnekler 18. yüzyıla ait olanlardır. 19. yüzyıla ait örnekler ise az sayıda bulunmaktadır.

Koleksiyonda nitelikleri açısından tek örnekler de mevcuttur. Örneğin 1466-67 tarihli yazarı ve hattatı belli olmayan YY 6637 (Katalog no: 11) envanter numaralı yazma eser tezhipleri açısından 15. yüzyıl Fatih devri saray nakışhanesinden çıkan eserler kadar kaliteli bir desen ve işçiliğe sahiptir.

Benzer bir başka örnek de ise 18. yüzyıl geleneği ile yapılmaya başlayan Delail-i Hayrat yazmasından bir nüsha ile karşılaşılır. 1781-82 tarihli ve YY 43/1 (Katalog no: 46) envanter numaralı bu eserin 118b-119a'da tezhip ve minyatürün bir arada uygulandığı beyzi form içerisine perspektif gözetilerek yerleştirilen Mekke ve Medine tasvirlerinin yanında klasik tezhip tekniklerinin ve kenar suyunda halkârî bezemenin uygulandığı görülür. Altının yoğun bir şekilde kullanıldığı bu örnekte zeminde üç nokta iğne perdahı uygulaması da dönem özellikleri arasındadır.

İncelenen tezhipli yazma eserlerin çoğunluğunda tek unvan sayfası ile sınırlı kaldığı görülür. Hem zahriye hem ser levha hem unvan sayfası hem de hatime sayfalarının bir arada bulunduğu örneklere rastla-

nılmamıştır. Ya zahriye, ser levha, unvan sayfası tek başlarına, ya zahriye-unvan sayfası bir arada, ya da zahriye-ser levha bir arada bulunmaktadır.

Kütüphane de desen ve işçilik açısından yüksek kalitede örneklerin az sayıda olduğu gözlemlenmektedir. Kütüphane de en çarpıcı eserlerin ise bu açıdan 16. ve 17. yüzyılda yapılmış olduklarını söyleyebiliriz.

Yusuf Ağa Kütüphanesi mevcut koleksiyonu ile yazma eserler ve sanat tarihi açısından aydınlatıcı bir öneme sahiptir. Katalog çalışmasının kütüphane genel koleksiyonu açısından bir değerlendirmesi oluşturulmaya çalışılmıştır.

E K L E R

Ek. F. 68⁴⁸

Ek. F. 169

⁴⁸ YY 5187 (Ek. F. 168) 1.bölüm ve YY 5188 (Ek. F. 169) 2. bölüm olan örnekler tezin katalogunda yer alan YY 5189 (Katalog no: 2) (F.23–24–25) ile üslup bakımından benzerlik göstermektedir.

Ek. F. 170⁴⁹

Ek. F. 171

⁴⁹ YY 6620 (Ek. F. 170), YY 6621 (Ek. F. 171), YY 6622 (Ek. F. 172) ve tezin katalogunda yer alan YY 6619 (Katalog no:7) (F.35-36-37) 2a ve 2b sayfaları benzer şekilde tezhiplenmiş, dört cilt halinde hazırlanmış ve farklı cilt kapakları içine yerleştirilmiş örneklerdir.

Ek. F. 172

Ek. F. 173⁵⁰

⁵⁰ YY 4794 (4973) (Ek. F. 173–174) Yazarı: İmam el- Fakih Âlim b. Alâ el- Hanafi, Eser adı: Fetâvâ-ı et - Tâtâr Hâniyat. Hattatı belli değildir. Dört bölümden oluşan eserin her biri benzer üslûpta tezhiplenmiş ve farklı cilt kapağı içine yerleştirilmiştir. Bu bölümde birer adet daire formulu zahriye, unvan sayfası ve dekoratif amaçlı yapılmış daire formunda sayfa kenarı gülü bulunmaktadır. Tezin kataloğunda yer alan H 929 / M 1522–23 tarihli YY 4797 (4976) (Katalog no: 20) (F.79–80–81–82–83) ile benzerlik göstermektedir.

Ek. F. 174

Ek. F. 175⁵¹

⁵¹ YY 4795 (4974) (Ek. F.175–176–177) Yazarı: İmam el- Fakih Âlim b. Alâ el- Hanafî, Eser adı: Fetâvâ-ı et - Tâtâr Hâniyat. Hattatı belli değildir. Dört bölümden oluşan eserin her biri benzer üslûpta tezhiplenmiş ve farklı cilt kapağı içine yerleştirilmiştir. Bu bölümde birer adet mekik formulu zahriye, unvan sayfası ve sayfa kenarında cetvele bitişik armûdi formda dekoratif amaçlı yapılmış gül bulunmaktadır. Tezin kataloğunda yer alan H 929 / M 1522–23 tarihli YY 4797 (4976) (Katalog no:20) (F.79–80–81–82–83) ile benzerlik göstermektedir.

Ek. F. 176

Ek. F. 177

Ek. F. 178⁵²

⁵² YY 4796 (4975) (Ek. F. 178–179–180) Yazarı: İmam el- Fakih Âlim b. Alâ el-Hanafî, Eser adı: Fetâvâ-ı et - Tâtâr Hâniyat. Hattatı belli değildir. Dört bölümden oluşan eserin her biri benzer üslûpta tezhiplenmiş ve farklı cilt kapağı içine yerleştirilmiştir. Bu bölümde birer adet mekik formulu zahriye, unvan sayfası ve daire formunda cetvele bitişik sayfa kenarı gülü bulunmaktadır. Tezin kataloğunda yer alan H 929 / M 1522–23 tarihli YY 4797 (4976) (Katalog no:20) (F.79–80–81–82–83) ile benzerlik göstermektedir.

Ek. F. 179

Ek. F. 180

Ek. F. 181⁵³

⁵³ Yazarları ve eser isimleri farklı olan iki adet eser bir cilt kapağı içinde bir arada yer almaktadır. YY 6636/1 (Katalog no: 17) (F.70–71-72) envanter numaralı birinci kitap ile YY 6636/2 (Ek. F. 181) envanter numaralı ikinci kitabın unvan sayfaları benzer üslûpta tezhiplenmişlerdir. Şamâil-i Şerif Fîl-Hadis isimli kitab, İzzeddin b. Ahmed el-Lâri tarafından Mekke’de H.978 yılında yazılmış olup Yazarı: Ebu İsa Muhammed b. Sevre (Tirmizi)’dir.

Ek. F. 182⁵⁴

Ek. F. 183⁵⁵

- ⁵⁴ Yazarları ve eser isimleri farklı olan YY 172/2 (Ek. F. 182) envanter numaralı eser ile YY 172/1 (Katalog no: 29) (F. 103–104) envanter numaralı eser aynı cilt kapağı içinde bir araya getirilmiştir. YY 172/2 envanter numaralı Şerhu'l- Menar isimli kitabın yazarı Abdülatif b. Feriştah'dir ve istinsah tarihi ile hattatı bilinmemektedir.
- ⁵⁵ YY 7709 (Ek. F.183) Tarihi belli değil fakat 18.–19.yy özelliğinde 1b sayfası barok-rokoko üslûpta bezenmiştir. YY 7608 (Katalog no: 50), (F. 163–164) ile üslûp benzerliği bulunmaktadır.

Ek. F. 184⁵⁶

Ek. F. 185

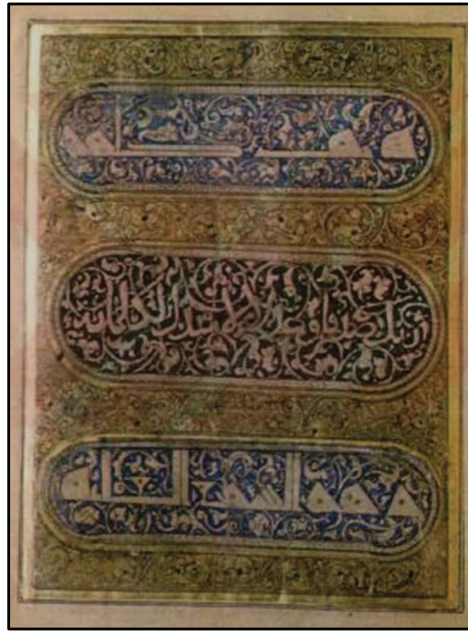

⁵⁶ TSM. K. H.750, y.129b-130a'dan ayrıntıda Safevi Devri hatâyî motifleri ve paftalama biçimi görülmektedir. Hamse-i Nizami H 979 / M 1571-72 tarihinde Şiraz'da yapılmış yazma eserin hattatı Şah Muhammed'dir. (Ek. F.184-185) (Uluç, 2006: 181-182)

Ek. F. 186⁵⁷

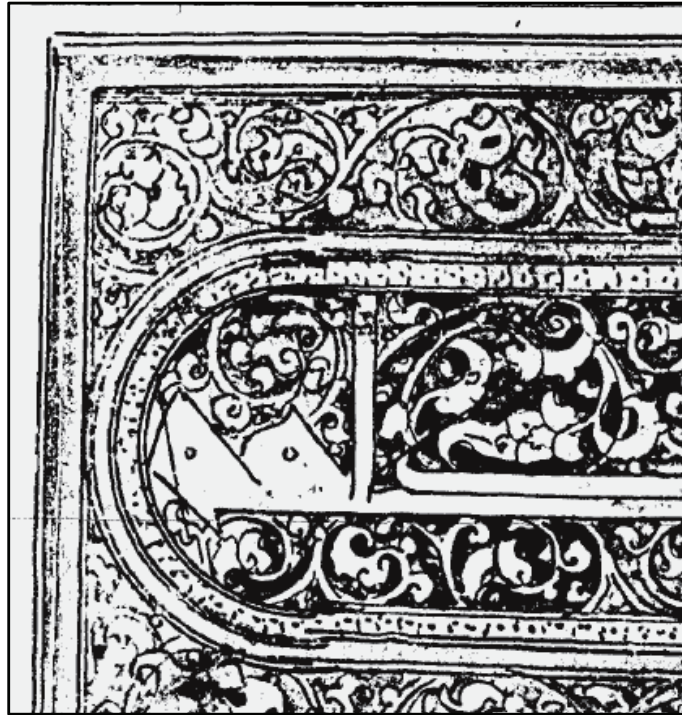
Ek. F. 187⁵⁸

⁵⁷ TIEM. 1984, y. 1b-2a ser levha sayfası'ndan ayrıntı. Penç motifi kullanılarak yapılan anahtarlı zencerek ara suyu örneği. Şahname-i Firdevsi'nin takdim tezhibi. Safevi Devrinde Şiraz'da yapılmış yazma eserin hattatı Muhammed Kâtib Şirazi'dir ve Hüseyin müzehhip imzalıdır. H 956 / M 1549 (Ek. F. 186), (Uluç, 2006: 154-155).

⁵⁸ İÜK / A.Y. 6649, Kur'an-ı Kerîm, 226a, hatime sayfasından önce yapılmış olan, tam sayfa tezhipli kısım ve ayrıntısı, (Ek. F.187-188).

Ek. F. 188

KAYNAKLAR

- Akar, Azade ve Keskiner, Cahide (1978). *Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif*, İstanbul: Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları: 2
- Aksu, Hatice (1992). *Anadolu Selçuklu Tezhip Sanatı ve Osmanlı (Klâsik Dönem) Tezhip Sanatının Mukayesesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Algaç, Şeyda (2000). *Anadolu Selçukluları ve Beylikleri Dönemi Tezhip sanatı (XIII.-XV. yüzyıllar)*”, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aras, Yasin (24.06.2000). Tarihi Çalan Hırsızlar. *Aksiyon Haftalık Haber Dergisi*, 290.
- Arberry, Arthur J. (1967). *The Koran Illuminated (A Handlist of the Korans in the Chester Beatty Library)*, Dublin: Hodges Figgis & Co Ltd.
- Aritan, Ahmet Saim (1987). *Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Ciltlerinin Özellikleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Arseven, Celal Esad (1975). Tezhip. *Sanat Ansiklopedisi*, 4, 1982–1986. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- AŞIÇI, Seher (1995). *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki Yazma Mushafların Zahriye Sayfaları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ateş, Ahmet (Ocak 1952). Konya Kütüphanelerinde Bulunan Bazı Mühim Yazmalar. *Bellekten*, 16, (61), 49-130.
- Atıl, Esin (1999). Osmanlı Sanatı ve Mimarisi. (Editör: Ekmeleddin İhsanoğlu). *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, 2, İstanbul: IRCICA, 447-480.
- Atila, Oya Kızıldağ (2002). *Şah Kulu'nun Motif ve Desen Üslûbu (16. Yüzyılda Saray Nakkaşhânesinin Sernakkaşı)*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

- Barişta, H. Örcün (1993). Konya Yusuf Ağa Kütüphanesinde Bulunan 6626 Demirbaş Numaralı Kur'an Üzerine. *I-II. Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri*, Selçuk Üniversitesi, Selçuklu Araştırmaları Merkezi, 125–139.
- Barişta, Örcün (1998). *Türk El Sanatları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bayram, Mikail (2008). *Selçuklular Zamanında Konya'da Dini ve Fikri Hareketler*. İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları.
- Biol, İnci A ve Derman F. Çiçek (1991). *Türk Tezyîni Sanatlarında Motifler*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Biol, İnci A (2002). Türklerin Sanata Bakışı ve Tezyîni Sanatlarda Desen Çizme Tekniği (Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) *Türkler*, 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara: 308–315.
- Biol, İnci A (2008). *Türk Tezyîni Sanatlarında Desen Tasarımı, Çizim Tekniği ve Çeşitleri*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Biol, İnci. A. (2003). *Basılmamış Ders Notları*.
- Cunbur, Müjgan (1963). Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakıfı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü *Tarih Araştırmaları Dergisi* 1(1), 203–217.
- Çelebi, M. Nasuhi (2003). *İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde Bulunan Fatih Sultan Mehmet İçin Hazırlanmış Kitapların Tezhip Sanatı Açısından Değerlendirilmesi ve Diğer Özellikleri*. Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Derman, F. Çiçek (2002). Türk Tezhip Sanatının Asırlar İçinde Değişimi. (Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) *Türkler*, 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara: 289–299.
- Derman, F. Çiçek (1997). Halkârî. *DİA*. 15, 365–367. İstanbul.
- Derman, F. Çiçek (1999a). Osmanlı Asırlarında, Üslûp ve Sanatkârlarıyla Tezhip Sanatı. (Editörler: Güler Eren, Kemal Çiçek, Cem Oğuz). *Osmanlı*, 11, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 108–119
- Derman, F. Çiçek (1999b). Osmanlılar'da Tezhip Sanatı. (Editör: Ekmeleddin İhsanoğlu). *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, 2, İstanbul: IRCICA, 487–491

- Derman, Uğur (2001). *Osmanlı Hat Sanatı. Sabancı Koleksiyonu*, İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Derman, Uğur (2008). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük. 1-2-3*, (Editör: İlhan Ayverdi). İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı Yayınları.
- Duran, Gülnur (1999). 18. Yüzyıl Müzehhip, Çiçek Ressamı ve Lâke Üstadı Ali Üsküdari. (Editörler: Güler Eren, Kemal Çiçek, Cem Oğuz). *Osmanlı, 11*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 126-130.
- Duran, Gülnur (1990). *Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Türk Mus-haflarında 16. yüzyıl Serlevha Tezhipleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Duran, Gülnur (2008). *Ali Üsküdârî*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Ersoy, Ayla (1998). *Türk Tezhip Sanatı*. İstanbul: Akbank Yayınları.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1967). *Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu, 1-2-3*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Günüç, Fevzi (1987). *Mevlâna Manzumesi Kubbe-i Hadrâ'nın Kalemişleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Günüç, Fevzi (1996). Anadolu Selçuklu Dönemi Celî Sülüs Yazısının Beylik Dönemine Etkileri. *V. Millî Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri*, Selçuk Üniversitesi, Selçuklu Araştırmaları Merkezi, 185-193
- Güzel, Murat. (2007) Müzayedede Satılan Kur'an Bizim Olabilir. *Memleket*, http://www.memleket.com.tr/news_detail.php?id=17814 Erişim tarihi:26 Ekim 2007 saat:9:45
- İnal, Güner (1995). *Türk Minyatür Sanatı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 63
- Mahir, Banu (1986). Saray Nakkaşhânesinin Ünlü Ressamı Şah Kulu ve Eserleri. *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık*, (1), 13-130 ve 209-234.

- Mahir, Banu (Şubat 1990). II. Bayezid Dönemi Nakkaşhanesinin Osmanlı Tezhip Sanatına Katkıları. *Türkiyemiz*, (60), 4-13.
- Mahir, Banu (1999). Anadolu'da Türk Minyatürünün İlk Örnekleri. (Editörler: Güler Eren, Kemal Çiçek, Cem Oğuz). *Osmanlı*, 11, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 167-178
- Mülayim, Selçuk (1993). Minyatürün Öncüleri ve İslâm Sanatında Türkler. *Théma Larousse*, 6, Milliyet Yayınları, 198-199 ve 206-207.
- Mülayim, Selçuk (1995). Kültür ve Sanatta Fatif Devri. *İstanbul Armağanı, 1 Fetih ve Fatih*, 135-152.
- Özcan, Ali Rıza (1993). Osmanlılarda Kitap Sanatları. (Editörler: Mustafa Armağan, Özkul Eren, İsmail Kara). *Osmanlı Ansiklopedisi*, 5, 227-269. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Özcan, Nermin (1998). *Safevi Devri Tezhib Sanatı (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki Eserlerin İncelenmesi)*, Basılmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tanıncı, Zeren (2004a). Kitap ve Tezhibi. (Hazırlayan: Halil İnalçık ve Günsel Renda). *Osmanlı Uygarlığı*, 2, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı, 865-891.
- Tanıncı, Zeren (2004b). Osmanlı Kitaplarının Görkemli Giysileri. (Yayın Yönetmeni: Celâl Üster), *P Dünya Sanatı Dergisi (Kitap ve Sanat)*, (35), 74-85
- Tanıncı, Zeren (1999). Osmanlı Sanatında Tezhip, (Editörler: Güler Eren, Kemal Çiçek, Cem Oğuz). *Osmanlı*, 11, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 120-125.
- Tanıncı, Zeren (Aralık 1991). Karamanlı Beyliği'nde Kitap Sanatı. *Kültür ve Sanat*, (12), 42-44.
- Tanrıver, Ayşe (2007). *Türk Tezhip Sanatında XIV. XVI. Yüzyıl Mushaf Gülleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları* https://www.yazmalar.gov.tr/detayli_arama.php Erişim tarihi : 12.05.2009 saat:20:32.

- Tuncel, Mebruke (2003). *XVII. Yüzyıl Osmanlı Kur'ân-ı Kerîm Tezhip Tasarımları*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tekin, B. Burcu (2007). *Batılılaşma Sürecinde Osmanlı Tezhip Sanatı (1789–1922)*, Basılmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Uluç, Lale (2006). *Türkmen Valiler, Şirazlı Ustalar, Osmanlı Okurlar, XVI. Yüzyıl Şiraz Elyazmaları*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ünver, A. Süheyl (1951). *Müzehhib Karamemi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Ünver, A. Süheyl (1958). *Fatih Devri Saray Nakışhanesi ve Baba Nakkaş Çalışmaları*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Yörük, Doğan (2008). Osmanlı Devleti'nde Kütüphane yaptırmanın Maliyeti: Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi Örneği (1794–1796), *Kırgızistan-Türkiye "Manas" Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 85–87.
- Yusuf Ağa Kütüphanesi*. <http://www.yazmakutup.gov.tr/yusufaga/giris.html>. Erişim tarihi: 25.04.2009 saat:14:43.

ÖZGEÇMİŞ

Nurcan SERTYÜZ

1971’de Gebze’de doğdu. 1994 İstanbul Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Tezhip-Minyatür Ana Sanat Dalı bölümünden mezun oldu. Öğrenimi sırasında Prof.Dr. Çiçek Derman, Yrd. Doç. İnci Ayan Birol, Prof.Dr. Uğur Derman, Prof.Dr. Muhittin Serin, Prof. Dr. Erol Eti, Yrd.Doç.Dr. Gülnur Duran hocalarının derslerine devam etti.

1998 Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde, Danışmanlığını Yrd.Doç. İnci Ayan Birol’un yaptığı “XVI. Yüzyıl Tezyinatımızda GÜL (çini ve tezhip dalında)” konulu Yüksek Lisans Tezini tamamladı. 1998-Yrd.Doç. İnci Ayan Birol’dan tezhip icazeti aldı. Halen; Yrd.Doç. İnci Ayan Birol denetiminde kurulan Grup Nokta’nın üyesi olarak etkinliklerini sürdürmekte, diğer taraftan da atanmış olduğu Konya Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Yurtiçi ve yurtdışında birçok sergiye katılmıştır.